

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1888

ΤΕΥΧΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΠΑΡΑ ΚΑΡΟΛΩ ΜΠΕΚ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1889

Τῆς συντάξεως καὶ ἐκδοσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐπιμελεῖται τριμελής ἐπιτροπή τοῦ συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας.

Αἰτήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Ἐφημερίδα ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Ἐπιμελητὴν τοῦ Μουσείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ΑΘ. Σ. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΙΝ.

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἐκδίδονται ἄρθρα ἀρχαιολογικῆς ὕλης παντὸς εἶδους καὶ πάσης ἐποχῆς, κατὰ προτίμησιν ὅμως Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ μνημεῖα τῆς τέχνης ἀνέκδοτα μετὰ περιγραφῆς αὐτῶν καὶ ἐρμηνείας συντόμου καὶ εἰδήσεις ἀρχαιολογικαὶ φέρουσαι ὡς οἶόν τε ἐπίσημον χαρακτῆρα.

Τοῖς γράφουσιν ἄρθρα εἰς τὴν Ἐφημερίδα χορηγεῖται ἀμοιβὴ ἑκατὸν δραχμῶν ἀντὶ ἐκάστου τυπογραφικοῦ φύλλου. Οἱ πίνακες καὶ τὰ ἐν τῷ κειμένῳ ἀπεικονίσματα λογίζονται ὡς κείμενον.

Τῆς Ἐφημερίδος ἐκδίδεται κατὰ τριμηνίαν ἓν τεύχος σχήματος τετάρτου περιέχον τρία τοῦλάχιστον τυπογραφικὰ φύλλα καὶ τρεῖς πίνακας.

Συνδρομὴν ἑτησίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος καταβάλλουσιν οἱ μὲν ἑταῖροι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας δραχμὰς δέκα, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι συνδρομηταὶ δραχμὰς δεκαεξί.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ παρὰ τὴν ὁδὸν Ἐρμού βιβλιοπωλείῳ τοῦ κ. ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἀνταλλάσσεται πρὸς πᾶν καθαρῶς ἀρχαιολογικὸν περιοδικόν.

Διὰ τὰ τυπογραφικὰ καὶ ἄλλα παροράματα εὐθύνεται ὁ ἐκάστοτε παρέχων τὸ εἰς ἔκδοσιν ἄρθρον ὑφ' ᾧ καὶ ὑπογράφεται.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

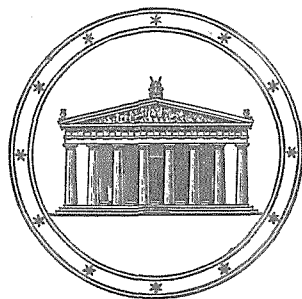
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1888

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1889

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	ΣΕΛ.
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ, ΣΤ. Α. Διονυσιακόν σύμπλεγμα (πίναξ 1)	67
— Οικόδομημα Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ αὐτοῦ.	199
LOLLING, H. Μικκιάδης καὶ Ἄρχερμος (μετὰ δύο ζιγγογραφημάτων)	71
ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, Γ. Οικόδομη Ἀδριανοῦ ἐν Ἀθήναις (μετὰ λιθογραφικοῦ σχεδίου).	57
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, ΙΩ. Ἐπιγραφή ἐκ Δεκελείας.	1
ΣΟΦΟΥΔΗ, Θ. Μνημεῖα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. 2 καὶ 3 καὶ πέντε ζιγγογραφήματα).	81
— Ἄγαλμα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Σαμιακῆς τέχνης (πίναξ 6)	109
ΤΣΟΥΝΤΑ ΧΡ. Συμπληρώσεις εἰς ἐπιγραφὴν ἐξ Ἐλευσίνος	113
— Ἀνασκαφαὶ τάφων ἐν Μυκῆναις (πίν. 7, 8, 9, 10 καὶ 16 σχεδιάσματα)	119
— Περὶ τοῦ ἐν Βαφειῶ τάφου	197
ΦΙΛΙΟΥ, Δ. Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἐλευσίνος (μετὰ παρενθέτου πίνακος)	21
— Τοιχογραφίαι ἀρχαίου οἰκοδομήματος ἐν Ἐλευσίνι (πίν. 4 καὶ 5)	77
— Θραύσματα πινακίου καὶ ἀγγείου ἐξ Ἐλευσίνος (πίναξ 12).	193
WOLTERS, PAUL. Πήλινοι ἐξ Ἀττικῆς πίνακες (πίναξ 11)	181

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	1	Διονυσιακὸν σύμπλεγμα.	Σελ.	73	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς.
—	2	Κεφαλὴ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.	—	89	Σχεδιογράφημα ἀγάλματιου.
—	3	Κεφαλὴ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.	—	90	Σχεδιογράφημα ἀγάλματιου.
—	4	Τοιχογραφίαι ἐξ Ἐλευσίνος.	—	91	Σχεδιογράφημα ἀγάλματιου.
—	5	Τοιχογραφίαι ἐξ Ἐλευσίνος.	—	92	Σχεδιογράφημα ἀγάλματιου.
—	6	Ἄγαλμα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.	—	99	Σχεδιογράφημα τεμαχίου ἀγάλματος.
—	7	Ἀρχαιότητες ἐκ Μυκηνῶν.	—	119	Σχέδιον τοπογραφικόν.
—	8	Ἀρχαιότητες ἐκ Μυκηνῶν.	—	121	Σχέδιον τάφου.
—	9	Ἀρχαιότητες ἐκ Μυκηνῶν.	—	122	Σχέδιον τάφου.
—	10	Λίθοι ἐγγεγλυμμένοι ἐκ Μυκηνῶν.	—	127	Σχεδιογραφήματα στήλης.
—	11	Ἀττικὸς πίναξ.	—	137	Σχέδιον τάφου.
—	12	Θραύσματα πινακίου καὶ ἀγγείου ἐξ Ἐ- λευσίνος.	—	145	Σχέδιον τάφου.
Σελ.	48	Παρένθετος πίναξ πανομοιότυπων ἐπι- γραφῶν.	—	152	Σχέδια τάφων.
—	63	Σχέδιον οἰκοδομήματος.	—	156	Σχεδιογραφήματα ἀγγείου.
—	71	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς.	—	157	Σχέδια τάφων.
			—	161	Σχεδιογράφημα τεμαχίου ἀγγείου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Ἐν τῷ προηγουμένῳ διπλῷ τεύχει τῆς Ἐφημερίδος ταύτης (1888 σ. 25 ἐξ.) ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Φιλίου ἐπιγραφή ἐξ Ἐλευσίνος κάκιστα μὲν διατηρουμένη, περιεργος ὅμως λίαν ἐν πολλοῖς καὶ μοναδική· ἔνεκα τούτου καίπερ μὴ ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ὅπως ἐξετάσω ἐπανειλημμένως τὸν ἐν Ἐλευσίनि εὕρισκόμενον λίθον, ὅμως ἀναδημοσιεύω μεταγραφὴν τῶν στίχων 15 ἕως 56 συμ-

πεπληρωμένων κατὰ τὸ πλεῖστον. Αἱ συμπληρώσεις ἐγένοντο κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπὸ τοῦ Φιλίου ἐκδοθέντος κειμένου, οὗ ἡ ἀκρίβεια σχετικῶς πρὸς τὴν κακὴν τοῦ λίθου κατάστασιν εἶναι μεγίστη, ἐγένετο ὅμως κατόπιν ἐξέλεγχις τῶν συμπληρώσεων ἐνώπιον τοῦ λίθου καὶ ὑπ' ἐμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλίου, ὅστις ἠδυνήθη νὰ ἐπικυρώσῃ πολλάς.

- 15 [. ἐπιμέλ]εσθαι [δ]ὲ τῆς ἱερᾶς Ὀργᾶδος καὶ τῶν ἄλλω-
 [ν ἱερῶν τεμν]ῶν τῶν [Ἄ]θή[νη]σ[ιν ἀπ]ὸ τῆς δε τῆς ἡμέρας εἰς τὸν
 [ἅπαντα χρόνον ὡς] ὁ νόμος [κ]ελ[ε]ύ[ει] περὶ ἐκάστου αὐτῶν καὶ τ-
 [ὴν βουλὴν τὴν ἐξ Ἄ]ρε[ί]ου [πά]γου [κ]αὶ τὸν στρατηγὸν τὸν ἐπὶ τῇ-
 [ν φυλακὴν τῆς χ]ώρας χειροτονημένον καὶ τοὺς περιπολά-
 20 [ρχ]ους καὶ τοὺς δημά[ρχ]ους καὶ τὴν βουλὴν τὴν αἰεὶ βουλευού-
 [σαν] καὶ [τῶν ἄ]λλ[ω]ν Ἀθηναίων τὸμ βουλόμενον τρόπῳ ὅτῳ ἂν
 [ἐπ]ίστω[νται· γ]ράψαι δὲ τὸν] γραμματέα τῆς βουλῆς εἰς δύο κα-
 [ττι]τέρο[υ]ς ὡς εἰς μὲν τὸν ἕτερον εἰ λῶιον καὶ ἄμει-
 [νό]ν ἐστι τῶι δῆμῳ τῶι Ἀθηναίων μισθοῦν τὸμ βασιλέα τ[ὰ] νῦ-
 25 [ν ἀ]ν[ε]ί[ρη]σ[μ]έν[α] [τῆς ἱερᾶς Ὀργᾶδος τὰ ἐν]τὸς τῶν ὄρων εἰς οἰ-
 [κ]οδομίαν τοῦ προ [ἱ]εροῦ τοῖν θεο-
 ἰν· εἰς δὲ ἡ[δ]ὲν ἔ[τε]ρο[ν] καττίτερον εἰ λῶιον καὶ ἄμει[νό]ν ἐστι
 τῶι δῆμῳ τῶι Ἀθηναίων τὰ ν[ῦ]ν ἐντὸς τῶν ὄρων ἀν[ε]ί[ρη]σ[μ]έν-
 α τῆς ἱερᾶς Ὀργᾶδος ἐ[ἄ]ν ἀνε[τα] τοῖν θεοῖν· ἐπειδὴν δὲ ὁ γρα[μ-]
 30 ματεὺς [γ]ράψ[η] λα[β]ῶν] ὁ [ἐπι]στ[άτης] ὁ] ἐκ τῶν προέδρων συνειλ-
 [ι]ξ[άτ]ω [τ]ὸ[ν] καττίτερον ἐκάτ[ε]ρον καὶ κατελιξας ἐρίοις εἰ-
 ς ὑδρ[ί]αν ἐμβαλέ[τω] [χαλκῆν] ἐναντίον τοῦ δήμου· παρασκευασ-
 [άν]τω[ν] δὲ αὐτῆν] οἱ πρυτάνεις· οἱ δὲ ταμίαι τῆς θεοῦ κατενε-
 [κόν]των [ὑδρ]ίαν χρυσῆν] καὶ ἀργυρᾶν αὐ[τι]κα μ[ά]λα εἰς τὸν δῆμ-
 35 ον· ὁ [δ]ὲ [βασιλ]ε[υ]ς; μὲν[ω]ν ὑδρ[ί]αν τὴν χαλκῆν ἐλκέτω τ-
 ὸν καττίτερο[ν] ἐκάτερο[ν] ἐ[μ] μέρει καὶ τὸμ μὲμ πρότερον εἰς

- τῆν ὑδρίαν τὴν χρυσῆν ἐμβαλέτω, τὸν δὲ ὕστερον εἰς τὴν ἀργυ-
 ρ[ᾶν καὶ . . . ^ ^]ω, ὁ δὲ ἐπιστά[της τῶ]μ πρυτάνεων καταση-
 μη[νάσθ]ω τῆι τοῦ δήμου σφραγίδι, παρασημηνάσθω δὲ καὶ τῶν
 40 [ἄ]λλ[ων Ἀ]θ[ηναί]ω[ν] ὁ βου[λό]μενος· ἐπε[ιδὸν] δὲ κατασημανθῶσιν
 [ἀν]ε[νε]ν[κ]όν[τω]ν οἱ ταμί[αι] τ[ᾶς] ὑδ[ρί]ας εἰς Ἀκρόπολιν· ἐλίσθω
 [δὲ] ὁ [δῆμ]ος τρε[ῖς] ἀνδ[ρας] ἔ[να μ]ὲν ἐκ τῆς βουλῆς, δύο δὲ ἐξ Ἀθην-
 αίων ἀπάντων, οἵτινες εἰς Δελ[φοῦ]ς ἀφικόμενοι τὸν θεὸν ἐπ-
 [ε]ρ[ή]σ[ω]ν τ[αι] καθ' ὅπ[ο]τε[ρα] τὰ γράμ[μα]τα ποιῶ[σι]ν Ἀθηναῖοι περ-
 45 ἰ τῆς ἱερᾶς Ὀργάδ[ος] εἴτε τὰ ἐκ τῆς [χ]ρυσῆς ὑδρίας εἴτε τὰ ἐκ
 [τῆς ἀργυρᾶς· ἐπειδὸν δ' ἔλθ]ωσιν παρὰ τοῦ θεοῦ καθελόντωσα-
 [ν¹ τὰς ὑδρίας καὶ ἀναγ]νω[σ]θῆ[τω] τῶι δήμωι ἥτε μαντεία καὶ τὰ
 [ἐκ τῶν καττιτέρω]ν γ[ράμ]μα[τα]· καθ' ὅπ[ο]τε[ρα] δ' ἂν τὰ γράμματα ὁ
 [θεὸς χρήσῃ] λῶ[σι] καὶ ἄμειν[ω]ν εἶναι τῶι δήμωι τῶι Ἀθηναί-
 50 [ων, κατὰ ταῦτα ποιεῖν, ὅπως ἂν] ὡς εὐσεβέστατα ἔχει τὰ πρὸς τ-
 [οὺς θεοὺς καὶ νῦν καὶ τὸν λοιπ]ὸν χ[ρό]νον[ν] μ[ηδ]ὲν ἀσεβῆς γί[γ]ν-
 [ῆται περὶ τῆς ἱερᾶς Ὀργάδος καὶ] περὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν τῶν Ἀ-
 θήνησιν γράψαι δὲ τ[ὸ]δε τὸ ψ[ήφισ]μα καὶ τὸ πρότερον τὸ
 τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς ἐ-
 55 [ν στήλαιν λιθίναιν καὶ στήσαι τὴν μ]ὲν Ἐλευσίνοι πρὸς τῶι π-
 [ροπύλωι τοῦ ἱεροῦ, τὴν δὲ ἐν τῶι Ἐλευσ[ι]νίωι τῶι ἐν ἄστει, οὐ κ.τ.λ.

Τὰ ἐν τῇ μεταγραφῇ ἐκ συμπληρώσεως ἢ ἀνα-
 γνώσεως διάφορα τῶν παρὰ τῷ Φιλίφ γράμματα
 εἶναι τὰ ἐξῆς·

Στ. 18. ἀρείου. Φιλ. Β. — Στ. 22. γραμμα-
 τέα. Φιλ. Ι. — Στ. 23. καττιτέρους. Φιλ. Ω. —
 Στ. 25. ἀνεργασμένα. Φιλ. Ξ. — Στ. 27. Τὸν
 ἔτερον. Φιλ. Ε καὶ Υ. — Στ. 28. Νυν. Φιλ. Ι.
 — Στ. 29. Κατὰ λάθος ὁ Φιλ. σημειοῖ μεταξὺ ὄρ-
 γάδος καὶ ἀνε[τα] χωρὸν κενὸν τεσσάρων γραμμά-
 των, ἐν ᾧ λείπουσι μόνον τρία. — Στ. 34. μΑλα.
 Φιλ. Ω. — Στ. 35. ΜΕΝ. Ν. Φιλ. Ε. ΕΡΑΝ. —
 Στ. 36. ἐκάτεροΝΕμμέρει καὶ. Φιλ. ΡΟΙΞΜΜΕ-
 ΡΕΙΨΑΙ. — Στ. 42. τρεῖς. Φιλ. Ξ. Ε. — Στ.
 44. καΘ. Φιλ. Ω. — γράμματα. Φιλ. Κ. — Στ.
 45. Ὀργάδος. Φιλ. Ρ. — Στ. 46. κατὰ παραδρο-
 μὴν παρελείφθη ὁ στίχος ὑπὸ τοῦ Φιλ. ἐν τῇ δη-

μοσιεύσει — Στ. 51 (Φιλ. 50). χρόνον. Φιλ. ΡΟ-
 ΝΟΚ. — ἀσεβῆς. Φιλ. Ρ. — γίγν. Φιλ. Π/ ΟΝ.
 — Στ. 53. (Φιλ. 52). Ψήφισμα. Φιλ. Υ.

Τὸ νόημα τοῦ ψηφίσματος εἶναι σαφές, πλὴν
 τῶν στ. 1-14 καὶ τῶν τελευταίων ἀπὸ στ. 57 καὶ
 ἐξῆς, οὓς περιττὸν ἐθεωρήσαμεν νὰ μεταγράψω-
 μεν. Ἐν τοῖς πρώτοις (1-14) πρόκειται, φαίνεται,
 νὰ ἐκλεχθῶσι δέκα ἄνδρες, ὅπως, ἀφοῦ πρῶτον πι-
 θανῶς ἔρκεισθῶσιν ὅτι θὰ ἐπιτελέσωσι δικαίως καὶ
 εὐσεβῶς τὸ ἀνατεθὲν αὐτοῖς ἔργον, ἀναστήσωσι τοὺς
 ἐκπεπτωκότας ἄνδρας τῆς ἱερᾶς Ὀργάδος παρισταμέ-
 νων τοῦ ἱεροφάντου, τοῦ δαδούχου, τοῦ καὶ τοῦ
 βουλομένου ἐκ τῶν Ἀθηναίων¹. — Στ. 15-22 εἶναι
 σαφέστατοι· πλὴν τῶν φυσικῶν φυλάκων τῆς ἱερᾶς
 Ὀργάδος καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν, οἵτινες εἶναι οἱ ἱε-

¹ Νομίζω δηλαδὴ ὅτι δύναται ν' ἀποκατασταθῇ ἡ ἀρχὴ τοῦ ψηφί-
 σματος (στ. 4-15) οὕτω πως, κατ' ἔννοιαν τοῦλάχιστον :

[— — — ἐλίσθαι δὲ τὸν δῆμον] δέκα ἄνδρα-
 5 [ς, πέντε μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, πέντε δὲ ἐκ τῆς βουλῆς—

¹ Ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 300 πρὸ Χρ. (C. I. A. II 600. 45) εὑ-
 ρηται μισθωσάντωσαν, τὸ μόνον παράδειγμα τοῦ τύπου τούτου, ὃ
 μνημονεύει ὁ Meisterhans (Gram. d. att. Inschriften σ. 133).

ρεις, παραγγέλλονται και ἡ βουλή τοῦ Ἀρείου Πάγου και πολλοὶ ἄλλοι νὰ φροντίζωσι περὶ αὐτῶν. — Στ. 22-29 εἶναι ὡσαύτως σαφέστατοι· πρόκειται νὰ ἐρωτηθῇ ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ἐὰν πρέπη νὰ μισθώσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἱερὰν Ὀργάδα (ὅπως διὰ τῶν μισθωμάτων οἰκοδομήσωσιν ἢ ἀποπερατώσωσιν οἰκοδόμημά τι ἱερὸν τῶν ἐλευσινίων θεῶν) ἢ ἐὰν εἶναι καλλίτερον ν' ἀφήσωσιν αὐτὴν ἀνείργαστον. Φαίνεται ἔμως, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν σύμφωνοι περὶ τούτων και ὅτι ὑπῆρχον ἄλλοι μὲν ἔχοντες συμφέρον νὰ μισθωθῇ ἡ ἱερὰ Ὀργάς, ἄλλοι δὲ ἐπιθυμοῦντες τὸ ἐναντίον· ἔνεκα τούτου λαμβάνονται πολλὰ προφυλακτικὰ μέτρα (στ. 29 ἐξ.), ὅπως μηδεὶς δυνηθῇ νὰ νοθεύσῃ τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ μηδ' αὐτὴ ἡ Πυθία. Αἱ ἐρωτήσεις θὰ γραφῶσιν ἐπὶ πλακῶν ἢ φύλλων κασσιτέρου, τὰ ἅποια ὁ ἐπιστάτης τῶν προέδρων θὰ συνελίξῃ (εἰς κυλίνδρους ἴσως), θὰ περιτυλίξῃ δι' ἐρίων, ὥστε νὰ μὴ διακρίνηται ὁ ἕτερος κασσίτερος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, και θὰ ῥίψῃ εἰς ὑδρίαν χαλκὴν ἐνώπιον τοῦ δήμου, παρευθὺς δὲ οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς θὰ φέρωσιν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως δύο ὑδρίας, τὴν μὲν χρυσὴν, τὴν δὲ ἀργυρᾶν, λαμβάνων δ' ἄλλος ἄρχων, οὐχὶ ὁ ἐπιστάτης ὁ ἐκ τῶν προέδρων, θὰ ῥίψῃ τὸν μὲν ἕνα κασσίτερον εἰς τὴν χρυσὴν, τὸν δ' ἕτερον εἰς τὴν ἀργυρᾶν ὑδρίαν· ὥστε οὐδεὶς θνητὸς θὰ γινώσκῃ ποῖος ἐκ τῶν κασσιτέρων εὐρί-

σκεται εἰς τὴν χρυσὴν και ποῖος εἰς τὴν ἀργυρᾶν· ἔπειτα αἱ ὑδρίαὶ θὰ σφραγισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου τῶν πρυτάνεων και τῶν βουλομένων ἐκ τῶν Ἀθηναίων και θὰ κατατεθῶσιν ἐν τῇ Ἀκροπόλει· θὰ ἐκλέξῃ δὲ ὁ δῆμος τρεῖς ἄνδρας, οἵτινες μεταβάντες εἰς Δελφοὺς θὰ ἐρωτήσωσι τὸν θεὸν ἀπλῶς κατὰ ποῖα γράμματα πρέπει νὰ ποιήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς ἱερᾶς Ὀργάδος, εἴτε τὰ ἐκ τῆς χρυσῆς ὑδρίας εἴτε τὰ ἐκ τῆς ἀργυρᾶς· και κατὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ θεοῦ θὰ πράξωσιν.

Ἀπὸ τοῦ στίχου 58 ἐξ. ἀναγράφονται διάφοροι δαπάναι, ἅς διατάσσεται νὰ πληρώσῃ ὁ ταμίας τοῦ δήμου, οὕτω εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν δύο στηλῶν, εἰς ἄλλην τινὰ ἀναγραφὴν, εἰς ἐφόδια τῶν αἰρεθέντων ὅπως μεταβῶσιν εἰς Δελφοὺς, και εἰς τινὰ ἄλλα ἄγνωστα ἡμῖν, ἀκολουθοῦσιν ἔπειτὰ τινὰ πάλιν περὶ τῆς ἱερᾶς Ὀργάδος, ἀσαφῆ ὅμως, ὅπως νῦν ἔχουσι, και τέλος καταγράφονται τὰ ὀνόματα πρῶτον μὲν τῶν δέκα ἀνδρῶν, ὡς φαίνεται, εἶτα δὲ τὰ τῶν τριῶν.

Ἡ τοῦ στ. 56: π[ροπύλωι τοῦ ἱεροῦ συμπλήρωσις εἶναι τοῦ καθηγητοῦ Στ. Κουμανούδη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἀπριλίου 1889.

Χρ. Τσοῦντας

[οἱ δὲ αἰρεθέντες ὁμνόντων ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τῷ ἐν ἄστ[ρ]ει ἀναστῆσαι τοὺς καταπετωκότας] τῆς ἱερᾶς Ὀργάδος ὁ-
[ρους μηδὲν ἀσεβῆς πράττοντες] μήτε χάριτος ἔνεκα μήτε
[χρημάτων, ἀλλ' ὅπως ἂν ὡς δικαιοῦτα και εὐσεβέστατα τὰ
10 [πρὸς τοὺς θεοὺς ἔχει ἀπ]ὸ τῆς ἑκτῆς ἐπὶ δέκα τοῦ Ποσειθεῶ-
[νος τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ] ἐπὶ Ἀριστοδήμου ἄρχοντος· παρῆν-
[αι δὲ τοῖς ἀνιστάσιν και] τὸν Ἱεροφάντην και τὸν δαιδοῦχο-
[ν και και] τῶν ἄλλων Ἀθηναίων τὸν ὁ-
[ουλόμενον, ὅπως ἂν ὡς εὐσεβέστατα και δικαιοῦτα τοὺς ὄρ-
15 [ους ἰστώσι· ἐπιμέλει]σθαι [δ]ὲ κτλ.

Οὕτω ὅμως οἱ στίχοι 5-11 θὰ εἶχον ἅπαντες 45 μόνον γράμματα, οὐχὶ 47, πλὴν δὲ τούτου και τὰ ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς ὀνόματα τῶν αἰρεθέντων ἐπὶ τοὺς ὄρους, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν τριῶν ἀνδρῶν τῶν εἰς Δελφοὺς πεμπομένων, φαίνεται ὅτι ἦσαν πλεονα τῶν δέκα. Ἐνεκα τῶν ἀμφιβολιῶν τούτων δὲν ἠθελῆσα νὰ περιλάβω και τοὺς στίχους 4-15 εἰς τὸ κείμενον.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 21 Μαΐου 1889.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΑΦΩΝ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ

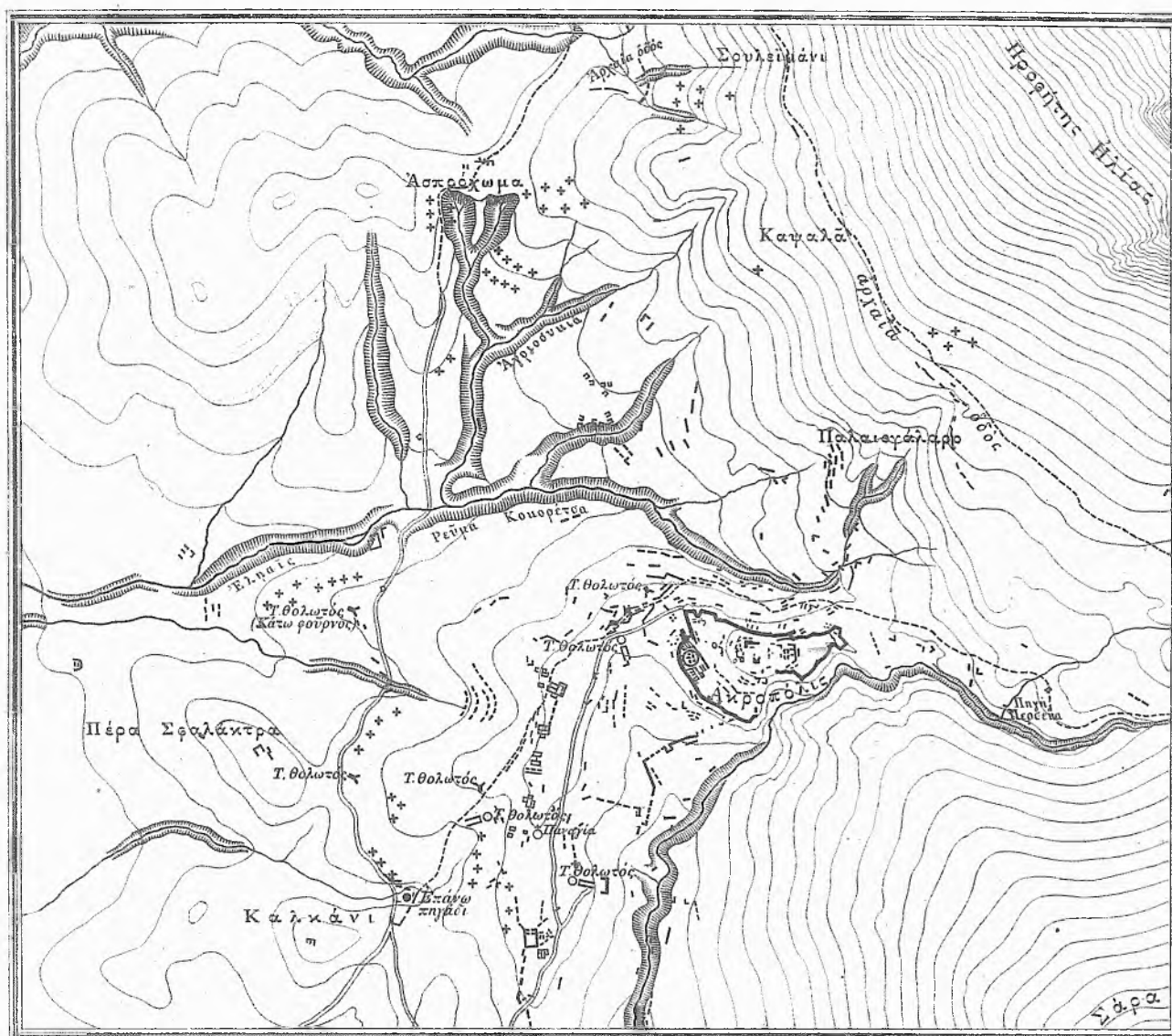
(πίν. 7-10).

Προπέρυσι κατ' Ὀκτώβριον ἀνέθηκέ μοι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία ν' ἀναζητήσω δαπάναις αὐτῆς τὸ κοινὸν νεκροταφεῖον τῆς πόλεως τῶν Ἀτρειδῶν, ἀρξαμένων δὲ τῶν ἐργασιῶν ἀνεκαλύφθησαν ἀμέσως μετὰ τινὰς δοκιμὰς δύο τάφοι ὅμοιοι τοῖς ἐν Ναυπλίῳ καὶ Σπάτα πρὸ πολλοῦ γνωστοῖς· ἔκτοτε αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξηκολούθησαν ἐπὶ δύο μὲν καὶ ἡμισυ μῆνας τὸ 1887, τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν ἐν ὄλῳ πενήκοντα καὶ δύο τάφοι μὴ συναριθμουμένων καὶ

τινῶν λίαν μικρῶν, ἐν οἷς οὐδὲν κτέρισμα εὐρέθη.

I. Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Τὸ νεκροταφεῖον δὲν εἶναι ἐν συνεχῆς, εἶναι μᾶλλον πολλὰ νεκροταφεῖα ἢ συστάδες τάφων διεσπαρμέναι ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν πρὸς δυσμὰς, βορρᾶν καὶ βορειοανατολικῶς τῆς πόλεως κειμένων, ὡς δεικνύει ὁ παρατιθέμενος χάρτης (ἀριθ. 1) ἀντιγραφεὶς ἀπὸ τοῦ πρώτου φύλλου τῶν Karten von Mykenae τοῦ Steffen· οἱ τάφοι ἐν αὐτῷ δηλοῦνται διὰ σταυρῶν. Μία συστάς ἀνεκαλύφθη ἐπὶ τῆς δυτικῆς

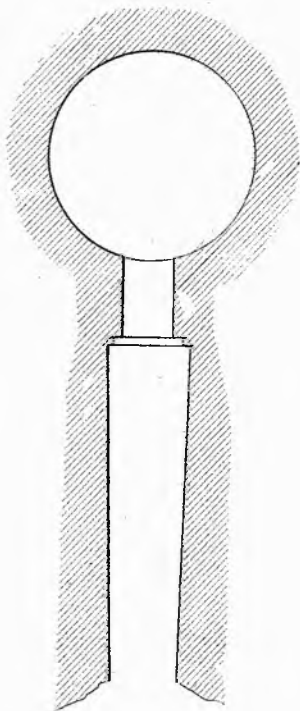
πλευρᾶς τῆς βράχως, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ὁποίας εἶναι ὠκοδομημένη ἢ μικρὰ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, διακρίνονται δὲ καὶ ἴχνη τοῦ τείχους τῆς κάτω πόλεως· ἡ συστάς αὕτη συνέκειτο ἐκ δεκατεσσάρων τάφων, ὧν εἷς θολωτὸς ἕμοιος τῷ παρὰ τὸ Ἡραῖον ἀνακαλυφθέντι καὶ τῷ τοῦ Μενιδίου, προστιθεμένου δὲ καὶ τούτου εἰς τοὺς τέως γνωστοὺς ἐξ γίνονται οἱ ἐν Μυκῆναις θολωτοὶ τάφοι ἑπτὰ, ὅσους δηλαδὴ εἶδε πιθανῶς ὁ Παυσανίας¹. Ἄλλη συστάς ἀνακαλυφθεῖσα δυτικώτερον ταύτης περὶ τὸν πρὸ πολλοῦ γνωστὸν μικρὸν θολωτὸν τάφον, τὸν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ λόφου Πέρα Σφάλακτρα, ἐκτείνεται πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τοῦ

¹ Ἐπειδὴ ὁ τάφος οὗτος ἐσληθῆ ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, δὲν θά γείνη δὲ πλέον λόγος κατωτέρω περὶ αὐτοῦ παραθέτομεν ἐνταῦθα ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3 τὸ σχέδιον αὐτοῦ μετὰ προσόψεως τῆς εἰσόδου καὶ συντόμου περιγραφῆς. Ὁ δρόμος εἶναι ὀριζόντιος, ἔχει δὲ πλάτος πρὸ τοῦ στομίου 3,10 μ., γίνεταί ὅμως πρὸς τὴν ἔξοδον ὀλίγον στενωτέρως. Οἱ τοῖχοι αὐτοῦ εἶναι κτιστοὶ ἐκ λίθων μικρῶν, πλὴν τμήματός τινος ἐκατέρωθεν τοῦ στομίου, τὸ ὅποτον εἶναι ὠκοδομημένον διὰ τετραγώνων πλίνθων λίθου ψαμμίτου· μήκος ἔχει ὁ δρόμος 13,40 μ., τὸσον εἶναι δηλαδὴ τὸ μήκος τοῦ δεξιῦ τῷ εἰσιόντι τοῖχου, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος σώζεται μόνον εἰς μήκος 7,95 μ. Τὸ στόμιον ἔχει βῆθος ἀμέσως ὑπὸ τὸ ὑπέρθυρον 3,68 μ., κάτω δὲ 3,25 μ., πλάτος ἄνω μὲν 1,68 μ., κάτω δὲ 1,91 καὶ ὕψος 3,50 μ. Τὸ ὑπέρθυρον ἀποτελεῖται ὑπὸ δύο πλακῶν λίθου ἀμυγδαλίτου, ὧν ἡ ἐνδοτέρα ἔχει μήκος 3,70 μ., πλάτος 1,88 μ. καὶ πᾶχος 0,52 μ. Αἱ πλευραὶ τοῦ στομίου (παραστάδες) εἶναι ὠκοδομημέναι διὰ μεγάλων τετραγώνων λίθων, ὧν οἱ ἄρμοι καλύπτονται ὑπ' ἀσβε-

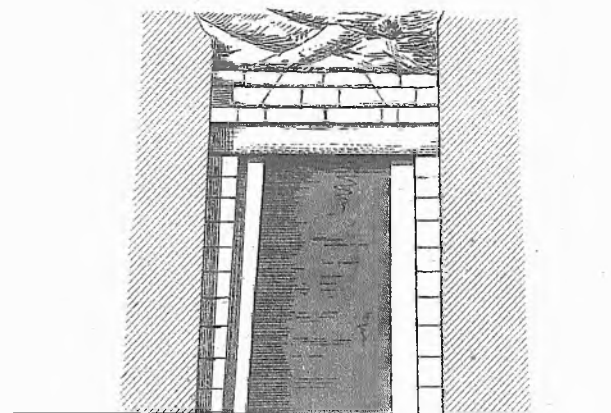
Ἐπάνω Πηγαδίου, ἀποτελεῖται δ' ἐκ δέκα τάφων, ὧν μόνον ἑπτὰ ἀνεσκάφησαν. Τρίτη συστάς κεῖται μεταξὺ τοῦ γνωστοῦ θολωτοῦ τάφου, ὅστις καλεῖται παρὰ τοῖς χωρικοῖς Κάτω Φοῦρος, καὶ τῆς χαράδρας Ἐλθαῖς. Ἄλλη συγκεκλιμένη ἐξ ὀκτῶ τάφων ἀνεκαλύφθη μεταξὺ τῶν ρευμάτων Ἀγριοσυκιάς καὶ Ἀσπροχώματος, ὀλίγον δὲ βορειοανατολικώτερον ταύτης πέμπτη ἀποτελουμένη ὑπὸ ἑπτὰ τάφων¹, καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ ρεύματος Ἀσπροχώμα ἕκτη ἐκ πέντε τάφων. Βορειοανατολικῶς τῶν συστάδων τούτων κατὰ τὴν θέσιν Σουλεϊμάνι ἀνεκαλύφθησαν ἐξ τάφοι, βορειοανατολικῶς δὲ τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ τῶν θέσεων Κα

στου σωζομένης ἔτι ἐνιαχοῦ· τὸ αὐτὸ παρατηρήθη ὡς γνωστὸν καὶ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ἡραίου, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν τῷ παρὰ τὴν Σπάρτην τάφῳ τοῦ Βαφειοῦ. Τὸ ἄνωθι τοῦ ὑπερθύρου τρίγωνον, ὡς ἐκ τῆς προσόψεως φαίνεται, σώζεται ἔτι ἱκανῶς, φράσσεται δὲ διὰ τοίχου ἐκ πολλῶν μικρῶν λίθων. Ἡ θόλος, ἧς ἡ κορυφή ἔχει καταπέσει μέχρι τοῦ τριγώνου περὶπου, εἶναι ἐκτισμένη ἐκ μικρῶν πλακῶν, ἔχει δὲ διάμετρον 8,20 μέτρων. Τὸ στόμιον δὲν εὐρέθῃ πεφραγμένον διὰ τοίχου, ἔκειντο ὅμως κατὰ γῆς λίθοι, ἐξ ὧν ἀπεδεικνύετο, ὅτι κατεστράφη ὁ τοῖχος κατὰ τὴν σύλησιν τοῦ τάφου. Ἐν τῷ δρόμῳ εὐρίσκοντο ἀναμιξτεμάχια ἀγγείων διαφόρων ἐποχῶν, ἀπὸ τῆς μυκηναίας μέχρι σχεδὸν τῆς βυβαϊκῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐντός. Καὶ ὁ παρὰ τὸ Ἡραῖον τάφος ἦν ἀνοικτὸς μέχρι τῶν ὑστάτων ἐλληνικῶν χρόνων (ἴδε Mitth. des archæol. Inst. 1878, σ. 271 ἔξ.).

¹ Εἰς τούτων, οὗ ὁ δρόμος ἦτο ἀνοικτὸς ἐν μέρει, σημειοῦται ἐν τῷ χάρτῳ τοῦ Steffen ὡς σπήλαιον (Höhle).

2

3

ψαλᾶ καὶ Παληογάλαρο ἄλλοι τέσσαρες, ὧν μόνον δύο ἀνεσκάφησαν. Τούτοις πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ τρεῖς μεμονωμένοι τάφοι, ἤτοι δύο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀσπροχώματος καὶ εἷς μετὰ τὸ Καψαλᾶ καὶ Σουλεϊμανίου.

Πλὴν τούτων πιθανὸν εἶναι νὰ ὑπάρχωσι νεκροταφεῖα καὶ παρὰ τὰς ἐξῆς θέσεις, ἂν καὶ δὲν ἐβεβαιώθη τοῦτο δι' ἀνασκαφῶν· πρῶτον παρὰ τὸ Γκουρτσούλι, δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀνατολικῶς τῆς θέσεως Καψαλᾶ· δεύτερον πρὸς μεσημβρίαν τοῦ λόφου Καλκάνι παρὰ τὴν εἰς τὸ Χαρθάτι ἄγουσαν· τρίτον βορειοδυτικῶς τῆς θέσεως Ἀσπρόχωμα ἐν θέσει καλουμένη Κάτω Σουλεϊμάνι, βορειότερον δὲ ταύτης παρὰ τὴν θέσιν Λιογάτα¹ καὶ τέλος κατὰ τὴν θέσιν Βρασέρκα παρὰ τὴν ἀπὸ Μυκηναῶν εἰς τὸ Ἡραῖον ἄγουσαν ὁδόν.

Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ χώρου διὰ τὰ νεκροταφεῖα πρῶτιστα ἀπέβλεπον φυσικῶ τῷ λόγῳ εἰς τὴν ποιότητα τοῦ βράχου· ἐὰν οὗτος ἦτο λίαν σκληρὸς, ἐκρίνετο ἀκατάλληλος, διὰ τοῦτο δὲν εὐρίσκονται τάφοι εἰς τοὺς δυτικούς πρόποδας τῆς Σάρας, ἐνθα ὁ βράχος εἶναι τιτανόλιθος δυσκόλως λαξεύμενος. Ἐνίστε συνέβαινε ν' ἀπατηθῶσι καὶ ἐν ᾧ ἔσκαπτον τὸν δρόμον ἐν βράχῳ μαλακῷ, ἀπὴντων ἔπειτα σκληρὸν ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου ἔμελλον νὰ λαξεύσωσι τὸν τάφον· ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἐγκατέλειπον τὸ μέρος καὶ ἀνεζήτουν ἄλλο προσφορώτερον· κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς εὔρον τρεῖς δρόμους ἐγκαταλειφθέντας διὰ τὸν λόγον τοῦτον.

Δὲν εἶναι ὁμοίως βεβαίως αὕτη ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐν Μυκῆναις δὲν εὐρίσκονται νεκροταφεῖα συνεχῆ, ὅποια εἶναι συνήθως τὰ τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων, ἅτινα δυνάμεθα πολλάκις νὰ παρακολουθήσωμεν ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἐκτεινόμενα ἐκατέρωθεν τῶν δημοσίων ὁδῶν. Καὶ ἐν Μυκῆναις τὰ νεκροταφεῖα εἶναι ἰδρυμένα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρὰ τὰς λεωφόρους², οὐδέποτε ὁμοίως οἱ τάφοι κεῖνται ἐν γραμμῇ ἀδιακόπῳ, ἀλλὰ χωρίζονται αἱ συστάδες δι' ἐκτά-

¹ Ἡ θέσις δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ χάρτῳ τοῦ Steffen, διότι κεῖται περὶ τὸ τέταρτον τῆς ὥρας βορειότερον τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου, δεξιὰ τῆς ἀπὸ Ἁργούς εἰς Κόρινθον ἀγούσης.

² Τὸ πρῶτον μνημονευθὲν νεκροταφεῖον τῆς Παναγίας κεῖται ἀμέσως ἔξω τοῦ τείχους τῆς κάτω πόλεως, ὥστε ἀναμφίβλως ὑπῆρχεν ἐνταῦθα ὁδὸς τις, ἀφοῦ μάλιστα ἀμφότερα τὰ ἀρχαῖα φρέατα κατὰ τὸ μέρος τοῦτο κεῖνται. Ἡ δὲ ἀπὸ Ἐπάνω Πηγαδίου παρὰ τὸν μικρὸν θολωτὸν τάφον ἄγουσα ἀτραπὸς εἶναι βεβαίως ἀρχαία, διότι εὐρίσκονται παρ' αὐτὴν καὶ τάφοι χρόνων ἑλληνικῶν, ὥστε καὶ τὸ δεύτερον νε-

σεως, ἥτις συχνὰ δὲν φαίνεται ἀκατάλληλος πρὸς ἐλλάξευσιν τάφων. Αἷτιον τούτου, νομίζω, εἶναι, ὅτι ἐκάστη συστάς ἀπετέλει τὸ νεκροταφεῖον ὀρισμένης κοινότητος, κώμης δηλονότι ἢ γένους, ὅπερ κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν, περὶ ἧς ἐνταῦθα πρόκειται, ἦτο τὸ αὐτό. Τῶ ὄντι ἐν Μυκῆναις μόνον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ ἐντὸς τοῦ τείχους, οἱ λοιποὶ, οἱ καὶ πλείονες ἴσως, κατώκουν ἐκτὸς αὐτοῦ, οὐχὶ ὅμως ἐν οἰκίαις ἀτάκτως διεσπαρμέναις, ἀλλ' ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Steffen (Karten von Mykenae, Text σελ. 37) ἐν συνοικίαις ἢ κώμαις κειμέναις παρὰ τὰς λεωφόρους. Ἐκ δὲ τοῦ παρατεθέντος χάρτου ἀποδεικνύεται, ὅτι δύο τοῦλάχιστον συστάδες τάφων, ἢ τῆς Παναγίας καὶ ἢ τοῦ Ἐπάνω Πηγαδίου, ἔκειντο μετὰ τῶν κωμῶν τούτων¹, ἀλλὰ δὲ τινες, ὡς ἡ τοῦ Κάτω Φούρνου καὶ ἢ τοῦ Παληογάλαρου δὲν ἀπέχον πολὺ αὐτῶν· συμπεραίνω λοιπόν, ὅτι ἐν ἐκάστῃ τῶν κωμῶν κατῴκει ἐν τῶν Μυκηναίων γενῶν καὶ ὅτι ἐκαστὸν γένος εἶχεν ἴδιον κοινὸν νεκροταφεῖον κείμενον πλησίον τῆς ἑδρας του. Τὴν ὑπόθεσιν δὲ ταύτην ἐπιβεβαιοῦσι δύο παρατηρήσεις· πρῶτον ὅτι συστάδων τινῶν οἱ τάφοι ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους ὁμοιότητά τινα, οὕτως εἰπεῖν, συγγενικὴν κατὰ τε τὴν κατασκευὴν καὶ τὰ κτερίσματα, ὁμοιότητα, ἥτις δὲν περιγράφεται μὲν εὐκόλως, γίνεται ὁμοίως κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἱκανῶς αἰσθητή· οὕτω οἱ τάφοι μιᾶς συστάδος ἔχουσι δρόμους μὲν πλατεῖς καὶ μακροὺς, θαλάμους ὁμοίως σχετικῶς

νεκροταφεῖον παρ' ὁδὸν ἔκειτο· τὸ αὐτὸ ἰσχύει περὶ τῶν δύο συστάδων τῶν κατὰ τὴν θέσιν Ἀσπρόχωμα κειμένων, ὡς ἀποδεικνύει ὁ ἐνταῦθα πύργος πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ὁδοῦ· ἡ σημερινὴ ἀτραπὸς διαλαδοῦται ὀλίγον βορειότερον τοῦ πύργου καὶ ὁ μὲν δυτικώτερος αὐτῆς κλάδος διευθύνεται κατ' εὐθείαν πρὸς βορρᾶν, ὁ δ' ἀνατολικώτερος ἀνέρχεται ἐπὶ ἰχνῶν ἀρχαίας ὁδοῦ τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τῆς χαράδρας Σουλεϊμάνι καὶ εἶτα διαβαίνει αὐτὴν· ἐνταῦθα που κεῖται τὸ νεκροταφεῖον Σουλεϊμάνι, ὀλίγον δὲ περαιτέρω σώζονται ἐπὶ ἄλλης μικρᾶς χαράδρας λείψανα ἱκανὰ ἀρχαίας γεφύρας. Τέλος οἱ τάφοι τοῦ Καψαλᾶ εὐρίσκονται ἐπ' αὐτῆς σχεδὸν τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἥτις ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνερχομένη πρὸς τὴν Περσεῖαν πηγὴν στρέφεται εἶτα πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ, ὅπως περιάμψῃ τὸν Προφήτην Ἥλιον· ἡ σημερινὴ ἀτραπὸς βραίνει μέχρι τινὸς ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀπὸ Μυκηναῶν εἰς τὸ Ἡραῖον ἄγουσαν ὁδὸν εἶναι γνωστὸν, ὅτι διήρχετο παρὰ τὴν θέσιν Βρασέρκα, κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ ἐνταῦθα ὑποτιθέμενον νεκροταφεῖον παρ' αὐτὴν ἔκειτο.

¹ Κατὰ τὸν Adler (ἐν Schliemann Tiryns σ. XXXVIII) τὸ τείχος τῆς κάτω πόλεως περιέβαλλε πολὺ μείζον μέρος ἢ ὅσον παραδέχεται ὁ Steffen· κατὰ τὸν πρῶτον ἐκ τῶν θολωτῶν τάφων εἷς μόνος, ὁ καλούμενος Κάτω Φούρνος, ἔκειτο ἐκτὸς αὐτοῦ. Ὡστε κατὰ τὸν Adler καὶ τὰ νεκροταφεῖα Παναγίας καὶ Ἐπάνω Πηγαδίου ὀκτεῖντο ἐντὸς τοῦ τείχους.

μικρούς, ἐν ᾧ οἱ ὑπὸ τὴν Παναγίαν τάφοι, ὅταν ἔχωσι μεγάλους δρόμους ἔχουσι καὶ θαλάμους ἀναλόγους τὸ μέγεθος· ἢ παρὰ τὸν Κάτω Φοῦρον συστάς περιεῖχε μεταξύ ἄλλων τάφων καὶ τρεῖς ἰκανῶς πλουσίους, μόνον ὅμως πρὸ τοῦ στομίου τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν κοσμήματά τινα ἐξ ὑελώδους μάξης, ἐν ᾧ ἐν τοῖς μεγαλειτέροις τάφοις τῆς συστάδος τῆς Παναγίας εὐρομεν πάντοτε πρὸ τοῦ στομίου μέγα πλῆθος κτερισμάτων, ἐνίοτε πλείονα ἢ ἐντὸς τοῦ θαλάμου. Τέλος οἱ τάφοι τῆς ἀνατολικῶς τῆς θέσεως Ἀσπρόχωμα ἀνακαλυφθείσης συστάδος εἶναι πάντες μέτριοι τὸ μέγεθος, ἀναλόγως ὅμως τοῦ μεγέθους των εὐρέθησαν πάντες ἰκανῶς πλούσιοι· ἐν οὐδενὶ ἐξ αὐτῶν εὐρέθη ἐλεφάντινόν τι ἀντικείμενον ὅπως οὖν ἄξιον λόγου, πάντες ὅμως, πλὴν ἐνός, περιεῖχον λίθους ἐγγεγλυμμένους. Τοιαύτας μικρὰς ὁμοιότητος ἡδυνάμην ν' ἀπαριθμήσω καὶ ἄλλας. Ἡ δευτέρα παρατήρησις εἶναι, ὅτι μεμονωμένοι τάφοι, πλὴν μιᾶς περιπτώσεως¹, δὲν ἀνεκαλύφθησαν, ὅπερ θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ἕκαστος ἡδύνατο νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ κατασκευάσῃ τὸν τάφον του ὅπου ἤθελεν.

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται, ὅτι αἱ πανάρχαιαι Μυκῆναι ὠκοῦντο, ὡς ἡ Σπάρτη κατὰ τοὺς ἱστορικούς ἔτι χρόνους, κατὰ κώμας (Θουκ. 1, 10) καὶ ὅτι ὡς οἱ Σπαρτιᾶται ἔθαπτον καὶ οἱ Μυκηναῖοι ἐντὸς τῆς πόλεως (Πλουτ. Δυκ. 27), δηλαδὴ μεταξύ τῶν κωμῶν, οὐχὶ ὅμως ὅπου ἤθελεν ἕκαστος, ἀλλ' ἕκαστον γένος ἐν ἰδίῳ νεκροταφείῳ. Ὑποθέτω δὲ ὅτι καὶ περὶ τῆς Σπάρτης δὲν πρέπει νὰ ἐξηγῶμεν οὕτω τοὺς λόγους τοῦ Πλουτάρχου, ἀλλ' ὅτι τὰ νεκροταφεῖα ἔκειντο μεταξύ τῶν κωμῶν, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ πόλις. Διότι καὶ ἐν Σπάρτῃ τὰ γένη ἀρχικῶς κατόκουν βεβαίως χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων καὶ εἶχον ἕκαστον ἴδιον νεκροταφεῖον, ὡς ἀποδεικνύουσιν οἱ τάφοι τῶν Εὐρυποντιδῶν καὶ τῶν Ἀγιαδῶν, ὧν οἱ μὲν ἔκειντο εἰς τὸ νότιον, οἱ δὲ εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως.

Τὸ ἔθος τοῦ νὰ θάπτωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως υποθέτει ὁ Dümmler (Mitth. des archaeol. Inst. Athen. Abtheil 1888 σ. 295) ὅτι παρέλαβον οἱ Σπαρτιᾶ-

¹ Ἀνωτέρω ἐμνημονεύθησαν πλὴν τοῦ μεταξύ Καφαλαῖ καὶ Σουλεϊμανίου καὶ δύο ἄλλοι τάφοι ὡς μεμονωμένοι· τὸ μέρος ὅμως ἐκεῖ δὲν ἠρευνήθη καλῶς, ὥστε δυνατόν νὰ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι.

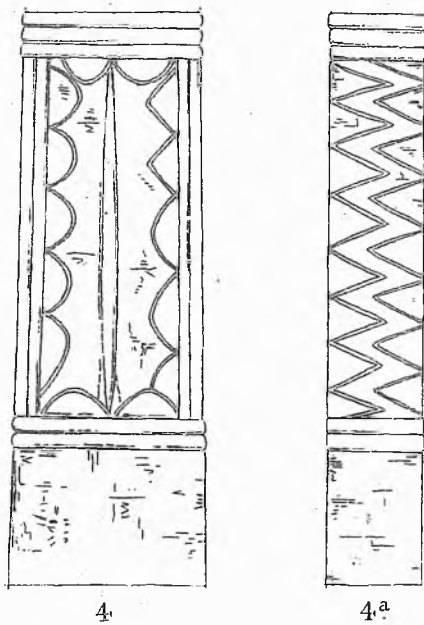
ται ἐκ Λυκίας, νομίζω ὅμως ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναζητῶμεν τόσον μακρὰν τὴν πηγὴν αὐτοῦ· πιθανώτατα ἦν ἔθος κοινὸν ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων λαῶν, πηγάζει δὲ κατὰ τὴν γνώμην μου ἀπλούστατα ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἰδρύσεως τῶν πόλεων· ὅπως ἡ Σπάρτη, οὕτω καὶ πολλοὶ ἄλλοι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἴσως πᾶσαι, δὲν ἐκτίσθησαν ἐξ ἀρχῆς ἐντὸς χώρου περιβαλλομένου ὑπὸ τειχῶν, ἀλλ' ὠκλήθησαν κατὰ γένη ἐν κώμας ἀτειχίστοις περὶ τινα λόφον ὠχυρωμένον συνήθως· ἡ γῆ διενεμήθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οὐχὶ ἀμέσως μεταξύ τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ μεταξύ τῶν γενῶν, ὑφ' ἑκάστου τῶν ὁποίων ἐκαλλιεργεῖτο τὸ αὐτῷ ἀνήκον ἐν κοινῷ¹, πλὴν μέρους ὠρισμένου εἰς νεκροταφεῖον· οὕτω φυσικῶς τὰ νεκροταφεῖα τῶν γενῶν ἔκειντο μεταξύ τῶν κωμῶν, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἀξάνοντος τοῦ πληθυσμοῦ ἠνώθησαν καὶ ἀπετέλεσαν μίαν πόλιν, τότε δὲ εὐρέθησαν οἱ τάφοι περικυκλούμενοι ὑπὸ οἰκιῶν· συγχρόνως πολλοῦ παρέρστη ἡ ἀνάγκη νὰ ὀχυρωθῇ ἡ πόλις διὰ τείχους, ὅπερ νὰ περιλαμβάνῃ ὅσον οἶόν τε πλείστους τῶν πολιτῶν· ἀπηγορεύθη λοιπὸν ἡ ἐντὸς αὐτοῦ ταφὴ ἕνεκα λόγων ἀσφαλείας, οικονομίας καὶ ὑγιεινῆς. Ἐν Ἑλλάδι ἡ Σπάρτη ἐτήρησεν ἐπὶ μακρὸν τὸ παλαιὸν ἔθος καὶ διότι μόλις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐλληνικῆς αὐτονομίας ἔστερξε νὰ περιβληθῇ τείχος καὶ διότι ἡ πόλις αὕτη ἀείποτε διεκρίθη ἐπὶ τῇ μεγίστῃ συντηρητικότητι τῶν ἐθίμων τῆς. Ἀπ' ἐναντίας αἱ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν Ἀθηνῶν κώμαι, ὧν τινες ἐκ τοῦ ὀνόματός των σαφῶς ἀναγνωρίζονται ὡς εἶδρα γενῶν, ἐνωρὶς ἀνεπτύχθησαν εἰς πόλιν, ἕνεκα τούτου ἐνωρὶς καὶ τὰ νεκροταφεῖα μετετέθησαν ἔξω αὐτῆς· πρότερον ὅμως βεβαίως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαπτον ὡς οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Μυκηναῖοι, μεταξύ τῶν κωμῶν. Εἰς μεταβατικὴν δὲ ἐποχὴν ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, οἱ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀκροπόλεως ἐν οἰκοπέδοις ἀνακαλυφθέντες μεμονωμένοι τάφοι, οἵτινες ἐπιβεβαιούσι τὴν τοῦ Πλάτωνος ἐν Μένῳ 315 εἰδήσιν, ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι Ἀθηναῖοι ἔθαπτον ἐν ταῖς οἰκίαις των. Ὁ Dümmler ἄνευ λόγου, ὡς μοι φαίνεται, θεωρεῖ καὶ ταύτην τὴν

¹ Ἦν γνη κοινωκτημοσύνης τῆς γῆς ἀνευρίσκει ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀμηρικοῖς ἔπαισι ὁ Ridgeway (Journal of hell. Studies 1885 σ. 319 ἔξ.).

εἶδῃσιν ἀναφερομένην εἰς ἔθνος μὴ ἐλληνικόν¹.

Ἐκ τῶν ἐξ τέως γνωστῶν θολωτῶν τάφων ἐν Μυκῆναις οἱ ἀπώτερον τοῦ τείχους κείμενοι τρεῖς ἀνήκουσιν εἰς τρία διάφορα νεκροταφεῖα, δύο δὲ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι κατεσκευάσθησαν χάριν ἀσφαλείας ἐντὸς τοῦ τείχους, διότι οἱ δρόμοι αὐτῶν οὐδέποτε ἐπληροῦντο χωμάτων (Adler παρὰ Schliemann-Tiryns σ. XXXV ἐξ.), ἀγνωστον ὅμως μοι εἶναι διατί καὶ ὁ ἕκτος τάφος ὁ πρὸς βορρᾶν τῆς πύλης τῶν λεόντων κείμενος εἶναι μεμονωμένος, διότι νεκροταφεῖον πλησίον αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθηεν ν' ἀνακαλύψω· ἴσως οἱ βασιλεῖς καὶ ἀνακτες, εἰς οὓς ἀνήκον οἱ θολωτοὶ τάφοι, δὲν ἦσαν πάντοτε ὑποχρεωμένοι νὰ θάπτωσιν, ἔπου καὶ οἱ κοινοὶ γεννῆται.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν δὲν ἐβεβαιώθη, ἐὰν οἱ τάφοι εἶχον διακριτικόν τι σημεῖον ἐξωτερικόν, κλίνω ὅμως νὰ πιστεῦσω τοῦτο, διότι τοῦ 51^{ου} τάφου τὸ στόμιον εὗρον πεφραγμένον διὰ δύο πωρίνων στηλῶν, ὧν ἡ ἑτέρα φέρει ἐπὶ τριῶν πλευρῶν ἐγγεγλυμμένα τὰ κοσμήματα, ὧν δημοσιεύονται αἱ εἰκόνες ὑπ' ἀριθ. 4 καὶ 4^α τῶν στενῶν πλευρῶν ἀμφοτέρω τὸ κό-

¹ "Ἐν' ἄνωτ. vielleicht trifft die Nachricht für die ungrische Bevölkerung zu, welche das Pelasgikon erbaut hatte und den attischen Bergen ihre Namen gegeben hat, welche man in Attika Pelasger oder Tyrrener nannte, während man sie im benachbarten Megara Karer hiess.

σμημα εἶναι τὸ αὐτὸ. Τὸ ὕψος τῆς στηλῆς εἶναι 0.76, τὸ πλάτος ἄνω μὲν 0.23, κάτω δὲ 0.26. Ἡ δευτέρα στηλὴ δὲν ἔχει κοσμήματα. Ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ κάτω μέρος δὲν εἶναι καλῶς ἐξεργασμένον φαίνεται ὅτι ἦσαν προωρισμένοι, ὅπως ἐμπηγνύονται εἰς τὴν γῆν. Ὁ 51^{ος} τάφος εἶναι τόσο μικρός, ὥστε δὲν δύναται ἄνθρωπος νὰ σταθῇ ἐν αὐτῷ ὀρθός, δὲν περιεῖχε δὲ καὶ οὐδὲν σχεδὸν κτέρισμα· ὑποθέτω δὲ ὅτι αἱ στηλαὶ ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλων τάφων παρημελημένων ἤδη, ἄνωθι τῶν ὁποίων ἦσαν ἐμπεπηγμένοι· ὁμολογῶ ὅμως, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει ἀνάγκην ἀσφαλεστέρων ἀποδείξεων.

Οἱ δρόμοι τῶν τάφων εἶναι ἄλλοτε μὲν ὀριζόντιοι, ἄλλοτε δὲ μᾶλλον ἢ ἤττον κατωφερῆς πρὸς τὸ στόμιον· ὁ τοῦ 10^{ου} μάλιστα τάφου ἦτο τόσο κατωφερής, ὥστε εἶχε καὶ ἐννέα βαθμίδας λελαξευμένας ἐν τῷ βράχῳ, ὅπως εὐκολώτερον κατέρχωνται¹. Τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἐπιμελέστερον ἐιργασμένων τάφων οἱ δρόμοι εἶναι πλατεῖς κάτω καὶ στενότεροι πρὸς τὰ ἄνω· μάλιστα πρὸς τὸ στόμιον γίνονται ἄνω τόσο στενοί, ὥστε ἡ πρόσοψις τῆς εἰσόδου καταπτᾶ ἐντελῶς τριγωνικῆ (ἴδε σχέδιον ἀριθ. 12). Καὶ τὸ στόμιον εἶναι συνήθως πλατύτερον μὲν κάτω, στενότερον δὲ ἄνω· οὕτω τοῦ 27^{ου} τάφου τὸ στόμιον ἔχει πλάτος κάτω μὲν 1,36 μ., εἰς ὕψος δὲ 1,65 μ. μόνον 1,13· ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὅλον ὕψος τοῦ στομίου, οὐ τὸ ὑπέρθυρον δὲν σώζεται νῦν, ἦτο πιθανώτατα πολλῶ μείζον, ἡ διαφορὰ τοῦ κάτω ἀπὸ τοῦ ἄνω πλάτους ἦτο καὶ αὐτὴ μείζων τῶν 0,23 μ.

Οἱ θάλαμοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τετράγωνοι· μόνον τῶν μικροτέρων καὶ ἀμελέστερον ἐιργασμένων τάφων τὸ σχῆμα πλησιάζει πρὸς τὸν κύκλον· καὶ τῶν τετραγώνων ὅμως θαλάμων αἱ γωνίαι δὲν εἶναι πᾶσαι καὶ πάντοτε ὀρθαί, ἀλλ' αἱ τῶν στομίων παρακείμεναι δύο ἐνίοτε ὀξεῖαι (ἴδε τὸ σχέδιον ἀρ. 6). Ἡ ὀροφὴ ἔχει σχῆμα ἀετοῦ, ὅπως καὶ εἰς τοὺς τάφους τοῦ Σπάτα καὶ τινος τοῦ Ναυπλίου· ἡ κλίσις τῆς στέγης ἐξάγεται ἐκ τῶν κατωτέρω παρ' ἐκάστῳ τῶν περιγραφομένων τάφων διδομένων μέτρων.

¹ Βαθμίδας εἶχε καὶ ὁ δρόμος ἐνός τῶν ἐν Ἰαλυσσῷ ὑπὸ Biliotti ἀνακαλυφθέντων τάφων (ἴδε Furtwängler und Löschke Myken. Vasen σ. 3).

Τὸ μέγα πλῆθος τῶν τάφων ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ἀπλοῦ θαλάμου· ἐκ τῶν πεντήκοντα καὶ δύο ἀνακαλυφθέντων ἐν Μυκῆναις τρεῖς μόνον ἔχουσι καὶ δεύτερον θάλαμον, ἄλλοι τρεῖς ἔχουσι κόγχας καὶ εἷς καὶ δεύτερον θάλαμον καὶ κόγχην. Εἰς τρεῖς ἐκ τῶν τεσσάρων περιπτώσεων αἱ κόγχαι κείνται δεξιὰ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν θάλαμον, ἀπαξ δὲ μόνον ἀριστερὰ, οἱ δὲ μικρότεροι θάλαμοι δις μὲν ὡσαύτως δεξιὰ¹, ἀπαξ ἀριστερὰ καὶ ἀπαξ ἀπέναντι τοῦ στομίου (τάφος 5^{ος}, οὗ ὄρα τὸ σχέδιον ὑπ' ἀριθ. 5). Διάφορον τοῦ συνήθους σχῆμα ἔχουσιν οἱ τάφοι 25^{ος} καὶ 42^{ος}, περὶ ὧν ἴδε κατωτέρω ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκατέρου περιγραφῇ· αὐτόθι καὶ περὶ τοῦ 49^{ου}, οὗ αἱ πλευραὶ εἶναι ἐν μέρει ἐπενδεδυμέναι διὰ τοίχου κτιστοῦ.

Ἐν τοῖς δρόμοις εὐρίσκοντο πάντοτε τεμάχια ἀγγείων καὶ ἄλλα τινὰ ἀντικείμενα, ἀπαντα ὅμως τῆς μυκηναίας λεγομένης ἐποχῆς, οὐδὲν δὲ μεταγενέστερον, ἐξ οὗ ἀκολουθεῖ, ὅτι αὐτοὶ ἀπαξ πληρωθέντες χωμάτων μετὰ τὴν τελευταίαν ἐνταφίσαν δὲν ἠνοιχθήσαν πλέον, ἐκτὸς ἐὰν ἐσυλήθη τις ὑστερώτερον· τοιοῦτους ὅμως σεσυλημένους πλὴν τοῦ θολωτοῦ ἕνα μόνον εἶδον, ὅστις βεβαίως ἦτο ἀνοικτός ἐν χρόνοις πολὺ ὑστερωτέροις, διότι εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ λυχνίαι πολλαί.

Τὰ στόμια ἦσαν πάντοτε πεφραγμένα διὰ τοίχου ἐκ λίθων κοινῶν, ἀπαξ δὲ (τάφος 24^{ος}) ἐκ πλίνθων ὤμων· ὁ τοίχος ὅμως δὲν ἔφθανεν ἀκριβῶς μέχρι τοῦ ὑπερθύρου, ἀλλ' ἀφίετο πάντοτε μικρὸν κενόν· κατόπιν ἐπληροῦτο ὁ δρόμος διὰ χωμάτων, ὅταν δὲ ἡ πλήρωσις ἔφθανεν ὀλίγον κατωτέρω τοῦ ὑπερθύρου, ἔθετον πρὸ τοῦ κενοῦ λίθους ὀγκῶδεις, οἵτινες ἐμπόδιζον τὰ χρώματα νὰ καταρρεύσωσιν εἰς τὸν θάλαμον· ἐπὶ τῶν ὀγκωδῶν λίθων ἔρριπτον εἴτα ἄλλους πολλοὺς μέχρι τῆς ἀνω ἐπιφανείας τῆς γῆς οὕτως ὥστε τὸ πρὸ τοῦ τριγώνου μέρος τοῦ δρόμου ἐπληροῦτο κυρίως διὰ λίθων, ὧν ἡ ἐξαγωγή ἀνωθεν ἦτο δυσκολωτάτη, ἂν μὴ ὅλως ἀδύνατος, διότι, ὡς εἶπομεν ἤδη, τὰ χεῖλη τοῦ δρόμου μάλιστα πρὸ τοῦ στομίου συνερχόμενα σχεδὸν ἐκλείοντο· διὰ τὸ ἀνοιγῆ λοιπὸν ὁ τάφος ἀνάγκη ἦτο ν' ἀρχίσωσιν ἐκκενοῦντες τὸν δρόμον ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτοῦ

¹ Καὶ ὁ τοῦ Ἀγαμέμνονος λεγόμενος τάφος ἐν Μυκῆναις καὶ ὁ τοῦ Μίνου θησαυρὸς ἐν Ὀρχομενῷ καὶ ὁ τοῦ Σπάτα μέγιστος τάφος ἔχουσι τοὺς δευτέρους θαλάμους δεξιὰ τῷ εἰσιόντι, ὡστε φαίνεται ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ σῆμα.

ἄκρου, ὃ ἀπῆτει πολὺν χρόνον καὶ πολλὴν ἐργασίαν.

Πρὸ τοῦ τοίχου, δι' οὗ ἐφράσσετο τὸ στόμιον, εὐρέθησαν πολλάκις ὅστ' αὐτῶν ζώων, δις δ' ἢ τρίς καὶ κέρατα βοῶν καὶ προβάτων· ὅμοια ὅστ' αὐτῶν εὐρίσκοντο καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐν τῷ κενῷ χώρῳ τῷ ὑπὸ τὸ ὑπερθύρον ἀριεμένῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅστ' αὐτῶν μικρῶν ζώων, ἴσως πτηνῶν. Ἡ εὐρεσις αὐτῶν ἐνταῦθα εἶναι προφανῆς ἀπόδειξις, ὅτι τὸ κενὸν δὲν ἦτο τυχαῖον· ἴσως ἀπέθετον ἐπὶ τοῦ τοίχου τεμάχια κρέατος χάριν τοῦ νεκροῦ. Ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ὅστ' αὐτῶν εὐρέθησαν πολλάκις πρὸ τοῦ στομίου ἢ ἀνωτέρω αὐτοῦ πρὸ τοῦ τριγώνου, ἢ κάτω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· τοὺς πλείστους νεκροὺς (ἐν ὄλῳ 65) εὐρομεν ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ 15^{ου} τάφου τεθαμμένους ἐπ' ἀλλήλων κατὰ διαστήματα ἀνωθι τοῦ στομίου πρὸ τοῦ τριγώνου, οὗ τὸ ὕψος (μὴ συνυπολογιζομένου καὶ τοῦ ὕψους τοῦ στομίου) εἶναι σχεδὸν ἑπτὰ μέτρων· οἱ νεκροὶ ἔκειντο κατὰ τὸ πλάτος τοῦ τριγώνου ἔχοντες τὰς κεφαλὰς οἱ μὲν τέσσαρες πρὸς τὸ Μ, οἱ δὲ δύο πρὸς τὸ Β μέρος αὐτοῦ· παρ' αὐτοῖς εὐρέθησαν καὶ τεμάχια ἀγγείων κοινῶν ἀνευ κοσμημάτων καὶ ὅστ' αὐτῶν ζώων (βοῶν;). Ἐπειδὴ δὲ ὡς εἶπομεν ἤδη, τὸ πρὸ τοῦ τριγώνου μέρος τοῦ δρόμου ἐπληροῦτο συνήθως διὰ λίθων, ἐννοεῖται ὅτι ἡ κοίτη τῶν νεκρῶν τούτων δὲν ἦτο μαλακή, ἐπιέζοντο δ' ἀνωθεν ὡσαύτως διὰ λίθων. Ἐκ τῆς ἰδέσεως αὐτῶν ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν ἐν τῷ θαλάμῳ τεθαμμένην οἰκογένειαν· διότι ἐν πλείστασι περιπτώσεσι παρατηρήθη, ὅτι ὅσ' αὐτῶν ἐπληροῦτο νεκρῶν καὶ δὲν ἐχώρει πλέον ἄλλους, συνέλεγον τὰ ὅσ' αὐτῶν προτεθηκότων ἐν σωρῷ παρὰ τινὰ γωνίαν ἢ ἔσκαπτον λάκκον ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ τάφου καὶ τὰ ἀπέθετον ἐν αὐτῷ· δὲν εἶναι λοιπὸν φανερὸς ὁ λόγος, δι' ὃν ἤθελον θάψει μέλη τῆς οἰκογενείας πρὸ τοῦ τριγώνου· ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς πτωχοὶ δὲν δύνανται νὰ εἶναι, διότι φαίνεται ἀπαράδεκτον, ὅτι μυκηναία οἰκογένεια, ὅσον πτωχὴ καὶ ἂν ὑποτεθῆ, δὲν εἶχεν ἴδιον τάφον· πλὴν δὲ τούτου οἱ πρὸ τοῦ τριγώνου κείμενοι ἐξ νεκρῶν ἐτάφησαν πιθανώτατα συγχρότως κατὰ τὴν τελευταίαν πλήρωσιν τοῦ δρόμου διὰ χωμάτων· διότι

¹ Καὶ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Μενιδίου παρατηρήθη, ὅτι ὁ τὸ στόμιον φράσσων τοίχος δὲν ἔφθανε μέχρι τοῦ ὑπερθύρου (Kuppelgrab von Menidi σ. 11). Τὸ αὐτὸ βεβαίως ὁ Σταματάκης καὶ περὶ τῶν τάφων τοῦ Ἡραίου καὶ τοῦ Σπάτα (ἴδε ἄνωτ.).

ἐὰν ἐθάπτοντο κατὰ ἕξ διαφόρους ἐποχάς, ἔπρεπε τὰ ὁστᾶ τῶν πρώτων ταφέντων νὰ μετακινήθωσι καὶ διασκορπισθῶσιν, ἐὰν ἐξεκενοῦτο ὁλος ὁ δρόμος ἢ καὶ μέρος μόνον αὐτοῦ· διότι καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τῆς ἐκκενώσεως γινομένης καθ' ἃ ἐρρήθη κατ' ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄκρου τοῦ δρόμου δύσκολον ἦτο νὰ ὑπολογίζωσιν ἐκάστοτε τὸ βᾶθος, ἐν ᾧ ἔκειτο ὁ ἀμέσως προτεθαμμένος, ὥστε νὰ μὴ φθάνωσιν μέχρις αὐτοῦ καὶ τὸν ταράττωσιν· ἐκτὸς δὲ τούτου θὰ παρατηροῦντο καὶ σημεῖα τινὰ τῆς ἐπανειλημμένης ταύτης ἀνασκαλεύσεως μέρους τοῦ δρόμου. Ἄλλ' ἐὰν ἐτάφησαν καὶ οἱ ἕξ νεκροὶ ὁμοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν τελευταῖον ἐχώσθη ὁ δρόμος ὅπως μὴ ἀνοιχθῆ πλεον ἄχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, μία μόνη ἐξήγησίς μοι φαίνεται δυνατή, ὅτι ἦσαν δοῦλοι ἢ αἰχμάλωτοι σφαγέντες καὶ ταφέντες μετὰ τοῦ νεκροῦ, ὅστις τελευταῖος κατήλθεν εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων του. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦτο κοινὸν πολλοῖς λαοῖς συγγενέουσι μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ¹, λείψανα δ' αὐτοῦ ἀρίδηλα ἐσώθησαν καὶ παρ' Ὀμήρῳ, ὅστις ποιεῖ τὸν Ἀχιλλεὺς σφάζοντα ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ Πατρόκλου πλὴν ἵππων, κυνῶν καὶ ἄλλων ζώων καὶ δώδεκα αἰχμάλωτους Τρώας.

Σχεδὸν ἐν πᾶσι τοῖς τάφοις ὑπῆρχον ἄνθρακες, ἐν τοῖς πλείστοις ὅμως τόσον ὀλίγοι, ὥστε ἦτο πρόδηλον, ὅτι προήρχοντο ἐκ λίαν μικρᾶς πυρᾶς ἢ καὶ ἀπὸ τῶν ὀστέων, ἃς ἀναμφιβόλως μετεχειρίζοντο, ὅταν εἰσῆρχοντο εἰς τοὺς τάφους· ἐν ἄλλοις τὰ ἔχνη τῆς πυρᾶς ἦσαν πλείονα, ἔκειντο ὅμως εἰς τινα μόνον μέρη τοῦ τάφου· κυρίως δ' εἶπεῖν ἓνα μόνον τάφον (τὸν 10^{ον}) εὔρον οἶονεὶ ἐπεστρωμένον δι' ἀνθράκων καὶ τέφρας ἐκ μεγάλης πυρᾶς προερχομένων, καὶ ἐν αὐτῷ ὅμως τὰ ἀνθρώπινα ὁστᾶ δὲν ἐφαίνοντο ὅτι εἶχον ὑποστῆ καῦσιν. Μετὰ πεποιθήσεως λοιπὸν βεβαιῶ, ὅτι τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν νεκρῶν δὲν ἐκάη, ἀλλ' ἐτάφη καὶ ὅτι ἂν ἔν τισι περιπτώσει τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῆ ἐντελῶς, πάντοτε ὅμως πλείονες ἐνδείξεις ὑπῆρχον περὶ ἀπλῆς ἐνταφιάσεως. Βεβαίως δὲν δύναμαι νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι ἡ καῦσις οὐδαμῶς συνειθίζετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀλλ' ἐκ τῶν πεντήκοντα καὶ πλέον τάφων, οὓς ἐκαθάρισα, ἐν

¹ Ἴδε Victor Hehn-Kulturpflanzen und Haustiere 5η ἐκδ. σ. 440 ἐξ.

οὐδενὶ εὔρον ἀναμφιβόλως ἀνθρώπινα ὁστᾶ ἀπησβεστωμένα¹.

Ἐκ τῶν ὁστῶν, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἀπησβεστωμένα, ἐξάγεται ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ἐκάιοντο οὐδὲ ἐκτὸς τῶν τάφων, ἀλλ' ἀπετίθεντο ἐν αὐτοῖς ἀκέρατοι. Ἡ ἐν τῷ τάφῳ θέσις των, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, δὲν ἐξηκριβώθη μέχρι τοῦδε ἐν ἀνασκαφαῖς τοιούτων τάφων. Τοῦτο δὲ τῷ ὄντι εἶναι λίαν δύσκολον, ὡς ἐξ ἰδίας πείρας ἐπίσθη· διότι πολλῶν ἐκ τῶν τάφων ἢ ὀροφῆ εἶχε καταπέσει πρὸ πολλοῦ καὶ τὸ ἐκ τῆς καταπτώσεως σχηματισθὲν χάσμα ἢ ἐπληρώθη σὺν τῷ χρόνῳ ἢ διεκρίνετο ἔτι πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσων ἢ ὀροφῆ ἐσώζετο, τὸ ἔδαφος πάλιν ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ στρώματος ἔχοντος ἐνίοτε βᾶθος μέχρι δύο μέτρων, σχηματισθέντος δ' ἀπὸ τῶν ἀποσπασμένων τῆς ὀροφῆς μικρῶν καὶ μεγάλων τμημάτων βράχου. Τὰ χώματα ταῦτα καταπεσόντ' ἐτάραξαν τὴν θέσιν τῶν νεκρῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιζῶντες συγγενεῖς αὐτῶν μετεκίνησαν πολλάκις τὰ ὁστᾶ των ἢ διὰ νὰ θάψωσιν ἄλλους νεκροὺς ὡς εἶπομεν ἤδη ἀνωτέρω² ἢ δι' οἰονδῆποτε ἄλλον λόγον. Πλὴν τούτων ἢ διατήρησις τῶν σκελετῶν εἶναι πάντοτε σχεδὸν χειρίστη καὶ τέλος συχνὰ εὐρίσκονται οἱ νεκροὶ τόσον πλησίον ἀλλήλων, ὥστε τὰ ὁστᾶ αὐτῶν συγχέονται. Οὕχ' ἦττον ἐκ τινων παρατηρήσεων πλεονάκις γενομένων συμπεραίνω ἀδιστακτως, ὅτι ὁ νεκρὸς ἀπετίθετο ἐπὶ τοῦ ἔδαφους σχεδὸν καθήμενος³ τὸ στήθος δηλαδὴ αὐτοῦ ἐστηρίζετο ἡμιορθὸν ἐπὶ προσκεφαλαίων ἴσως, τὰ δὲ γόνατα ἦσαν κεκαμμένα. Αἱ παρατηρήσεις, ἐξ ὧν ἐξάγονται τὰ περὶ τῆς τοιαύτης θέσεως, εἶναι αἱ ἐξῆς· πρῶτον ὅτι ἡ κάτω σιαγὼν εὐρίσκειται συχνὰ ἀποκεχωρισμένη τοῦ κρανίου καὶ ἀναμειγμένη μετὰ τῶν ὁστῶν τῶν πλευρῶν καὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἐν ᾧ τὸ κρανίον κεῖται ἓνα ἢ καὶ δύο πόδας ἀπωτέρω τοῦ λοιποῦ σώματος· δεύτερον ὅτι τὰ ὁστᾶ τῶν μηρῶν καὶ κνημῶν κείνται οὐχὶ ἐν γραμμῇ, ὅπως ἔπρεπεν, ἐὰν τὰ σκέλη ἦσαν ἐκτεταμένα, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλων.

¹ Καὶ ἐν Διμνήῳ τοῦ Βόλου ἡ καῦσις ἦτο ἀμφίβολος (Ἴδε Mitth. des deutschen Instit. 1887 σ. 138), ἐν δὲ Ναυπλίῳ πρὸ πολλοῦ ἐβεβαιώθη ἀπλῆ ταφή (Mitth. des deutschen Instit. 1880 σ. 155,1).

² Ὁ κ. Köhler πρὸ ἐτῶν ἤδη λίαν ὀρθῶς παρατήρησε τοῦτο (Kuppelgrab von Menidi σ. 54,1).

³ Ὡς βλέπω νῦν, καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐν τάφῳ τῆς ἐποχῆς ταύτης εὐρέθη νεκρὸς, ὅστις εἶχεν ἐνταφιασθῆ καθήμενος κατὰ τὸν Στάην (Δελτίον τῆς Γεν. Ἐφορείας 1888 σ. 158).

Ἐν μιᾷ δὲ περιπτώσει παρετήρησα, ὅτι αἱ χεῖρες ἦσαν καθειμέναι παρὰ τὰς πλευράς, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐντελῶς τεταμέναι. Ἡ διεύθυνσις τοῦ σώματος ἦτο φαίνεται ἀδιάφορος· διότι ἄλλοι μὲν βλέπουσι πρὸς βορρᾶν, ἄλλοι πρὸς νότον καὶ ἄλλοι πρὸς ἄλλα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Ὅτως ἦσαν τεθαμμένοι καὶ οἱ νεκροὶ τῶν τάφων, οὓς ὁ Schliemann ἀνεκάλυψεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως Μυκηναίων, ὡς καὶ πρὸ ἐτῶν ἤδη προσεπαθήσαμεν ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ (1885 σ. 42) ν' ἀποδείξωμεν. Ὁ Helbig (Hom. Epos 2^a ἐκδ. σ. 53 ἐξ.) φρονεῖ, ὅτι ἦσαν καὶ ταριχευμένοι· τὴν γνώμην δ' αὐτοῦ ταύτην ἠσπάσθησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἄλλ' οὔτε ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀνασκαφαῖς, οὔτε ἐν ταῖς τοῦ Ναυπλίου, Βόλου, Μενιδίου, Σπάτα καὶ τῆς Ἐπιδαύρου παρετηρήθη τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ταριχεύσεως· καὶ ἐκ τῶν δεκαεπτὰ δὲ νεκρῶν, ὧν οἱ σκελετοὶ εὐρέθησαν ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Schliemann ἀνακαλυφθεῖσι τάφοις, μόνον περὶ ἐνὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ βεβαία ἢ ταρίχευσις· περὶ ἐνὸς ἄλλου νεκροῦ εὐρεθέντος ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Σταματάκη ἀνασκαφέντι ἑκτῷ τάφῳ πιθανώτατον εἶναι ὅτι δὲν ἐταριχεύθη, διότι τὰ ὄστα αὐτοῦ εὐρέθησαν ἐν σωρῷ, ὅπως κεῖνται νῦν ἐτι ἐκτεθειμένα ἐν τῇ Μυκηναίᾳ αἰθούσῃ τοῦ Πολυτεχνείου. Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ταρίχευσις ἢ δὲν ἦτο ἐν γενικῇ χρήσει ἢ ὅτι σκοπὸς αὐτῆς ἦτο ἡ προσωρινὴ μόνον διατήρησις τοῦ σώματος, καὶ ὅτι χρόνον τινὰ μετὰ τὴν ἐνταφίαν οἱ ἐπιζώντες συγγενεῖς δὲν ἐδυσκολεύοντο νὰ συλλέγωσιν εἰς σωροὺς τὰ ὄστα τῶν προτεθνηκότων. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὑποθέσεις ἀποκλείεται ἡ σκέψις, ὅτι ἡ ταρίχευσις συνεδέετο μετὰ τῶν περὶ θανάτου ἰδεῶν τῶν ἀνθρώπων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς, ὑπολείπεται δὲ μόνον ὁ πρακτικὸς λόγος, ὁ καὶ ἐκ τῆς πραγματείας τοῦ Helbig ἐξαγόμενος, τῆς διατηρήσεως τοῦ νεκροῦ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ πρόθεσις αὐτοῦ¹. Κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα ἡ

¹ Ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἤδη διατριβῇ μου ('Αρχ. Ἐφημ. 1885 σ. 42) ἐξέφρασα τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ταρίχευσις δύναται ν' ἀγάγῃ ἡμᾶς εἰς διάφορα συμπεράσματα περὶ τῶν παρὰ τοῖς Μυκηναίοις ἐπικρατουσῶν ἰδεῶν περὶ ψυχῆς καὶ θανάτου. Ἐπειδὴ ὅμως ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ταρίχευσις δὲν ἦτο γενικὴ καὶ ὅτι δὲν ἐσκόπει τὴν διατήρησιν τοῦ σώματος τοῦ νεκροῦ ἐπὶ ὅσον οἶόν τε μᾶκιστον χρόνον, διὰ τοῦτο μοι φαίνεται νῦν ὀρθότερα ἢ ἐν τῷ καιμένῳ δοθεῖσα ἐξήγησις. Ὁ Dümmler (Mitth. des deutschen Instit. 1887 σ. 7) δεχόμενος ὡς γενικὸν τὸ ἔθιμον τῆς ταριχεύσεως τῶν νεκρῶν διαβλέπει ἐν αὐτῷ μεγί-

πρόθεσις τοῦ νεκροῦ τοῦ Πατρόκλου διήρκεσεν ἐννέα ἡμέρας, τοῦ δὲ τοῦ Ἀχιλλέως δεκαεπτὰ ἡμέρας· τοὺς ἀπλοῦς ὅμως στρατιώτας θάπτουσιν οἱ τε Τρῶες καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἀμέσως τὴν ἐπομένην τῆς μάχης ('Ιλ. Η 327 ἐξ). Ἐάν, ὡς εἶναι λίαν πιθανόν, παραδεχθῶμεν, ὅτι οὕτως ἐγένετο καὶ κατ' ἀρχαιοτέρας ἐποχάς, ἐξηγεῖται διατὶ ἐκ τοσοῦτων μέχρι σήμερον ἀνακαλυφθέντων τάφων ἐν ἐνὶ μόνον παρετηρήθη μετὰ τινος βεβαιότητος ταρίχευσις· διότι καὶ συχνῇ ἂν ὑποτεθῇ ἡ χρῆσις αὐτῆς, ἐπειδὴ ὅμως μόνον τὴν προσωρινὴν διατήρησιν τοῦ νεκροῦ ἐσκόπει, ἦτο πάντως λίαν ἐπιπολαία καὶ ἀτελής, ὥστε μόνον εἰς σπανίας περιστάσεις ἀνέστελλεν ἐπὶ πλείονα χρόνον τὴν φυσικὴν διάλυσιν τοῦ σώματος.

Οἱ ἄνθρακες, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν ὅτι εὐρίσκονται ἐν τοῖς τάφοις, προέρχονται κατὰ τὸ πλείστον ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ἐπιζώντων συγγενῶν τοῖς νεκροῖς τελουμένων ἐναγισμῶν· συχνὰ ἀπηντήσαμεν ἴχνη μικρῶν πυρῶν, μετὰ τῆς τέφρας τῶν ὁποίων ἦσαν ἀναμειγμένα διάφορα κοσμήματα, πρὸ πάντων ἐξ ὑελώδους μάζης, καὶ φύλλα χρυσᾶ· ταῦτα ἦσαν πιθανῶς ἐπερραμένα ἐπὶ ἐσθῆτων καεισῶν ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ. Τοιαῦτα πυρᾶ εὐρίσκοντο ἐνίοτε καὶ ἐν τῷ στομίῳ ἢ κάτω ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἢ ἀνωτέρω μεταξὺ τῶν λίθων, δι' ὧν αὐτὸ ἐφράσσετο, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸ τοῦ στομίου ἐν τῷ δρόμῳ.

στὴν διαφορὰν ὀρησκευτικῶν δοξασιῶν μεταξὺ τῆς μυκηναίας καὶ τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς· διότι, λέγει, ἡ μὲν καίει τὸ λείψανον τοῦ νεκροῦ ὡς μίαινον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ δὲ ταριχεύει αὐτὸ ὅπως τὸ διατηρήσῃ ἐπὶ πλείστον χρόνον· συμπεραίνει δ' ἐκ τούτου ὅτι οἱ μυκηναῖοι δὲν ἦσαν φυλὴ ἑλληνική. Ἄλλὰ πρῶτον δὲν εἶναι ἀποδεικνύμενον, ὅτι ἐπὶ Ὀμήρου ἔκκειον τοὺς νεκροὺς, ὅπως μὴ μολύνωσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας· καὶ βραδύτερον οἱ Ἕλληνας ἐφρόνουσιν περὶ τοῦ νεκροῦ ὅτι καὶ ἐπὶ Ὀμήρου, καὶ ὅμως ἡ καθῆσις δὲν ἦτο μόνη ἐν χρήσει. Ἐπειτα εἶναι φανερόν ἐκ τῶν προεκτεθέντων, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι δὲν ἀπέθιδον μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν νεκρῶν, ἀφοῦ οἱ παῖδες συνέλεγον τὰ ὄστα τῶν πατέρων τῶν εἰς σωροὺς ἢ ἐσκαπτὸν λάκκους καὶ τὰ ἐκρυπτον ἐν αὐτοῖς· ἐν ᾧ ἐάν τῷ ὄντι ἐφρόντιζον περὶ διατηρήσεως αὐτῶν, ἐνωρίτατα δ' ἀντελαμβάνοντο, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν δὲν ἐπετυγχάνετο διὰ τῶν ἐν χρήσει μέσων καὶ θὰ προσεπάθουν νὰ ἐφεύρωσι τρόπον καταλληλότερον πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ χρόνου, πρὸ παντὸς δὲ θὰ μετεχειρίζοντο πιθανώτατα λάκκους ἐρημητικῶς σφραγισμένους. Ὅτι ὅμως ἀσφαλῶς καταρρίπτει τὴν περὶ καρυκῆς καταγωγῆς τῶν Μυκηναίων ὑπόθεσιν τοῦ Dümmler, καθ' ὅσον ἐρείδεται αὐτὴ ἐπὶ τῆς ταριχεύσεως, εἶναι ὅτι ὁ Helbig ἀκριβῶς ἐκ τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων κατὰ μέγα μέρος ἀντλεῖ τὰ ὑπὲρ τῆς ταριχεύσεως ἐπιχειρήματα τοῦ ἀποδεικνύον ὅτι σώζονται ἐν τῇ Ἰλιάδι λείψανα τοῦ ἐθίμου τούτου. Ἐάν λοιπὸν οἱ Μυκηναῖοι ἐνεκα τῆς ταριχεύσεως δὲν ἦσαν Ἀχαιοί, καὶ οἱ πρόγονοι τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου περιγραφόμενων ἀνθρώπων δὲν ἦσαν Ἕλληνας, διότι καὶ ἐκαίνοι ἐγίνωσκον τὴν ταριχεύσιν.

Ἐκαστος τῶν τάφων περιείχε πλείονας τοῦ ἐνὸς νεκροῦ· ἐν τισιν ἠρίθμησα μέχρι πέντε καὶ ἕξ, οὐδὲ περὶ ἐνὸς τάφου ὅμως δύναμαι μετ' ἀκριβείας νὰ εἶπω πόσοι ἦσαν οἱ ἐν αὐτῷ τεθαμμένοι, τοῦτο δὲ ἕνεκα τῶν λόγων, οὓς προκειμένου περὶ τῆς θέσεως τῶν νεκρῶν ἀνέφερα ἤδη. Ἀπὸ τῶν κρανίων οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο πολλακίς ἢ ὀλίγοι ὀδόντες, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ ὅσα εἶχον διαλυθῆ εἰς κόνιν· ἄλλοτε πάλιν εὕρισκον ἐν γωνίᾳ τινὶ τοῦ τάφου δύο ἢ τρία ὅσα ἄνευ τοῦ κρανίου, ὥστε ἠγνούουν ἐὰν ἦσαν τὰ μόνια περισωθέντα λείψανα ἐνὸς νεκροῦ ἢ εἶχον μετενεχθῆ ἐκεῖ ἕξ ἄλλου μέρους τοῦ τάφου· διὰ τοῦτο καὶ κατωτέρω ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ ἐνὸς ἐκάστου τῶν τάφων περιγραφῇ ἀπέφυγον νὰ παραθέσω ἀριθμούς, περιορίζομαι δὲ μόνον εἰς τὴν γενικὴν ταύτην σημείωσιν. Ὡσαύτως ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα, ὅτι ὁσάκις κατωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν τάφων δὲν μνημονεύονται πῆλινα ἀγγεῖα ὡς εὑρεθέντα ἐν αὐτοῖς, ἢ σιωπῆ μου δὲν σημαίνει ὅτι οὐδὲν ἀγγεῖον πῆλινον περιείχεν ὁ τάφος, ἀλλ' ὅτι τὰ εὑρεθέντα τεμάχια εἶναι κοινότατα ἢ τοιαῦτα, ὥστε πολλακίς οὐδὲ τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῆ· διότι τεμάχια ἀγγείων εὑρέθησαν ἐν πᾶσι τοῖς τάφοις, ἐν ὀλίγοις ὅμως ὁπωσοῦν ἄξια λόγου. Περὶ τῶν λοιπῶν κτερισμάτων δὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω ἄλλο τι εἰμὴ ὅτι, ὅπως καὶ οἱ νεκροί, εὕρισκοντο εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ τάφου ἀδιακρίτως, ὁσάκις δ' ὁ τάφος εἶχε δύο θαλάμους, ἐν ἀμροτέροις¹. Μόνον δύο τινὰ θεωρῶ ἀναγκαῖα νὰ ἐξάρω ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως· πρῶτον ὅτι ἐν δυοῖν τάφοις (10^ο καὶ 28^ο) εὑρέθησαν μικροὶ σιδηροῦ δακτύλιοι, ὧν ἕνα ἐξήτασεν ὁ τῆς ὀρυκτολογίας καθηγητῆς κύριος Κ. Μητσόπουλος· ἡ ἀνακάλυψις εἶναι ἄξια λόγου, διότι νῦν πρῶτον ἐν τάφοις τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπαντᾷ ὁ σιδηρός, ὅστις ἐν τοῖς ὁμηρικῶν ἔπεσιν συχνὰ ἀναφέρεται· καὶ τὸ ὅτι δὲ ἐν μορφῇ κοσμημάτων καὶ δὴ δακτυλίου εὑρεθῆται, εἶναι καὶ τοῦτο χαρακτηριστικὸν (πρβ. τοὺς παρὰ Ῥωμαίοις σιδηροῦς δακτυλίους). Δεύτερον ἐπιστῶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνα-

¹ Δὲν μοι φαίνεται ὀρθὴ ἡ κοινῶς σχεδὸν παραδεδεγμένη γνώμη, ὅτι ἐν τῷ λεγομένῳ τάφῳ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν Μυκῆναις καὶ τῷ θησαυρῷ τοῦ Μινύου ἐν Ὀρχομενῷ οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο ἐν τοῖς μικροῖς τετραγώνοις θαλάμοις, καὶ ὅτι ἡ θάλασσα ἦν ἠρῶν πρὸς ἀναγίσεις καὶ ταμεῖον τῶν κτερισμάτων ἀπ' ἐναντίας φρονῶ, ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι ὁ κύριος τάφος, οἱ δὲ τετράγωνοι θάλαμοι μᾶλλον ὀστοθῆκαι.

γνώστου ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐν τῷ 1^ο καὶ 49^ο τάφῳ εὑρέθησαν πυρῆνες ἐλαίων, ἀγνοῶ ἂν ἀγρίων ἢ ἡμέρων¹. ἐὰν τοῦτο δὲν εἶναι τυχαῖον, ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς ἔθιμόν τι ὅμοιον τῷ παρὰ Σπαρτιῶταις, οἵτινες κατὰ Πλούταρχον (Β. Λυκ. 27) ἐν φοινικίδι καὶ φύλλοις ἐλαίας θέντες τὸ σῶμα περιέστελλον.

Τέλος μνημονεύομαι ἔτι, ὅτι πολλὰ τῶν κτερισμάτων ἐθραύσθησαν πρὶν ἀποτεθῶσιν ἐν τῷ τάφῳ, π.χ. τὸ λίθινον ἀγγεῖον τοῦ 26^ο τάφου, ὁ ἐλεφάντινος κτεῖς καὶ τὸ ἀργυροῦν ἀγγεῖον τοῦ 24^ο τάφου καὶ ἄλλα. Τοιοῦτό τι παρατηρεῖται, ὡς γνωστόν, καὶ ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς τάφοις τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

II. Κτερίσματα κατὰ τάφους.

Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ περιελήφθησαν μόνον οἱ τάφοι, ὧν εὕρημά τι δημοσιεύεται ἐν τοῖς πίναξιν· οἱ λοιποὶ παρελείφθησαν, διότι δὲν παρέχουσι μέγα ἐνδιαφέρον καὶ διότι ἄλλως ὁ κατάλογος θὰ ἐξετείνετο ὑπὲρ τὸ δέον. Παρατηρῶ πρὸς τούτους, ὅτι τῶν ὁρόμων τὸ μῆκος ἐν ταῖς πλείσταις τῶν περιπτώσεων ἕνεκα διαφόρων λόγων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξευρεθῆ ἀκριβῶς, ἀλλὰ μόνον κατὰ προσέγγισιν· διὰ τοῦτο ὅπου τὸ πρᾶγμα ἦτο λίαν ἀμφίβολον, παρέλειψα ἐντελῶς νὰ δηλώσω αὐτό. Ὡσαύτως δὲν σημειοῦται πολλαχοῦ τῶν θαλάμων τὸ ὕψος, διότι ἡ ὁροφὴ ἔχει καταπέσει ἢ ὅλη ἢ τὸσον μέρος αὐτῆς, ὥστε νὰ μὴ ἦναι δυνατὴ ἡ καταμέτρησις· ὁσάκις δὲ αὕτη σώζεται καὶ ἔχει σχῆμα ἀετοῦ, ἐδηλώθη τὸ ὕψος τῶν τε τοίχων καὶ τῆς κορυφῆς· οὕτω π.χ. τάφου 15^ο ὕψος 2,75 (τῶν καθέτων τοίχων) ἕως 4 μ. (τῆς κορυφῆς).

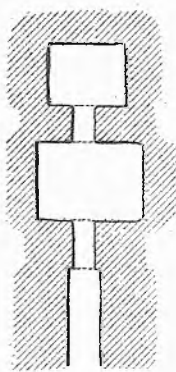
T. 1^ο. Μῆκ. ὁρόμου 5,50 μ. περιπέου· στομίου πλ. 1,20 μ., θαλάμου πλ. 2,95, μῆκ. 2,30. Εἴσοδος πρὸς Δ. Εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ πόρπη χαλκῆ ἀκριβῶς ὁμοία τῇ ἐν πίν. 9,2, ἦλος χαλκοῦς, μικρὸς σωλὴν ὡσαύτως χαλκοῦς καὶ κογγύλια φυσικὰ πεντήκοντα τοῦ εἶδους τῶν κώνων, ὧν τὰ μὲν δεκαεξ ἄτρητα, τὰ δὲ λοιπὰ τετρημένα ὄντα ἀπετέλουν πιθανῶς ὄρμον· πρὸς τούτους δύο πυρῆνες ἐλαίων.

T. 2^ο. Μῆκ. ὁρόμ. 7,90, πλ. ὁρ. 1,20· στομίου πλ. 0,85 μ., βάθος στ. 1,50· θαλάμου πλ.

¹ Ο V. Hehn - Kulturpflanzen σ. 82 ἕξ. φρονεῖ ὅτι ἡ ἡμέρας ἐλαία μόλις ἐπὶ Ὀμήρῳ ἤρχισε γνωστὴ γινομένη τοῖς Ἕλλησιν.

2,60, μῆκ. 3 μ. Εἰσοδος πρὸς Δ. Εἰς τὴν ΝΑ γωνίαν αὐτοῦ ὑπῆρχε κοιλότης μικρὰ ἐσκαμμένη ἐν τῷ ἐδάφει, ἐν αὐτῇ δ' εὐρέθη χαλκοῦν ἀγγεῖον (ὑψ. 0,15, διαμ. 0,202) ὅμοιον ἀκριβῶς τῷ ἐν πίν. 9,27, ὑφ' ὃ ὑπῆρχε μαχαιρίδιον χαλκοῦν καὶ δίσκος κατόπτρου· ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἀγγείου ἔκειντο τεμάχια ἀγγείου πηλίνου συνηθεστάτου ἐν τοῖς τάφοις τούτοις, τοῦ ὑπὸ τῶν γερμανῶν Bügelkanne καλουμένου. Ὀλίγον περαιτέρω παρὰ τὸν Α τοίχον ὑπῆρχεν ἄλλη ὁμοία κοιλότης καὶ ἐν αὐτῇ δύο χαλκᾶ ἀγγεῖα, ὧν τὸ μὲν ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ, τοῦ δ' ἐτέρου τὸ σχῆμα ὅρα πίν. 9,24. Ἰπ' αὐτὰ ἔκειτο πάλιν κάτοπτρον μετὰ δύο πλακῶν ἐλεφαντίνων ἀπὸ τῆς λαβῆς (ὅρα πίν. 8,3 καὶ 9,19) καὶ πλῆθος ψηφίδων ὄρου ἐκ λίθου ἐρυθροῦ καὶ ἐξ ὑελώδους μάζης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπὲρ τὰ δώδεκα γυναικεῖα εἰδώλια ὡσαύτως ἐξ ὑελώδους μάζης (ὅρα πίν. 8,9). Τέλος διεσκορπισμένα ἐν τῷ τάφῳ εὐρέθησαν κρίκος ἢ δακτύλιος χαλκοῦς (διαμ. 0,024), δύο χρυσᾶ κοσμήματα (ὅρα πίνακα 9,3), φύλλον χρυσοῦν, ἐφ' οὗ ἔκτυπος ναυτίλος, ἄλλα ὅμοια μετ' ἐκτύπων ῥοδάκων, κόσμημα χρυσοῦν ὅμοιον τῷ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 15,6 ἀπεικονισθέντι, ψῆφος σφαιρική διάτρητος ἐκ λίθου ἀγάλτου, σφόνδυλοι λίθινοι ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα καὶ τεμάχια ἀγγείων πηλίνων (Bügelkannen).

Τ. 5^{ος}. Μῆκ. δρ. 10,60, πλ. 1,45· στ. πλ. 0,97, βᾶθ. 1,90. Ἔχει δύο θαλάμους (ὅρα κάτοψιν αὐτοῦ σχεδ. ἀρ. 5). Τοῦ πρώτου πλ. 4 μέτρα,

5

μῆκ. 2,95· τοῦ δευτέρου πλ. 2,90, μῆκ. 2,35. Τῆς μεταξὺ ἀμφοτέρων θύρας πλάτ. 0,90, βᾶθος 1,30. Εἰσοδος πρὸς Δ. Ἐν τῷ πρώτῳ θαλάμῳ εὐρέθη παρὰ τὸν Μ τοίχον κοιλότης μικρὰ ἐσκαμμένη ἐν τῷ ἐδάφει καὶ ἐν αὐτῇ ἀγγεῖον χαλκοῦν

ὅμοιον τοῖς τοῦ προηγουμένου τάφου (ὅρα πίνακα 9,27), ὑψ. 0,108, διαμ. 0,15, ἐντὸς δ' αὐτοῦ ἄλλο χαλκοῦν ἀγγεῖον, ὅμοιον καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ τάφῳ εὐρέθη (ὅρα πίν. 9,24), πρὸς δὲ τούτοις κτεῖς ἐλεφάντινος, τέσσαρες σφόνδυλοι λίθινοι, βελόνη ὀστεινὴ καὶ μικρὸν ἐλεφάντινον εἰδῶλιον σφιγγὸς ὀλόγλυφον ἐντελῶς ἐφαρμένον· ὑπὸ δὲ τὸ δῖωτον χαλκοῦν ἀγγεῖον ἔκειτο δίσκος χαλκοῦς κατόπτρου καὶ βελόνη χαλκῆ τετρημένη εἰς τὸ ἐν ἄκρον, τέλος παρὰ τὸ ἀγγεῖον εὐρέθη μαχαιρίδιον χαλκοῦν (ἀπεικ. πίν. 9,21), διεσπαρμένα δὲ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ θαλάμῳ τέσσαρα πῆλινα γυναικεῖα εἰδώλια. Ἐν τῷ θαλάμῳ τούτῳ ὑπῆρχον ὀλίγα ὀστᾶ, ἐν ᾧ ἐν τῷ δευτέρῳ εὐρέθησαν ὀστᾶ τοῦλάχιστον πέντε νεκρῶν, κτερίσματα δὲ τὰ ἐξῆς· τέσσαρα ἢ πέντε φύλλα χρυσᾶ μετ' ἐκτύπων ῥοδάκων καὶ τεμάχια ἐλεφαντίνων πλακῶν λίαν ἐφαρμένων· ἐπὶ μιᾷς παρίστατο λέων ἀντιμέτωπος ἄλλῳ ζῴῳ, ἐπὶ ἄλλῃς ὡσαύτως λέων, ἐπὶ τρίτῃ δὲ ἴσως γυνή. Καὶ ἐνταῦθα εὐρέθη κτεῖς ἐλεφάντινος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπὲρ τὰ δεκαπέντε πῆλινα γυναικεῖα εἰδώλια, πρὸς δὲ τούτοις ὀλίγα τεμάχια πηλίνων ἀγγείων, ἰδίως μιᾷς σφαιρικῆς πρόχου τοῦ τύπου, ὃν ἐμνημονεύσαμεν ἤδη.

Τ. 7^{ος}. Θαλάμου πλάτ. 4,80, μῆκ. 4,30. Ἐν τῷ δρόμῳ εὐρέθη ψῆφος ὄρου καὶ λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,1), χρυσόδετος περὶ τὰ ἄκρα τῆς διάτρησεως. Ἐν τῷ θαλάμῳ εὐρέθησαν δύο μικρὰ χρυσᾶ κοσμήματα ὅμοια περίπου τοῖς ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13,16 ἀπεικονισθεῖσι καὶ δύο ἢ τρία χρυσᾶ φύλλα, πρὸς δὲ τούτοις τεμάχια πηλίνων ἀγγείων καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸ πλείστον τοῦ πάματος καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ δοχείου πυξίδος κυλινδρικής (διάμ. 0,115, ὑψ. 0,073)· ἐπὶ τοῦ δοχείου σώζονται γεγραμμένα ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ τρία πτηνὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν κοσμήματα ὡς τὰ Furtwängler und Löschke Myk. Vasen πίν. XIII, 81, πλὴν ὅτι τὰ τῆς πυξίδος εἶναι ἀπλούστερα· ἐπὶ τῆς περιφερείας τοῦ πάματος ὑπάρχουσι κυματοειδῆ κοσμήματα ὡς τὰ Furtw. u. Löschke M. V. XVIII, 129 καὶ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας 1886 πίν. 5.

Τ. 8^{ος}. Μῆκ. δρ. 10,20, πλ. 1,49. Στ. πλ. 0,97, βᾶθ. 1,12. Θαλάμ. πλ. 4,95, μῆκ. 3,37. ὑψ. 1,85. Ἐν τῷ δρόμῳ εὐρέθησαν δύο χρυσᾶ

κοσμήματα (δρ. πίν. 9,4) και ψηφίδες τινές δρμω-
μων. Είσοδος προς Δ. Τοῦ θαλάμου τὸ σχῆμα δὲν
εἶναι λίαν κανονικόν, ἢ δὲ δροφή μᾶλλον ὀριζοντία.
Εὐρέθη ἐν αὐτῷ τοῖχος ἢ κάλλιον εἶπειν λίθοι ἀτά-
κτως ἐπιτεθειμένοι ὡσεὶ ἀπετέλουν τοῖχον ἀρχόμε-
νον ἀπὸ τῆς ΜΔ γωνίας διευθυνόμενον πρὸς ΒΑ
καὶ καταλήγοντα εἰς τὸ μέσον περιπίου τοῦ τάφου·
ὁ μεταξὺ τοῦ τοίχου τούτου καὶ τοῦ στομίου χώ-
ρος ἦτο οἰονεὶ ἐπεστρωμένος δι' ἄλλων λίθων, ὧν
οἱ πλεῖστοι ὅμως εἶχον καταπέσει πιθανῶς ἀπὸ τοῦ
τοίχου, δι' οὗ ἐφράσσετο τὸ στῆμιον, εἰς δὲ τὸ μέ-
σον τοῦ τάφου περιπίου παρὰ τὸ ἄκρον τοῦ τοίχου
ἔκειντο ὀλίγον ἀπέχουσαι ἀπ' ἀλλήλων τρεῖς πλά-
κες πώρινοι ἐξεργασμέναι¹. Παρὰ τὴν εἴσοδον ἀρι-
στερὰ τῷ εἰσιόντι εὐρέθη κοιλότης περιέχουσα ὄστᾶ,
μίαν πρόχουν τοῦ συνήθους τύπου καὶ μικρὸν χρυ-
σοῦν κόσμημα. Ἄλλα ὄστᾶ ὑπῆρχον ὑπὸ τοὺς λί-
θους τοῦ μνημονευθέντος τοίχου, ἐπίσης εἰς τὸ Β
ἄκρον αὐτοῦ, δηλαδὴ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τάφου περι-
πίου καὶ τέλος ἐν κοιλότητι ἐσκαμμένη παρὰ τὴν
Ν πλευρὰν τοῦ θαλάμου καὶ ἐχούση μῆκ. 1,10,
πλ. 0,40 καὶ βάθος 0,60 μ. Ἐν αὐτῇ οὐδὲν κτέ-
ρισμα εὐρέθη· παρὰ τὴν κεφαλὴν ὅμως τοῦ ἐν τῷ
μέσῳ τοῦ τάφου κειμένου νεκροῦ εὐρέθησαν δύο
λίθοι ἐγγεγλυμμένοι (πίν. 10,2,3), πλησίον δὲ τῶν
ὑπὸ τοὺς λίθους τοῦ τοίχου ὄστων ἔκειτο εἰς λίθος
ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,4), ἐν ψέλιον χαλκοῦν (διά-
μετρ. 0,042) εἰς τεμάχια ἀποτελούμενον ἐκ σύρ-
ματος λεπτοῦ δις περιελισσομένου, πόρπη χαλκῆ
ὁμοία καθ' ὅλα τῇ τοῦ πρώτου τάφου (πίν. 9,2),
δακτύλιος χαλκοῦς κρικκοειδῆς καὶ τρία χρυσᾶ πέ-
ταλα, ἐφ' ὧν ἔκτυποι ῥόδακες. Ἄλλα κτερίσματα
δισπαρμένα ἐν τῷ τάφῳ εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς· τέσ-
σαρα χρυσᾶ καὶ ὀκτώ ἐξ ὑελώδους μάξης κοσμή-
ματα ὡς τὰ ἐν τῷ δρόμῳ εὐρεθέντα (πίν. 9,4),
ὄστρεα χρώματος κυανοῦ ἐξ ὑελώδους μάξης ὡς τὰ
ἐκ Σπάτα ἐν Ἀθην. τόμῳ 6 πίν. Β, 20, ψηφοὶ
δρμων ὡς αἱ ἐκ Μενιδίου Kuppelgrab v. Menidi
πίν. III, 2, καὶ ἄλλαι ὀλίγον διάφοροι, πέντε κοσμή-
ματα ἐξ ὑελώδους μάξης ὡς τὰ ἐκ Σπάτα ἐν Ἀθην.
τόμῳ 6 πίν. Δ, 55 (μετ' ἐγγαράκτων ὅμως γραμ-
μῶν ἐντός), ψηφοὶ δρμων ἐκ λίθου ἐρυθροῦ (σαρ-
δίου;) κτλ. Πρὸς τούτοις φύλλα χρυσᾶ μετ' ἐκτύπων
ῥοδάκων καὶ ἄλλα τινὰ σταυροειδῆ τὸ σχῆμα.

¹ Τοιαύτας πλάκας θ' ἀπαντήσωμεν καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις.

Τ. 9^{ος}. Πλ. στομίου 0,92. βᾶθ. στομίου 2,60·
θαλάμου πλ. 4,30, μῆκ. 3,20. Εἴσοδος πρὸς Δ.
Οἱ νεκροὶ ἔκειντο εἰς τὸ ἀριστ. τῷ εἰσιόντι ἡμισυ
τοῦ τάφου, ἦτοι εἰς τὸ Β ἔχοντες τὰς κεφαλὰς
πρὸς τὸν Β τοῖχον. Ἐν τῷ μέσῳ περιπίου τοῦ τά-
φου εὐρέθη χαλκοῦν ξυρὸν (πίν. 9,17) καὶ λίθος
ἐξ ὑελώδους μάξης ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,6)· ἄλ-
λος λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,5), εὐρέθη βρα-
δύτερον ἐν τοῖς ἐκ τοῦ τάφου ἐξαχθεῖσι καὶ κοσκι-
νισθεῖσι χώμασιν. Πρὸς τούτοις εὐρέθησαν πολλὰ
τεμάχια ἀγγείου ἢ ἄλλου σκεύους χαλκοῦ, τεμά-
χια πρόχου πηλίνης ἀγανώτου, ἄλλη ὁμοία ἀρτία
καὶ τὰ πλεῖστα τῶν τεμαχίων ἀγγείου τριώτου
ἔχοντος στόμιον πλατύ, περὶ δὲ τοὺς ὦμους κοσμή-
ματα ἐλικοειδῆ.

Τ. 10^{ος}. Μῆκ. δρ. 8,70, πλ. 1,51. Στ. πλ.
0,95, βᾶθ. 2,40· ὕψ. θύρας 2 μ. περιπίου. Θαλά-
μου πλ. 4,35, μῆκ. 3,70. Ὁ δρόμος, ὅστις εἶναι
λίαν κατωφερῆς, εἶχεν ἐννέα βαθμιδὰς λελαξευμέ-
νας ἐν τῷ βράχῳ. Εἴσοδος πρὸς Δ. Παρὰ τὸν Β
τοῖχον τοῦ θαλάμου ὁ βράχος δὲν ἐσκάφη μέχρις
οὗ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ τάφῳ βάθους, ἀλλ' ἀφῆθη
τυῆμα θρακοειδῆς ὕψους 0,50 περιπίου καὶ πλ. 1
μ. Οἱ νεκροὶ ἔκειντο ἐπὶ στρώματος γῆς ἐρυθρω-
πῆς, ὃ ἀλλαχοῦ μὲν ἦτο λεπτόν, εἰς τὸ Α ὅμως
ἡμισυ τοῦ τάφου εἶχε πάχος 0,15 μ. περιπίου καὶ
ἦτο σκληρόν σχεδὸν ὡς πλίνθος ὀπτῆ, ἧς καὶ τὸ
χρῶμα εἶχε· τοῦτο προήρχετο ἀναμφιβόλως ἐκ πυ-
ρᾶς μεγάλης, διότι τὸ ἔδαφος τοῦ θαλάμου ἦτο
οἰονεὶ ἐπεστρωμένον δι' ἀνθράκων καὶ τέφρας. Πε-
ρίεργον ὅμως εἶναι, ὅτι ἐνιαχοῦ καὶ ὑπὸ τὸ ἐρυ-
θρῶν στρώμα ὑπῆρχον ἀνθράκες καὶ ἄλλα ση-
μεῖα πυρᾶς· ἐκ τούτου συμπεραίνω, ὅτι εἰς τὸ Α
ἡμισυ, ἀφοῦ ὁ τάφος εἶχε πληρωθῆ ὅλος νεκρῶν,
ἔστρωσαν ἐπὶ τῶν ἀρχαιότερων λευφάνων πυρᾶς
τὴν ἐρυθρὰν γῆν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔκαυσαν ἢ μᾶλλον
ἀπέθεσαν μόνον ἄλλους νεκρούς· διότι ἂν καὶ ὁ τά-
φος ἦτο πλήρης ἀνθράκων καὶ τέφρας, ἐκ τῆς κα-
ταστάσεως ὅμως τῶν ὄστων δὲν ἠδυνήθη νὰ πει-
σθῶ, ὅτι ἐκάησαν οἱ νεκροί. Εἰς τὴν ΒΑ γωνίαν
τοῦ θαλάμου εὐρέθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίναξ
10,9), εἰς δὲ τὴν ΝΑ γωνίαν δύο ἄλλοι (πίν. 10,7,8)
καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ τάφου περιπίου, 1,50 μ. ἀπὸ
τοῦ Ν τοίχου εὐρέθη κρανίον, περὶ τὸ ὁποῖον
ἔκειντο 37 ῥόδακες χρυσοῖ, περὶ τοὺς 35 ἐξ ὑελώ-

δους μάξης και ψηφίδες δρμων χρυσαῖ μικραὶ καὶ ὑάλιναι ὑπὲρ τὰς διακοσίας, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἄλλα τρία μικρὰ χρυσαῖ κοσμήματα, ὧν τὰ δύο τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ οἱ ἐγγεγλυμμένοι φακοειδεῖς λίθοι, τὸ δὲ τρίτον ὁμοιον τῶ ἐν Ἀθην. τ. 6 πίν. Β, 21. Ταῦτα πάντα ἔκειντο οὕτω, ὥστε πιθανώτατον φαίνεται, ὅτι ἦσαν ἐπερραμμένα ἐπὶ καλύμματος τῆς κεφαλῆς ἢ ἐπὶ ταιρίας περιβαλλούσης αὐτήν, ἥτοι εἶδους τινὸς τῆς ὁμηρικῆς ἀναδέσμη¹ Ὀλίγον περαιτέρω τοῦ κρανίου εὐρέθη χαλκῆ λαβίς ὁμοία ἐντελῶς τῇ ἐκ Σπάτα ἐν Ἀθην. τόμ. 6 πίν. Ε, 70 καὶ ταῖς ἐξ Ὀλυμπίας γνωσταῖς (πρὸς Furtwängler Bronzefunde von Olympia σελ. 82) καὶ δύο τεμάχια σιδηροῦ ἀντικειμένου, ἴσως δακτυλίου, λίαν κατωμένου· περαιτέρω δὲ δίσκος χαλκοῦς λεπτός ἔχων περὶ τὴν περιφέρειαν ὁπὰς τέσσαρας ἢ καὶ πλείονας· διότι εὐρέθη εἰς πολλὰ τεμάχια τεθραυσμένως. Ἀριστ. τῆς εἰσόδου ἦτοι πρὸς τὸ Β ἤμισυ τοῦ τάφου εὐρέθη τέταρτος λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,10), παρ' αὐτὸν λαβίς χαλκῆ, ὀλίγον περαιτέρω ἄλλη ὁμοία καὶ ἔτι περαιτέρω ξυρὸν ὁμοιον τῶ ἐν πίν. 9,18. Ἀγγείων πηλίνων τεμάχια εὐρέθησαν πολλὰ ἐν τῶ τάφῳ τούτῳ· μεταξύ αὐτῶν τὰ πλεῖστα ἦσαν κύπελλα τοῦ γνωστοῦ τύπου ἄχρωμα, πρὸς δὲ πινάκιον ἀνευ βάσεως, ἄωτον καὶ ἄχρωμον καὶ δύο τρίωτα ἀγγεῖα, ὧν τὸ μὲν κοσμεῖται διὰ δικτυωτοῦ κοσμήματος, τὸ δ' ἕτερον δι' ἐλικοειδῶν.

Τ. 11^{ος}. Μῆκ. δρ. 8,70, πλ. στ. 0,82, βάθ. 1,82. Θαλάμου πλάτ. 3,22, μῆκ. 3,08. Εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ διεσπαρμένα λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,11), κοσμήματά τινα ἐξ ὑελώδους μάξης, ὧν τὰ πλεῖστα ῥόδακες, ὀλίγα τεμάχια μικροῦ ὑάλινου ἀγγείου, οὗ τὸ ἔδαφος εἶναι λευκὸν ἀδιαφανές, φέρει δὲ κοσμήματα γραμμικὰ κίτρινα. Πρὸς τούτοις εὐρέθησαν ἱκαναὶ τὸν ἀριθμὸν ψηφίδες δρμων ἐξ ὑελώδους μάξης καὶ ἐκ λίθου ἐρυθροῦ (σαρδίου), δύο σφόνδυλοι λίθινοι, ἐν εἰδώλιον γυναικεῖον πῆλινον, κρίκος ἢ δακτύλιος ἀργυροῦς ἐκ

¹ Ὅτι τὰ τε χρυσαῖ καὶ τὰ ἐξ ὑελώδους μάξης κοσμήματα τὰ ἐν ταῖς τάφοις εὐρισκόμενα δὲν κατασκευάζοντο μόνον χάριν τῶν νεκρῶν, ὡς ἐρρήθη παλαιῶς (π. γ. ὑπὸ Milehöffler Mitth. d. arch. Inst. II σ. 268), ἀλλ' ἐχρησίμευον καὶ ἐν τῶ καθ' ἡμέραν βίῳ, τοῦτο σήμερον ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀγορῇ Μυκηνῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1886. Πρὸς Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας 1886 σ. 78 καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σ. 169 καὶ ἐξ.

σύρματος λεπτοῦ, τεμάχια σύρματος μολυβδίνου (πάχους ἐνὸς κοινοῦ πυρείου περίπου) καὶ τέλος ὀλίγα τεμάχια ἀγγείων. Οὐδὲν ἴχνος πυρᾶς.

Τ. 12^{ος}. Στ. πλ. 1,08, βάθ. 2,25. Θαλ. πλ. 4,68, μῆκ. 3,30. Εἰσοδος πρὸς ΜΔ. Παρὰ τὸν Ν τοῖχον ὑπῆρχον δύο τετράπλευροι πώρινοι πλάκες καὶ πρὸ αὐτῶν ἄλλαι δύο. Μεταξὺ τῶν πρώτων εὐρέθησαν δύο λίθοι ἐγγεγλυμμένοι (πίν. 10,12,13), πολὺ πλησίον ἀλλήλων. Ἄλλα κτερίσματα, πλήν τεμαχίων τινῶν πηλίνων ἀγγείων, δὲν ὑπῆρχον ἐν τῶ τάφῳ. Ἀνθρακες ὀλίγιστοι.

Τ. 15^{ος}. Μῆκ. δρ. 23,50 μ., πλ. 2,10 ἕως (πρὸ τοῦ στομίου) 2,25. Ὑψ. θύρας μετὰ τοῦ τριγώνου 9,80· θύρας μόνης 3 μ. Πλάτ. στ. 1,44, βάθ. 2,80. Θαλ. πλ. 6,50, μῆκ. 6 μ., ὕψ. 2,75 ἕως 4. Εἰσοδος πρὸς Δ. Εἰς τὸν Μ τοῖχον ὑπάρχει λελαξευμένη κόγχη ἔχουσα μῆκ. 1,95, πλ. 1,08, ὕψ. 1,53· κεῖται δ' αὕτη ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους τοῦ θαλάμου κατὰ 0,20 μ. περίπου. Ἐν τῶ δρόμῳ εὐρέθη τεμάχιον ἀγγείου, ἐφ' οὗ γραφὴ ἰχθύος· ἐντεῦθεν προέρχεται πιθανῶς καὶ τὸ φέρον κεφαλὴν ἀνθρώπου τεμάχιον (δρα κατωτ. σχ. ἀρ. 14), διότι ἀκριβῶς δὲν γνωρίζω τὴν προέλευσίν του. Πρὸ τοῦ στομίου ἀνεκαλύφθησαν φύλλα τινὰ χρυσαῖ, ἀνωθι δὲ τοῦ στομίου ἔκειντο τεθραμμένοι ἐξ νεκροὶ (ἴδε ἀνωτ. σ. 130). Μεταξὺ τῶν λίθων τοῦ τὸ στόμιον φράσσοντος τοίχου εὐρέθησαν βελόνη χαλκῆ ἐπιχρυσος, φύλλα τινὰ χρυσαῖ καὶ τεμάχια σκεύους χαλκοῦ εὐμεγέθους (ἴσως ζώνης). Ἐν τῶ θαλάμῳ ὑπῆρχον διεσπαρμένα πολλὰ χρυσαῖ φύλλα καὶ πλεῖστα τεμάχια ἐλεφαντίνων ἀντικειμένων ἐντελῶς ἐφθαρμένων· ἐξ αὐτῶν μνημονεύω ἓν, ἐφ' οὗ σῶζεται ἐργάρακτος σφιγξ οὐχὶ ἀρτία. Ἐξ ὑελώδους μάξης εὐρέθησαν κοσμήματά τινα ὁμοια τῶ ἐν Ἀθην. τ. 6 πίν. Β, 21 ἀπεικονισθέντι, ῥόδακες καὶ περὶ τὰ 65 περιφερῆ κυρτεπίπεδα κοσμήματα (πίν. 9,8) διαφόρων μεγεθῶν, ἥτοι διαμ. 0,067 ἕως 0,009.

Τ. 24^{ος}. Μῆκ. δρ. 12 μ., πλ. 2,20. Στ. πλ. 1,18 ἄνω, κάτω δὲ 1,30· βάθος 2,65. Ὑψ. θύρας 2,20 περίπου. Θαλάμ. πλ. 5,20, μῆκ. 5,40. Τοῦ στομίου τὸ κάτω μέρος κατ' ἐξαιρέσιν ἦν πεφραγμένον διὰ πλίνθων ὠμῶν ἐχουσῶν πάχ. 0,09, πλάτ. 0,375 καὶ μῆκ. μεῖζον τῶν 0,50 μ. (διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω αὐτό). Δεξ. τῆς εἰσόδου

δου εὑρέθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίναξ 10,14), εἰς τὸ μέσον δὲ περίπου τοῦ θαλάμου τεμάχια διεσπαρμένα σκεύους ἐλεφαντίνου κυλινδρικοῦ, ἐφ' οὗ κοσμήματα δικτυωτά, ὡς π. χ. ἐπὶ τοῦ παρὰ Schliemann Tiryns πίν. 27, a πηλίνου ἀγγείου· πρὸς τούτοις δύο τεμάχια κτενός, ἐφ' ὧν διακρίνονται ἀνάγλυπτα ζῶα, εὑρεθέντα δύο περίπου μέτρα τὸ ἐν μακρὰν τοῦ ἐτέρου. Παρὰ τὸν ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῖχον εὑρέθησαν πλείστα ψῆφοι ὄρων καὶ κοσμήματα ἐξ ὑελώδους μάζης, δέκα ψῆφοι ἐξ ἠλέκτρου, ἄλλα τινὰ χρυσᾶ καὶ τέσσαρα χρυσᾶ ἀνδρικά πρόσωπα ἐξ ἐλάσματος στερεοῦ· ταῦτα δὲν ἔκειτο πλησίον ἀλλήλων, ἀλλ' ἀπέχον ἀλλήλων ἐν ἡ δύο μέτρα· ἀνήκουσι δὲ ἀναμφιβόλως εἰς τὸ ἀργυροῦν ἀγγεῖον (πίναξ 7,2), τὸ ὅποτον εὑρέθη παρὰ τὸν τοῖχον ἀριστ. τῷ εἰσιόντι ἀπέχον οὕτω τῶν τεσσάρων προσώπων πέντε περίπου μέτρα. Καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ τάφου εὑρέθησαν πολλὰ κτερίσματα ἀτάκτως διεσκορπισμένα, κοσμήματα ἐξ ὑελώδους μάζης ὅμοια τοῖς ἐν Ἀθην. τ. 6 πίν. Β, 21, 27, πίν. Γ, 42 καὶ Kuppelgrab von Menidi πίν. III, 4, 11, 16, πίν. IV, 2, 5. ψῆφοι στρογγύλαι-ἀπλαῖ ἢ μετὰ γραμμῶν πλείστα ἐξ ὑελώδους μάζης, πολλὰ δὲ καὶ ἐκ λίθου σαρκίου. Σφόνδουλοι λίθινοι πέντε. Χρυσᾶ εὑρέθησαν φύλλα, κοσμήματα ἐν σχήματι ῥοδάκων καὶ ἄλλα ὅμοια τοῖς ἐν Kuppelg. v. Men. πίν. V 32.

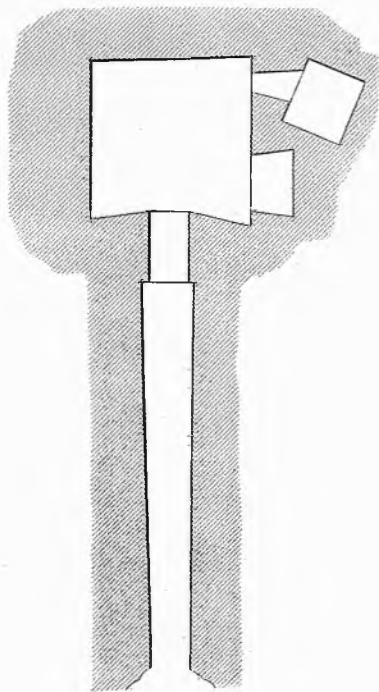
T. 25^{ος}. Στ. πλ. 1,20, βᾶθ. 1,40. Ὑψος θύρας 1,75. Θαλ. πλάτ. 4,58, μῆκ. 4,10. Εἴσοδος πρὸς Β. Τοῦ τάφου τούτου τὸ σχῆμα εἶναι διάφορον τοῦ συνήθους· ἀρχικῶς φαίνεται ἐσκόπευον νὰ κατασκευάσωσι καὶ τοῦτον τετράγωνον, ἐπεὶ δὲ ὁμοῦς κατὰ τὴν ΜΑ γωνίαν ἀπήνησαν βράχον σκληρόν, ἀφήκαν τὸ δυσλάξευτον τμήμα εἰσέχον εἰς τὸν θάλαμον, ὅστις οὕτω ἐγένετο πεντάγωνος· ὁμοιάζει δηλαδὴ τετραγώνῳ, οὗ τὸ ἐν τέταρτον ἀφῆρηθη. Παρὰ τὸν ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῖχον εὑρέθησαν ἐν μαχαιρίδιον χαλκοῦν ἔχον λαβὴν ὀστεινὴν, ψηφίδες ὄρων χρυσᾶ λίαν μικρὰ καὶ 38 μικρὰ χρυσᾶ κοσμήματα ὡς τὰ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13,20, πλείστα δ' ὅμοια ἐξ ὑελώδους μάζης· περὶ τὸ ἐν μέτρον δ' ἀνατολικώτερον αὐτῶν ἔκειτο δακτύλιος χρυσοῦς (πίναξ 10,43). Πρὸς Β αὐτῶν, σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τάφου εὑρέθη πάλιν μαχαιρίον χαλκοῦν καὶ ὀλίγον ἀνατολικώτερον αὐτοῦ

δεύτερος δακτύλιος χρυσοῦς (πίν. 10,42). Περαιτέρω ἀνεκαλύφθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,15), ἀριστ. δὲ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν θάλαμον οὐχὶ μακρὰν τοῦ Α τοῖχου ἐντὸς κοιλότητος ἐσκαμμένης ἐν τῷ ἐδάφει καὶ περιεχούσης πλῆθος ὀστέων εὑρέθη ἄλλος λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίναξ 10,16). Πρὸς τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ θαλάμου εὑρέθη τὸ χρυσοῦν ἀντικείμενον πίν. 9,14 καὶ ὀλίγον περαιτέρω παρὰ κεφαλὴν νεκροῦ ἔκειτο ἀγγεῖον χαλκοῦν ὅμοιον τῷ ἐν πίν. 9,27 ἀνεστραμμένον καὶ ὑπ' αὐτὸ δίσκος κατόπτρου, ὡς φαίνεται. Τέλος πρὸ τοῦ στομίου εὑρέθη ἀγγεῖον ἀλαβάστρινον ἐφθαρμένον τὴν ἐπιρᾶναιαν (σχῆμα αὐτοῦ ὄρα ἐν Furtwängler u. Löschke Myk. Vas. πίν. 44,32). Ἄνθρακες ὑπῆρχον ἰκανοί, ἰδίως παρὰ τὰς θέσεις, ὅπου εὑρέθησαν οἱ δακτύλιοι.

T. 26^{ος}. Μῆκ. ὄρ. 16,70, πλ. 1,70 ἕως 1,86. Στ. πλ. 1,08· βᾶθ. 2,80. Ὑψ. θύρας 2,35. Θαλάμου πλ. 4,85, μῆκ. 5,40, ὑψ. 2,42 ἕως 3,50. Εἴσοδος πρὸς Δ. Εἰς τὴν ΝΔ γωνίαν αὐτοῦ ὑπῆρχον πέντε ἢ ἕξ πώρινοι λίθοι τετράγωνοι, ἰκανῶς μεγάλοι, ἐστρωμένοι ἀμέσως ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους πλησίον ἀλλήλων. Παρ' αὐτοὺς εὑρέθησαν τρεῖς λίθοι ἐγγεγλυμμένοι (πίν. 10,19,20,21), ὧν οἱ δύο πολὺ πλησίον ἀλλήλων, ὁ τρίτος ἡμισυ μέτρον περίπου περαιτέρω. Παρὰ τοὺς πωρίνους τούτους λίθους εὑρέθησαν καὶ τινὰ τῶν τεμαχίων τοῦ λιθίνου ἀγγείου πίν. 7,1, ἐν ᾧ ἄλλα ἔκειτο ἐπ' αὐτῶν, δύο δὲ πρὸς τὸ μέσον τοῦ θαλάμου. Κατὰ τὴν ΒΑ γωνίαν εὑρέθη ξυρὸν (πίν. 9,18) καὶ πέντε αἰχμαὶ βελῶν χαλκαῖ (πίν. 9,23), μία δὲ ὅμοια τῇ ἐν Kupp v. Men. πίν. IX, 8. Πρὸ τοῦ στομίου ἀνεκαλύφθησαν δύο ἀλαβάστρινα σκεύη ἔχοντα τὸ σχῆμα βαθριδίων ἢ βωμίσκων κεκοιλαμμένων ἄνω, ὁμοιάζοντων δὲ τὴν κατατομὴν πολὺ πρὸς γνωστὰ κοσμήματα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς ἐποχῆς ταύτης, π. χ. πρὸς τὰ βᾶθρα, ἐφ' ὧν πατοῦσιν οἱ λέοντες τῆς πύλης τῶν Μυκηναίων, πρὸς τὸν βωμὸν ἐπὶ γραφῆς ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 πίν. 10,2, πρὸς τὸ χρυσοῦν κόσμημα ἐν Kuppelg. v. Men. V, 9 κτλ. Ἄλλα κτερίσματα διεσκορπισμένα ἐν τῷ τάφῳ εὑρέθησαν τὰ ἐξῆς· τεμάχια ἀγγείου λιθίνου ἀκοσμήτου, ψῆφοι ὄρων ἀμυγδαλοειδεῖς ἐξ ὑελώδους μάζης, φύλλα χρυσᾶ μετ' ἐκτύπων ῥοδάκων καὶ τινὰ μετὰ κοσμήματος ὡς τὸ ἐν Kuppelg. v. Men. πίν.

III, 12. Τέλος εὑρέθη, μάλιστα παρὰ τὸν Α τοῖχον, πλῆθος μέγα σωλήνων ἐξ ὑελώδους μάζης διαμ. 0,003 περίπου, μήκους δὲ μεγ. 0,067· πιθανῶς ἀνήκον εἰς πλέγμα τι δικτυωτὸν κοσμοῦν τὸ στήθος ἢ καὶ εἰς περιείλιγμα ὁμοῖον ἐκείνοις, δι' ὧν οἱ Αἰγύπτιοι περιέβαλλον τὰς μουμίας. Καὶ ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ τάφου τούτου εὑρέθησαν φύλλα χρυσᾶ καὶ τινα τεμάχια ἐλεφαντίνων ἀντικειμένων ἐφαρμμένων· μεταξύ δὲ τῶν λίθων, δι' ὧν ἐφράσσετο τὸ στόμιον, ἀνεκαλύφθησαν ἐπίσης φύλλα χρυσᾶ καὶ ἔλασμα χαλκοῦν εὐμέγεθες εἰς πλεῖστα τεμάχια. Ἐν τῷ θαλάμῳ ὑπῆρχον ἀνθρακες ὀλίγοι διεσπαρμένοι.

T. 27^{ος}. Μῆκ. δρ. τοῦλάχιστον 13,80, πλ. 2 ἕως 2,18. Στ. πλ. κάτω 1,36. Ἔχει δύο θαλάμους καὶ κόγχην (βρα σχ. ἀρ. 6). Μείζονος θαλ.

6.

πλάτ. 5,95, μῆκ. 6,25. Ὑψος 2,79 ἕως 4,10. Ἐλάσ. θαλ. πλ. 2,22, μῆκ. 2,35. Ὅροφῆ ἀκανόνιστος, μᾶλλον ὁμῶς ὀριζοντία· ὕψ. ἐν τῷ μέσῳ 2,11. Τῆς μεταξύ ἀμφοτέρων θύρας πλάτ. 0,95, βᾶθ. 1,80. Κόγχης βᾶθ. 1,75, πλ. 2,60· ὕψος 1,47. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς κεῖται ὑψηλότερον τοῦ τοῦ θαλάμου κατὰ 0,15 περίπου. Εἰσοδος πρὸς Δ. Ἐν τῷ δρόμῳ εὑρέθησαν φύλλα τινα χρυσᾶ, πρὸ τοῦ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1888.

στομίου δὲ πλῆθος πολὺ ἐλεφαντίνων ἀντικειμένων, τὰ ὅποια ἀναμφιβόλως ἐπίτηδες ἐρρίφθησαν ἐκεῖ. Μεταξὺ τῶν λίθων, δι' ὧν ἐφράσσετο τὸ στόμιον, εὑρέθησαν ἐπίσης πολλὰ ἐλεφάντινα ἀντικείμενα, ἐν οἷς καὶ τὸ γυναικεῖον εἰδώλιον, οὗ τὸ σωζόμενον μέρος δημοσιεύεται πίν. 8,5. Τοῦτο ἔκειτο κάτω ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους, ὀλίγον δ' ἀνωτέρω μεταξύ τῶν λίθων ζῶν τι, ἴσως ἵππος, ἐφαρμμένος καὶ περαιτέρω ὁ γρύψ πίν. 8,14· ἀλλὰ δύο συμφυῆ ζῶα (πρβ. πίν. 8,13) εὑρέθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἄκρον τοῦ στομίου· αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐξ ἀρχῆς οὔσαι ἀπεσπασμέναι ἀπωλέσθησαν. Ἐντὸς τοῦ πρώτου, μείζονος, θαλάμου ὑπῆρχον ὡσαύτως πλεῖστα ἐλεφάντινα ἀντικείμενα, μάλιστα κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸ τοῦ στομίου· ἐνταῦθα εὑρέθησαν οὐχὶ μακρὰν ἀλλήλων δύο ἀνδρικοὶ κεφαλαὶ ἐν κατατομῇ, ὧν ἡ ἑτέρα ἀπεικονίσθη ἐν πίν. 8,12, ὀλίγον δὲ περαιτέρω ἀνεκαλύφθη τρίτη κατ' ἐνώπιον, ἣτις ἔνεκα τῆς κακῆς διατηρήσεώς της δὲν δημοσιεύεται. Ἐπίσης πρὸ τοῦ στομίου, ἀλλὰ πλησιέστερον πρὸς τὸν Ν τοῖχον ἔκειτο εἰδώλιον ἐλεφάντινον λίαν ἐφαρμμένον παριστῶν ἴσως γυναῖκα γυμνήν(;) βαστάζουσαν τοὺς μαστοὺς της· πρὸς τούτοις κοσμήματά τινα ὡς τὰ ἐν Kuppelgrab von Men. πίν. VIII, 3 καὶ πίν. VI, 14, κιονίσκοι ἀρράβδωτοι ὡς οἱ ἐν Bull. Corr. hell. II πίν. 14, 2, εἷς δὲ ραβδωτὸς ἀπεικ. πίν. 8,8, ὡσαύτως δὲ καὶ καὶ τὰ παρ' αὐτὸν δημοσιευόμενα κοσμήματα ἀριθ. 7 καὶ 11· καὶ ταῦτα ἐπίσης ἐξ ἐλέφαντος. Ἄλλα ἐλεφάντινα εὑρέθησαν παρὰ τὴν ΒΑ γωνίαν, μεταξύ δ' αὐτῶν καὶ τὰ ἐν πίν. 8,13 ἀπεικονιζόμενα συμφυῆ ζῶα, Ἐν τῷ αὐτῷ θαλάμῳ εὑρέθησαν καὶ ὁ ἐγγεγλυμμένος κύλινδρος (πίν. 10,23) καὶ ὁ λίθος (πίν. 10,22), ὁ μὲν πρῶτος παρὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἄκρον τοῦ στομίου, ὁ δὲ λίθος παρὰ τὸν Ν τοῖχον μεταξύ τῆς κόγχης καὶ τῆς εἰσόδου τοῦ δευτέρου θαλάμου. Τέλος εὑρέθησαν ἐνταῦθα διεσπαρμένα, πρὸ πάντων ὁμῶς πρὸ τοῦ στομίου, καὶ πολλὰ τεμάχια δύο λιθίνων ἀγγείων, ὧν τὸ μὲν ἔχει ραβδῶνας λοξὰς ἀνερχομένας ἀπὸ τῆς βάσεως καὶ ληγούσας περὶ τὸ στόμιον, περίξ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν ὀπαί, τὸ δ' ἕτερον ἀπλοῦν ὃν ἔχει τέσσαρας λαβὰς καὶ ὕψος 0,55. Ἐν τῷ δευτέρῳ θαλάμῳ εὑρέθησαν ὅσα ἀνθρώπινα πολλὰ ἐν σωροῖς, μάλιστα παρὰ τὴν ΝΑ γωνίαν, καὶ ἐλεφάν-

τινα αντικείμενα, πρὸ πάντων ταινία μετ' ἔγκεχα-
ραγμένων κύκλων, ὡς ἐν Bull. de corr. hell. II.
13, 1. Πρὸς τούτοις εὐρέθησαν ἐνταῦθα καὶ τινὰ
τεμάχια τοῦ μνημονευθέντος ἤδη λιθίνου ἀγγείου
μετὰ τῶν λοξῶν ραβδώσεων. Τὸ ἔδαφος τοῦ στο-
μίου ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ τέφρας καὶ ἀνθράκων,
ὡσαύτως τὰ περὶ τὸ στόμιον μέρη τοῦ πρώτου θα-
λάμου, οὗ τὸ δεξιὸν τῷ εἰσιόντι ἤμισυ ἀπὸ τοῦ
στομίου μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ δευτέρου θαλάμου
ἦτο οἰοῦντι ἐπεστρωμένον διὰ λίθων ἀκατεργάστων,
εὐρίσκοντο δ' ὅσα καὶ κτερίσματα ὑπὸ τοὺς λί-
θους, ἕνια δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν. Ἐν τῇ κόγχῃ εὐρέθη
παρὰ κρανίον ἀνθρώπου ἀγγεῖον κοινὸν ἀνευ γανώ-
ματος καὶ κοσμημάτων. Πλὴν τῶν μνημονευθέν-
των ἐλεφαντίνων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων εὐρέθη-
σαν διεσκορπισμένα ἐν τῷ πρώτῳ μάλιστα θαλάμῳ
καὶ πολλὰ χρυσᾶ φύλλα μετ' ἐκτύπων ῥοδάκων,
ἐξ υελώδους δὲ μάζης ψῆφοι ὄρων καὶ κοσμή-
ματα, ὡς τὰ ἀπεικονισθέντα ἐν Kuppelg. v. Men.
πίν. IV, 19, 27. Ἀθην. τ. 6 πίν. Γ, 43. Ἀρχ.
Ἐφημ. 1887 πίν. 13, 15. Τέλος ἐξ υελώδους μά-
ζης εἶναι καὶ τέσσαρες μικραὶ πλάκες καὶ τρία τε-
μάχια ὁμοίων, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσιν ἔκτυποι μορφαὶ
γυναικείαι, ὧν μία ἀπεικονίζεται ἐν πίν. 8, 10' εὐρέ-
θησαν δ' αὐταὶ πρὸ τῆς κόγχης. Ἀγνοῶ ὅμως ποῦ
εὐρέθη ἡ πίν. 8, 6 ἀπεικονιζομένη πλάξ, διότι τὰ
τεμάχια αὐτῆς ἀνεκάλυψα βραδύτερον καθαρίζων
τὰ ἐκ τοῦ τάφου ἐλεφάντινα ἀντικείμενα, ὅσα ἕνεκα
τῶν ἐπικαθημένων χωμάτων δὲν διεκρίνοντο κατὰ
τὴν εὔρεσίν των. Ὡσαύτως βραδύτερον ἀνεκαλύ-
φθη ἐν τοῖς χώμασι τοῦ τάφου καὶ ὁ ἐν πίνακι
10, 24 ἐγγεγλυμένος λίθος.

T. 28^{ος}. Στ. πλ. 0,90. Θαλ. πλ. 3,90, μήκ. 2,90. Ὑψ. 1,88 ἕως 2,60. Εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ
διεσπαρμένα φύλλα τινὰ χρυσᾶ μετ' ἐκτύπων ῥο-
δάκων, ἐν κομβίον χρυσοῦν ἀυλακωτόν, ὅμοιον ἐξ
υελώδους μάζης, ὡσαύτως ἐξ υελώδους μάζης κο-
σμημάτα τινὰ ὡς τὰ ἐν Ἀθην. τ. 6 πίν. Γ, 43. Πρὸς
τούτοις ψῆφοι ὄρων στρογγύλαι ἢ ἐπιμή-
κεις, εἷς σφόνδυλος λίθινος, ῥόδαξ ἐσκαλισμένος
ἐπὶ μικροῦ ἐλεφαντίνου δίσκου καὶ κρίκος (δακτύ-
λιος ἴσως) σιδηροῦς λίαν κατιωμένος. Τέλος παρὰ
τὸ στόμιον εὐρέθη λίθος ἐγγεγλυμένος (πίν. 10, 25).
Τὰ τεμάχια πηλίνων ἀγγείων ἦσαν ὅλως ἀσή-
μαντα. Ὅσα πολλά καὶ ὀλίγοι ἀνθρακες ὑπῆρ-

χον μάλιστα πρὸ τῆς εἰσόδου ἐν τῷ θαλάμῳ.

T. 29^{ος}. Μῆκ. ὄρ. 12,25 περίπου, πλ. 2 ἕως
2,15. Στ. πλ. 1,25, βῆθ. 2,70, ὕψος 2,60. Θα-
λάμου πλ. 3,98, μήκ. 5,45, ὕψ. 2,78 ἕως 4,15.
Εἰσόδος πρὸς Δ. Ἐν τῷ ὁρόμῳ ἀμέσως πρὸ τοῦ
στομίου εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὑπερθύρου περίπου εὐρέθη
μικρὸς σωρὸς χρώματος μέλανος ἐκ πυρᾶς καὶ παρ'
αὐτὸν πόρπη χαλκῆ (πίν. 9, 1), ψέλιον χαλκοῦν
ἐκ σύρματος περιελιγμένου καὶ ὀλίγα τινὰ κοσμή-
ματα ἐξ υελώδους μάζης. Ὀλίγον ὑψηλότερον τῶν
κτερισμάτων τούτων εἶχον εὐρέθη δύο κρανία ἀν-
θρώπινα καὶ τινὰ ὅσα ἴσως ζώου. Μεταξὺ δὲ τῶν
λίθων, δι' ὧν τὸ στόμιον ἦτο πεφραγμένον, εὐρέ-
θησαν φύλλα τινὰ χρυσᾶ, αἰχμὴ βέλους ἐκ λίθου
πυρίτου, ὡσεὶ κομβίον βακτηρίας ἢ σκήπτρου ἐξ
ιάσπιδος διαμ. 0,045 (παρεμπερὲς τὸ ἐξ ἐλέφαντος
ἀντικείμενον τὸ ἀπεικ. ἐν Kuppelg. von Men. πίν.
VIII, 2), ἔλασμα χαλκοῦν ἀγνώστου χρήσεως καὶ
δίσκος χαλκοῦς (ἴσως κατόπτρου) ὅλως δὲ κάτω
ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἔδαφος πάλιν ἐν σωρῷ μικρῷ χω-
μάτων μελανῶν ἐκ πυρᾶς ἔκειτο λίθος ἐγγεγλυ-
μένος (πίν. 10, 26), μικρὰ πυξίς χαλκῆ ἡμισφαιρική
καὶ τινὰ κοσμημάτα ἐξ υελώδους μάζης. Ἐντὸς
τοῦ θαλάμου εὐρέθησαν παρὰ τὸν Δ τοῖχον ἀριστ.
τῷ εἰσιόντι μεταξὺ χωμάτων μελανῶν ἐκ πυρᾶς
πολλὰ κοσμημάτα ἐξ υελώδους μάζης καὶ τινες
αἰχμαὶ βελῶν χαλκαῖ. Παρὰ τὸν Ν τοῖχον ὑπῆρ-
χον λίθοι πώρινοι πελεκητοὶ τετράγωνοι καταλαμ-
βάνοντες τὸ τρίτον περίπου τοῦ τάφου· μεταξὺ αὐ-
τῶν ὑπῆρχον ὀλίγα κοσμημάτα ἐξ υελώδους μάζης
καὶ φύλλα χρυσᾶ. Ἐπὶ τῶν ἐξ υελώδους μάζης
κοσμημάτων τοῦ τάφου τούτου ὑπάρχουσιν ἔκτυ-
ποι ῥόδακες, πολυπόδες, ἀστερίσκοι· ἄλλα εἶναι
ὅμοια τοῖς ἐν Ἀρχ. Ἐφημερ. 1887 πίν. 13, 12,
16 καὶ Ἀθην. τ. 6 πίν. Β, 21. Ἐκ χρυσοῦ δὲ πλὴν
τῶν φύλλων εὐρέθησαν καὶ τινες ῥόδακες καὶ κο-
σμημάτα ὅμοια τοῖς ἐν Ἀθην. τ. 6 πίν. Β, 21. Πρὸς
τούτοις εὐρέθησαν καὶ ψῆφοι ὄρων ἐξ υελώδους
μάζης καὶ ἐκ λίθου σαροῖου. Τὸ ἐν πίν. 8, 4 ἀπεικο-
νιζόμενον τεμάχιον ἐλεφαντίνου ἀναγλύφου εὐρέθη
ἐν τοῖς χώμασι τοῦ τάφου τούτου, ὅταν ἐκροσινί-
ζοντο· ἄλλα ἐλεφάντινα ἀντικείμενα εὐρέθησαν διε-
σκορπισμένα ἐν τῷ θαλάμῳ, πάντα ὅμως ἦσαν ἐν-
τελῶς ἐφθαρμένα καὶ ἄχρηστα.

T. 33^{ος}. Μῆκος ὄρ. 13,40, πλ. 1,95. Στομ.

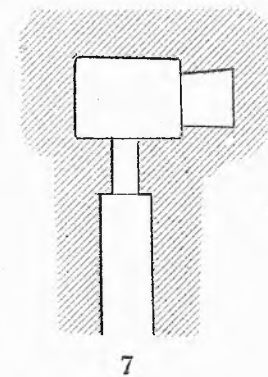
πλ. 1,25, βάθος 1,57. Θαλάμ. πλ. 5,70, μήκος 5,10. Είσοδος πρὸς Δ. Παρὰ τὸν Ν καὶ τὸ δεξιὸν τῷ εἰσιόντι τμήμα τοῦ Δ τοίχου ἔκειντο μεγάλοι πώρινοι λίθοι πελεκητοί, ἀκριβῶς συναρμοζόμενοι καὶ ἀποτελοῦντες οὕτω κτίσμα θρανοειδές ἔχον ὕψος 0,60 καὶ πλάτ. 1,10 μ. περίπου. Παρὰ τὸν ἀγκῶνα τὸν σχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν δύο τμημάτων τοῦ κτίσματος τούτου εὐρέθη λίθος ἐξ ὑελώδους μάζης (πίν. 10,27), ὀλίγον δὲ περαιτέρω πρὸς τὸ στόμιον εὐρέθησαν ψῆφοι τινὲς ἔρμων ἐξ ὑελώδους μάζης καὶ λίθου ἀμεθύστου καὶ μικρὰ πηλίνη πρόχεις ὕψος 0,036. Πλησίον τῆς ΜΑ γωνίας τοῦ θαλάμου ἔκειτο πρὸ τοῦ κτίσματος νεκρός, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔβλεπε πρὸς δυσμάς· ὑπὸ τὸ κρανίον αὐτοῦ εὐρέθη μάχαιρα μήκ. 0,29 μ. Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τάφου ἀνεκαλύφθη λάκκος τετραπλευρὸς διευθυνομένης ἀπ' Α πρὸς Δ καὶ ἔχων βάθος 1,90 μ., μήκος ἄνω μὲν 2,45, κάτω δὲ 1,90 μόνον, καὶ πλάτος ἄνω μὲν 1,40 μ. κάτω δὲ 1,08 μ. Ἡ διαφορὰ τῶν διαστάσεων τοῦ χείλους ἀπὸ τοῦ πυθμένος προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι εἰς βάθος 0,50 μ. ἀπὸ τοῦ χείλους ὑπῆρχον βαθμοί, ἐφ' ὧν ἐπάτουσαν τὰ ἄκρα τεσσάρων μεγάλων πλακῶν τιτανολίθου καλυπτουσῶν τὸν λάκκον· αἱ πλάκες αὗται ἦσαν ὅλως ἀκατέργαστοι, οἱ δ' ἄρμοι αὐτῶν ἦσαν πεπληρωμένοι διὰ λίθων μικροτέρων καὶ λευκοῦ πηλοῦ. Ἐντὸς τοῦ λάκκου ἔκειτο νεκρός, οὗ ἡ κεφαλὴ ἦτο εἰς τὸ Α μέρος, ἔβλεπε δηλαδὴ πρὸς δυσμάς. Παρὰ τὸ κρανίον εὐρεθὲν ἄνευ τῆς κάτω σιαγόνος πρὸς τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ λάκκου ἔκειτο τὸ πλεῖστον μέρος ἀγγείου, οὗ τὸ σχῆμα ἐν Furtw. u. Löschke Myk. V. πίν. 44,32. Ὅδόντες τινὲς τοῦ νεκροῦ εὐρέθησαν 0,30 ἕως 0,40 μ. περαιτέρω πρὸς τὸ μέσον τοῦ λάκκου· προφανῶς λοιπὸν ἕνεκα τῆς ἡμιόρθου θέσεως τοῦ νεκροῦ ἢ κάτω σιαγῶν ἀποσπασθεῖσα ἔπεσε μεταξύ τῶν πλευρῶν. Τὰ ὀστέα τῶν μηρῶν καὶ κνημῶν ἦσαν ἀνάμικτα. Ἐξω τοῦ λάκκου τούτου εἰς τὸ Β ἡμισυ τοῦ θαλάμου εὐρέθησαν τέσσαρες αἰχμαλί βελῶν χαλκαί (σχήματος πίν. 9,22) καὶ τινὰ τεμάχια τοῦ παρὰ τὸ ἐν τῷ λάκκῳ κρανίον εὐρεθέντος ἀγγείου. Ὑπὸ τὸ ἐκ πωρίνων λίθων κτίσμα ἀνεκαλύφθη ἄλλος λάκκος κείμενος παρὰ τὸν Δ τοίχον καὶ διευθυνομένης ἀπὸ Β πρὸς Ν. Μήκος αὐτοῦ ἄνω 2,20, πλ. 0,90 καὶ βάθ. 1,20. Ὀλί-

γον ὑπὸ τὸ χεῖλος εἶχε καὶ αὐτὸς βαθμούς, ἐφ' ὧν ἐπάτουσαν τὰ ἄκρα πλακῶν πωρίνων πελεκητῶν καλυπτουσῶν αὐτόν. Ἐν αὐτῷ ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἦτο εἰς τὸ Μ ἄκρον, οἱ δὲ πόδες εἰς τὸ Β. Παρὰ τοὺς πόδας ἔκειτο ἀγγεῖον τρίτον μεθ' ἑλικοειδῶν κοσμημάτων περὶ τοὺς ὤμους· ὑψηλότερον δὲ ὀλίγον τοῦ σκελετοῦ εὐρέθησαν ἐν τοῖς χώμασι τεμάχια δύο λαβίδων χαλκῶν (σχῆμα αὐτῶν ὄρα ἐν Ἄθην. τ. 6 πίν. Ε,70). Τέλος διεσκορπισμένα ἐν τῷ θαλάμῳ εὐρέθησαν ἐξ ῥόδακες χρυσοὶ καὶ 16 σφόνδυλοι λίθινοι.

Τ. 40^{ος}. Μήκ. ὄρου. 7,74, πλ. 1,15. Στομ. πλ. 0,70, βάθ. 1,60. Θαλάμ. πλάτ. 2,56, μήκ. 2,60. Εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ τεμάχια τινὰ ἀγγείων ἀσήμαντα, δύο ἢ τρία κοσμήματα ἐξ ὑελώδους μάζης καὶ τὸ πίν. 9,15 γυναικεῖον εἰδώλιον.

Τ. 41^{ος}. Μήκ. ὄρου. 5,80, πλ. 1,10. Στομ. πλ. 0,65, βάθ. 1,35. Θαλάμ. πλ. 2,80, μήκος 2,55. Εἴσοδος πρὸς Δ. Εἰς τὴν ΜΔ γωνίαν ὑπῆρχε λάκκος μήκ. 1,40, πλ. 0,42 καὶ βάθ. 0,50. Ἐν τῷ θαλάμῳ (ἐκτὸς τοῦ λάκκου) εὐρέθησαν πλὴν τοῦ πίν. 9,16 ἀπεικονισθέντος δύο ἄλλα γυναικεῖα εἰδῶλια τοῦ συνήθους τύπου.

Τ. 42^{ος}. Πλάτ. στομ. 0,80, βάθ. 2,25· ὕψος θύρας 2,05. Εἴσοδος πρὸς Β. Ὁ τάφος ἠυξήθη βραδύτερον, ὡς φαίνεται, λαξευθέντος ἐν τῷ βράχῳ τμήματος νέου ἐν εἰδει κόγχης (ὄρα σχεδιάσμα ἀρ. 7), ἧς ὅμως τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι ὑψηλότερον

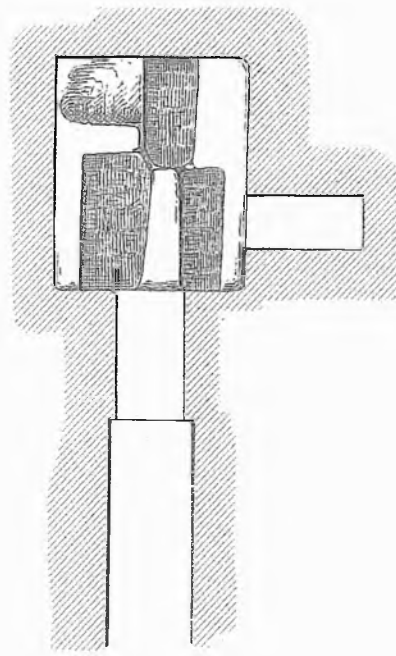
τοῦ ἐδάφους τοῦ λοιποῦ τάφου. Τοῦ ἀρχικοῦ θαλάμου πλάτος 4,28, μήκ. 3,15, ὕψος 1,95 ἕως 2,75. Τῆς κόγχης πλ. 2 μ., βάθ. 2 μ., ὕψος ἐν τῷ μέσῳ 1,90, διότι ἡ ὀροφή αὐτῆς δὲν ἔχει μορφήν ἄετοῦ, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ὀριζοντία. Παρὰ τὸν Α

τοιχόν τοῦ θαλάμου ὑφούται τὸ ἔδαφος εἰς θράνος, οὐ μῆκ. 2 μ., πλάτ. 0,70 καὶ ὑψ. 0,25. Ἐν τῷ δρόμῳ εὐρέθησαν πρὸ τοῦ στομίου ὀλίγα κοσμήματα ἐξ ὑελώδους μάζης παρεμπερῆ πρὸς τὰ ἐν Kuppelg. von Men. πίναξ IV 21, οὐδὲν ὅμως μεταξὺ τῶν λίθων τοῦ στομίου. Ἐν τῷ θαλάμῳ παρὰ τὸν Α τοίχον ὑπῆρχον πολλὰ ὀστᾶ σεσηπότα, ἀνθρακες ὅμως ὀλίγοι καὶ αὐτοὶ διεσπαρμένοι. Ἐνταῦθα κατὰ τὸ μέσον τοῦ Α τοίχου περίπου εὐρέθη λίθος ἐξ ὑελώδους μάζης (πίν. 10,32), ἡμισυ δὲ μόλις μέτρον μακρὰν αὐτῆς ἄλλος (αὐτ. ἀρ. 29) ὀλίγον ἀπωτέρω πρὸς Δ. εὐρέθη ὁ χρυσοῦς δακτύλιος πίν. 8,12. Μεταξὺ τοῦ κέντρου τοῦ τάφου καὶ τῆς ΝΔ γωνίας αὐτοῦ εὐρέθησαν ἄλλοι δύο λίθοι (πίν. 10,30,33) ἀπέχοντες καὶ οὗτοι ἀλλήλων μόλις 0,50 μ. Τέλος οὐχὶ μακρὰν τοῦ στομίου κατὰ τὴν προέκτασιν τῆς Δ αὐτοῦ παραστάδος ἔκειτο πέμπτος λίθος (αὐτόθι 31), ἕκτος δὲ (αὐτ. ἀριθ. 28) εὐρέθη βραδύτερον ἐν τοῖς χώμασι τοῦ τάφου, ὅταν ἐκοσκινίζοντο. Ἐν τῷ λοιπῷ θαλάμῳ εὐρέθησαν διεσπαρμένα ἱκανὰ τῶν ἀριθμὸν κοσμήματα ὅμοια τοῖς ἐν τῷ δρόμῳ ἀνακαλυφθεῖσι, πρὸς τούτοις δὲ ναυτίλοι (Kuppelg. von Men. πίν. IV, 23), κοσμήματα ὡς τὰ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13, 16, ὄστρεα ἠνεωγμένα, ὡς ἐν Kuppelg. von Men. πίν. VI, 14, ψῆφοι ὄρυμων κτλ. Ταῦτα πάντα ἐξ ὑελώδους μάζης.

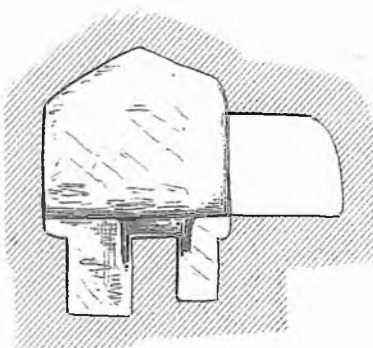
Τ. 44^{ος}. Μῆκος δρ. 10,25, πλ. 1,25. Στομ. πλ. 0,80, βάθ. 2,30. Θαλάμ. πλάτ. 4 μ., μῆκος 5,25. Ὑψ. ἐν τῷ μέσῳ 2,45, διότι ἡ ὄροφή εἶναι ἀνώμαλος, μᾶλλον ὅμως ὀριζοντία. Εἴσοδος πρὸς Β. Ἐν αὐτῷ εὐρέθησαν τέσσαρα κοσμήματα ἐξ ὑελώδους μάζης, ἐφ' ὧν ναυτίλοι, καὶ τινὰ τεμάχια ὁμοίων τοῖς ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίναξ 13,12 καὶ 18. Πρὸ τοῦ στομίου δὲ ἐντὸς τοῦ θαλάμου ἀνεκαλύφθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,34). Ἀνθρακες ἐν τῷ τάφῳ ὀλίγιστοι.

Τ. 47^{ος}. Δρόμου πλ. 1,60. Στομ. πλ. 1,22, βάθ. 2,60, Θαλ. πλ. 3,75, μῆκ. 4,40, ὑψ. 2,40 ἕως 3,55. Εἴσοδος πρὸς Δ. Ὁ τάφος ἔχει κόγχην καὶ τρεῖς λάκκους (ὄρα σχέδ. ἀριθ. 8 καὶ 9). Ἐν τῷ δρόμῳ εὐρέθη τεμάχιον ἀγγείου λιθίνου, μεταξὺ δὲ τῶν κατωτάτων στρωμάτων τῶν λίθων, δι' ὧν ἐφράσσετο τὸ στόμιον, εὐρέθησαν φύλλα χρυσοῦ ἔχοντα ἐκτύπους ῥόδακας καὶ κοσμήματα

πολλὰ ἐκ κρυστάλλου (πίν. 9,10), ὧν τὰ πλεῖστα ἔκειντο ἐν σωρῶ. Ἐν τῷ θαλάμῳ οὐδὲν εὐρέθη ἔξω τῶν λάκκων, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς, ἀσήμαντα δὲ κτερί-

8.

9.

ματα ἐν τῇ κόγχῃ. Ὁ μέγιστος τῶν λάκκων, ὁ ἀριστ. τῷ εἰσιόντι κείμενος, ἔχει μῆκ. 2,55, πλ. 1,20 ἕως 1,35 καὶ βάθος 1,52. Τὸ πρὸς δυσμὰς ἡμισυ αὐτοῦ ἦτο μέχρι τοῦ χείλους πλήρες χωμάτων μελανῶν ἀναμεμιγμένων μετ' ὀστῶν καὶ κτερισμάτων, ἦτοι φύλλων χρυσοῦ μετ' ἐκτύπων ῥόδακων καὶ κοσμημάτων ὡς τὸ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 πίναξ 13,17. Τὸ ἕτερον ἡμισυ τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἦτο ὡσαύτως κεχωσμένον, ἀλλὰ μόνον μέχρι βάθους 0,60 μ. περίπου. Ὅταν μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ πλείστου μέρους τῶν χωμάτων ἐφθάσαμεν πλησίον τοῦ πυθμένου τοῦ λάκκου, παρουσιάσθησαν εἰς μὲν τὴν ΒΑ γωνίαν αὐτοῦ πλῆθος ὀστῶν

ἀνθρωπίνων ἐν σωρῶ, εἰς δὲ τὴν ΝΑ γωνίαν ἐννέα χαλκᾶ ἀγγεῖα καὶ πλησίον αὐτῶν ἄλλα πάλιν ὄστᾶ, ἐν οἷς δύο κρανία. Ἐν τῷ λοιπῷ λάκκῳ ὀλίγα ὄστᾶ εὐρέθησαν, καὶ ταῦτα διεσπαρμένα, πρὸ πάντων παρὰ τὴν Β αὐτοῦ πλευράν. Ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ἐπιχώσεως καὶ τῆς θέσεως τῶν ὄστων συμπεραίνω, ὅτι τὰ πλείστα τῶν ὄστων (τὰ ἐν σωρῶ) μετὰ τῶν ἀγγείων μετηνέχθησαν ἐξ ἄλλου μέρους τοῦ θαλάμου εἰς τὸν λάκκον, ὃν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξεκένωσαν, οὐχὶ ὅμως ὄλον, ἀλλὰ μόνον τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἡμισυ αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ κατέθησαν τὰ τε ὄστᾶ καὶ τὰ ἀγγεῖα, ἠρκέσθησαν νὰ τὰ καλύψωσι μόνον διὰ χώματος, χωρὶς νὰ ἰσοπεδώσωσι τὴν ἐπίχωσιν. Ἐκ τῶν χαλκῶν ἀγγείων τὸ μέγιστον (πίν. 9,27) ἀνεστραμμένον ὃν ἐσκέπαζε τέσσαρα ἄλλα τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἀλλὰ μικρότερα, καὶ τὴν φιάλην (πίν. 9,28)· παρ' αὐτὰ ἔκειτο ἄλλο ἀγγεῖον τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ μέγα σχήματος, σκεπαζόμενον ὑπὸ ἀνεστραμμένου τρίποδος (πίν. 9,29), πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ πίν. 7,3 ἀπεικονιζομένη πρόχους. Περὶ τὰ δύο κρανία τὰ παρὰ τὰ ἀγγεῖα κείμενα εὐρέθησαν φύλλα τινὰ χρυσᾶ μετ' ἐκτύπων ῥοδάκων, κατὰ μῆκος δὲ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ λάκκου αἰχμαὶ βελῶν χαλκαῖ ὑπὲρ τὰς δέκα· πρὸς τὸ μέρος τῆς πλευρᾶς ταύτης ἔκειντο καὶ τρεῖς αἰχμαὶ δοράτων (πίν. 9,26), ὧν αἱ δύο ἔσωζον ἔτι καὶ μέρος τοῦ ξύλου· ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἂν ἐτέθησαν ὀλόκληρα τὰ δόρατα εἰς τὸν τάφον, πρέπει νὰ εἶχον θραυσθῆ πρῶτον εἰς τεμάχια. Κατὰ μῆκος δὲ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ λάκκου εὐρίσκοντο πολλαὶ μικραὶ καὶ λεπταὶ ταινίαι ἐλεφάντιναι ἄνευ κοσμημάτων καὶ τινὰ μικρὰ ὄστῆνα κοσμήματα σχήματος φύλλου κισσοῦ (πρβ. Bull. Corr. hell. II πίν. 15,1). Τέλος πλησίον τῆς ΝΑ γωνίας εὐρέθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,37). Εἰς τοὺς ἄλλους δύο λάκκους τὰ χρώματα ἦσαν ἀναμειγμένα μετὰ μικρῶν κτερισμάτων, πρὸ πάντων φύλλων χρυσῶν, μέχρι τοῦ πυθμένος. Ἐν τῷ λάκκῳ τῷ πρὸ τῆς κόγχης, ὅστις ἔχει μῆκ. 2,15, πλ. 0,85, βάρ. 1,50, εὐρέθη καὶ δακτύλιος χαλκοῦς κατιωμένος ὡσεὶ σίδηρος, εἴτε διότι ὁ χαλκὸς περιέχει πολὺν σίδηρον, εἴτε διότι ἦν συναφῆς σιδηρῶ ἀντικειμένῳ καταστραφέντι· πρὸς τούτοις βελόνῃ χαλκῆ μῆκος 0,076 ὀξυνομένη κατ' ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα. Ἐν τῷ τρίτῳ λάκκῳ,

τῷ πρὸς τὸν Α τοῖχον, ὅστις ἔχει μῆκ. 2 μ., πλ. 1 μ. καὶ βάρ. 1,35, τὰ κτερίσματα ἦσαν σπανιότερα, διότι εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ ὀλίγα μόνον φύλλα χρυσᾶ. Κατόπιν ὅμως ἀφοῦ ἐξήχθησαν τὰ χρώματα ἐκ τῶν λάκκων καὶ ἐκοσκινίσθησαν, εὐρέθη ἐν μὲν τοῖς τοῦ δευτέρου λάκκου ὁ ἐγγεγλυμμένος λίθος πίν. 10,36, ἐν δὲ τοῖς τοῦ τρίτου ὁ ὑπ' ἀριθ. 35 Ἐν ἐνὶ τῶν δύο τούτων λάκκων (πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ) ἔκειτο καὶ ὁ πίν. 10,38 κύλινδρος, ὅστις εὐρέθη ὡσαύτως ἐν τοῖς κοσκινισθεῖσι χρώμασιν. Ἡ κόγχη ἔχει μῆκος 2,25, πλ. 1,20, ὕψ. 2 μ. Ἐν αὐτῇ οὐδὲν κτερίσμα εὐρέθη, ὄστᾶ ὅμως πολλά. Τεμάχια πηλίνων ἀγγείων εὐρέθησαν ἐν τῷ τάφῳ ὅλως ἀσήμαντα.

Τ. 48^{ος}. Πλ. δρόμου 1,65. Στομ. πλ. 0,92, βάρ. 2,85. Θαλάμου πλ. 4 μ., μῆκ. ἐπίσης 4 μ. Ὑψ. 1,92 ἕως 2,84. Ἐν τῷ δρόμῳ οὐδὲν κτερίσμα, οὐδὲ ἐν τῷ στομίῳ. Ἐν τῷ θαλάμῳ ἀριστ. τῆς εισόδου εὐρέθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,40), ὀλίγον δὲ περαιτέρω ἄλλος (αὐτ. ἀρ. 39). Ἐν τῷ λοιπῷ τάφῳ εὐρέθησαν διεσπαρμένα πέντε ἢ ἑξὶ φύλλα χρυσᾶ μετ' ἐκτύπων ῥοδάκων, τρία δὲ ἄτινα ἐκάλυπτον κοσμήματα ἐξ ἄλλης ὕλης παρεμφερῆ τῷ Ἀθην. τ. 6, Β, 27. Ἐν κόσμημα ἐξ ὑελώδους μάξης ὅμοιον τῷ Ἀθην. τ. 6, Β, 18 καὶ ἐν βέλους χαλκοῦν.

Τ. 49^{ος}. Μῆκος δρόμου 15 μ. περίπου, πλάτ. 1,80. Στομ. πλ. 1,10, βάρ. 3,28. Εἴσοδος πρὸς Δ. ἔχει δύο θαλάμους· τοῦ πρώτου πλάτ. 3,97, μῆκ. 5,42, τοῦ δευτέρου πλ. 2,43, μῆκ. 2,50, ὕψ. 2,28. Ὁ ἀριστ. τῷ εἰσιόντι τοῖχος τοῦ στομίου καὶ οἱ τρεῖς τοῖχοι, βόρειος, ἀνατολικὸς καὶ δυτικὸς, τοῦ πρώτου (μείζονος) θαλάμου εἶναι κτιστοὶ ἐκ λίθων κοινῶν καὶ πηλοῦ ἠχρωμένου, φαίνεται δὲ ὅτι εἶχον λαξεύσει τὸν τάφον ἐν τῷ βράχῳ, ὅπως καὶ τοὺς λοιπούς, παρατηρήσαντες ὅμως εἶτα, ὅτι ἡ ἑτέρα τῶν πλευρῶν τοῦ στομίου καὶ τρεῖς τῶν τοῦ μείζονος θαλάμου ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας συστάσεως τοῦ βράχου δὲν ἦσαν ἱκανῶς στερεαί, ἐνίσχυσαν αὐτὰς διὰ τῶν λιθίνων τοίχων· ἡ ὄροφῃ ὅμως, ἣν δὲν ἠδύναντο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ στηρίξωσιν, ἐκτὸς ἐὰν ἔκτιζον θόλον, κατέπεσε βραδύτερον. Ἐν τῷ δρόμῳ εὐρέθη τὸ ἐν πίν. 9,20 ἀπεικ. μαχαίριον. Πρὸ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ στομίου ἔκειτο κρανίον καὶ πλησίον αὐτοῦ ταινία χρυσῆ μῆκος

0,13, πλ. 0,013. Μεταξύ τῶν λίθων τοῦ στομίου οὐδὲν εὐρέθη, εἰς τὸ κατώτατον ὅμως μέρος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἀριστ. τῷ εἰσιόντι ἔκειτο ἀγγεῖον σχήματος ποτηρίου (παρεμφερές, ὡς φαίνεται, τῷ παρὰ Schliemann Mycènes εἰκῶν 479, ἄνευ τῆς βάσεως ὅμως) καὶ ἐξ ὕλης λευκῆς (αἰγυπτιακῆς πορσελάνης) ὑελωμένης τὴν τε ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν δι' ὑελώσεως χρώματος πρασίνου· ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἐκοσμεῖτο πρὸς τούτοις καὶ διὰ γραμμῶν μελανῶν ἐπὶ τοῦ πρασίνου χρώματος· ἀντὶ βάσεως ὑπῆρχον ὡσεὶ ἐπικεκολλημένοι τῷ πυθμένι δύο τετράγωνοι ῥάβδοι διασταυρούμενοι, ὧν τὰ τέσσαρα ἄκρα ὑπενεργόμενα κατέληγον περὶ τὸ χεῖλος. Δυστυχῶς ἡ ὑαλος ἐφθάρη πολὺ ἐκ τῆς ὑγρασίας καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκολληθῇ τὸ ἀγγεῖον. Παρὰ τὸν δεξιὸν τῷ εἰσιόντι τοίχον τοῦ στομίου εὐρέθη πυξὶς ἐλεφαντίνη ὕψους 0,087, διαμ. 0,086 διηρημένη τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν εἰς πέντε ταινίας ἢ ζώνας, ὧν αἱ μὲν δύο, ἀνωτάτη καὶ κατωτάτη, φέρουσι κοσμήματα δικτυωτά, αἱ δὲ λοιπαὶ τρεῖς ἀναγλύπτους ναυτίλους. Τοῦ πώματος οὐδὲν σώζεται, διότι πιθανῶς δὲν εἶχε τοιοῦτο, ὃ δὲ πυθμὴν συγκολληται ἐκ τεσσάρων τεμαχίων, ἧτοι δίσκου ἐλλειψοειδοῦς ἐν τῷ κέντρῳ, δακτυλίου ἐλλειψοειδοῦς περιβάλλοντος αὐτὸν καὶ δύο τεμαχίων σχήματος ἡμισελήνου προστεθειμένων ἐκατέρωθεν τοῦ δακτυλίου, ὥστε νὰ γίνηται τὸ ὅλον κυκλικόν. Τὰ τεμάχια ταῦτα συνεδέοντο μεταξύ των καὶ μετὰ τοῦ κυλίνδρου δι' ἧλων. Καὶ ἡ πυξὶς εἶναι λίαν θεβλαμμένη. Ἐντὸς τοῦ μείζονος θαλάμου εὐρέθησαν διεσπαρμένα φύλλα τινὰ χρυσοῦ καὶ κοσμήματα ἐξ ὑελώδους μάζης ὡς τὰ ἐν Ἀθην. τόμ. 6, Β. 21, 22, Γ. 28. Ἀρχ. Ἐφημερ. 1887 πίν. 13, 14. Kurpelg. von Menidi III 23, IV 15, 30. VI 14 κτλ. Ἐπειτα τεμάχια — ὀλίγα δυστυχῶς — ἄλλου ἀγγείου ἐκ λευκῆς αἰγυπτιακῆς πορσελάνης μεθ' ὑελώσεως κιτρίνης κεκοσμημένου τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν δι' ἐκτύπων ῥομβοειδῶν σχημάτων· πρὸς τούτοις τεμάχια ἀγγείου λιθίνου ῥαβδωτοῦ καὶ ἄλλου πάλιν ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης¹, οὗ τὸ σχῆμα, ὡς συνεπληρώθη πιθανῶς μὲν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ βεβαιότητος, ὅρα ἐνταῦθα σχ. 10. Ἡ συμπλήρωσις

¹ Ἀμφοτέρων τῶν ἀγγείων τεμάχια εὐρέθησαν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ θαλάμῳ, τὰ πλεῖστα ὅμως ἐν τῷ πρώτῳ.

δὲν εἶναι ἀσφαλῆς ἔσον ἀφορᾷ τὸ ἄωτον τοῦ ἀγγείου καὶ τοὺς ὤμους· ὕψος ἔχει νῦν 0,11. Ὁ πηλὸς εἶναι

10

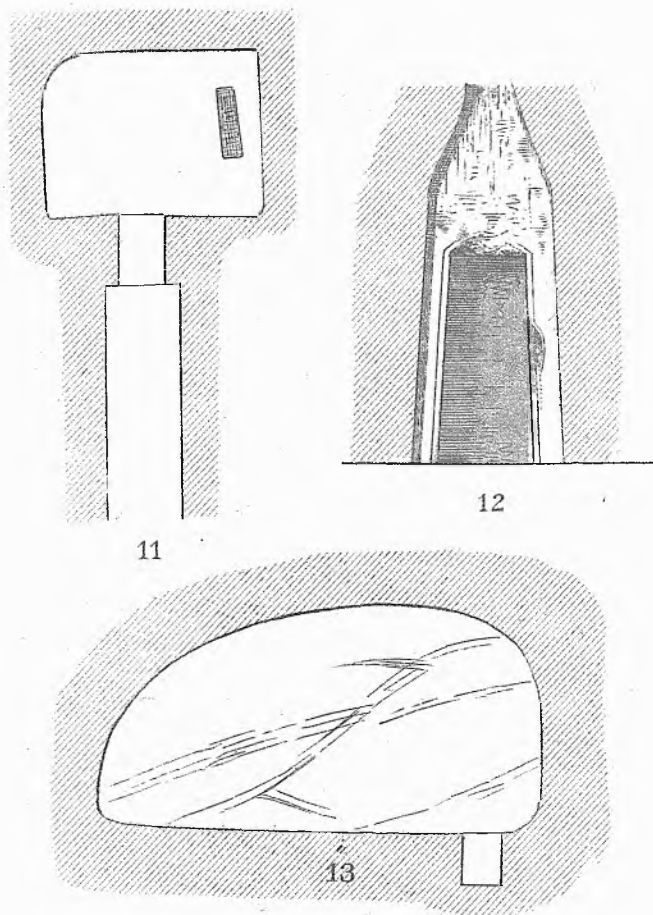
ἀμμόδης χρώματος τεφροκυάνου, ἡ δ' ἐπιφάνεια ἀπλῶς ἐστιλβωμένη, ἄνευ ὑελώσεως. Τὰ κοσμήματα εἶναι ἐντετυμημένα ἐν τῷ τοιχώματι τοῦ ἀγγείου, αἱ δ' ἐντομαὶ πλήρεις ὕλης λευκῆς καλυπτομένης ὑπὸ λεπτοῦ στρώματος ὑελώσεως λευκῆς ἢ λευκοκυάνου, ἧτις ὅμως πολλαχῶς ἐξέπεσε, φαίνεται δὲ νῦν γυμνὴ ἢ λευκὴ ὕλη ὅμοια κιμωλίᾳ. Τὰ κοσμήματα εἶναι περὶ μὲν τὸν ὄμον φυλλοειδοῦς (πρβ. τὰ παρεμφερῆ παρὰ Maspero Archéol. égyptienne εἰκ. 216), κατωτέρω δ' αὐτῶν δύο γραμμαὶ περιβάλλουσαι τὴν γάστραν καὶ ὑπ' αὐτάς ὡσεὶ δελτίον (cartouche), οὗ δυστυχῶς μέρος μόνον σώζεται (ἀπεικ. ἐν φυσικῷ μεγέθει σχ. 10^α). Ἐάν τὰ

10^α

ἐπ' αὐτοῦ σημεῖα εἶναι γράμματα καὶ ἐάν δύναται ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξαχθῇ νόημά τι, ἂς κρίνωσιν ἄλλοι. Τέλος μεταξύ τοῦ στομίου καὶ τῆς ἐν τῷ Ν τοίχῳ θύρας τοῦ δευτέρου θαλάμου εὐρέθη κύλινδρος ἐλεφαντίνος κάκιστα διατηρούμενος ὕψ. 0,075, διαμ. 0,074 ἕως 0,085, διότι εἶναι ἐλλειψοειδῆς. Εἰς τὴν κάτω περιφέρειαν ὑπάρχουσι δύο ὀπαὶ ἀντιστοιχοῦσαι ἀλλήλαις, κατὰ τὸ μέσον δὲ ὕψος ἄλλαι δύο, ἴσως ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καὶ τρίτη· ἐξ αὐ-

των καταδεικνύεται, ότι ο κύλινδρος περιέβαλλεν αντικειμενον εξ άλλης ύλης. Ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας διακρίνονται λείψανα παραστάσεων ἀναγλύπτων μορφῆ ἀνθρωπίνῃ, ἧς ἡ κεφαλὴ δὲν σώζεται, φοροῦσα ζώνην περὶ τὴν ὀσφύν, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ γυμνή (;) βαίνει πρὸς ἀριστερὰ ἄγουσα διὰ σχοινίου ζῶον πρὸ τοῦ ἀνθρώπου σώζονται ἰχνη δένδρου, πέραν δ' αὐτοῦ ἄλλη ὁμοία παράστασις, διακρίνονται δ' ἐνταῦθα καὶ πτέρυγες ὑπεράνω τοῦ ζώου, τὸ ὅποσον κατ' ἀκολουθίαν εἶναι γρύψ ἢ σφίγξ. Τοῦ δευτέρου ἀνθρώπου μόνον ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν σώζεται. Ἐν τῷ δευτέρῳ θαλάμῳ εὑρέθησαν τεμάχιά τινα ἐλεφαντίνων ἀντικειμένων λίαν ἐφθαρμένων μεταξὺ αὐτῶν τὰ κάλλιστα σωζόμενα ἦσαν τὰ δύο ἐν πίνακι 8,1 καὶ δημοσιευόμενα, πρὸς δὲ τούτοις πλάξ μικρὰ (μῆκ. 0,045, πλάτος 0,024), ἐφ' ἧς σφίγξ ἀνάγλυπτος ὀκλάζουσα πρὸς ἀριστ. Σώζονται δύο ὀπαι πρὸς προσήλωσιν. Ἐν τέλει σημειῶ, ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ θαλάμῳ εὑρέθη καὶ πυρὴν ἐλαίας εὐμεγέθης, ὡσεὶ ἡμέρου.

T. 52^ο. Δρόμου πλάτ. 1,98. Στομ. πλ. κάτω

1,28, ἄνω 1,05, βάθ. 1,85, ὕψος 2,62. Θαλάμ. πλάτ. 5,80, μῆκ. 4,40, ὕψος ἐν τῷ μέσῳ 2,84. Εἴσοδος πρὸς Δ. Ὅρα καὶ τὰ σχεδιάσματα τοῦ τάφου τούτου, ἀριθ. 11 (κάτωφισ), 12 (εἴσοδος) καὶ 13 (τομῆ). Ὁ τάφος οὗτος διέφερε πάντων τῶν λοιπῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἢ τε πρόσοψις καὶ αἱ πλευραὶ τοῦ στομίου ἀμφότεραι ἦσαν χειρισμένοι δι' ἀσβεστοκονιάματος, πλὴν τούτου δὲ τὸ ἀνοίγμα τοῦ στομίου περιβάλλεται καὶ ὑπὸ ταινίας (ἔρα σχ. 11) βαθυτέρας, ἧτις ἦν πιθανώτατα ἐρυθρὰ χειρισμένη καὶ ἧτις ἀναμιμνήσκει τὴν πρόσοψιν τοῦ στομίου τοῦ λεγομένου θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως. Παρὰ τὸν M τοῖχον τοῦ θαλάμου ὑπάρχει λάκκος ἐσκαμμένος ἐν τῷ ἐδάφει μῆκ. 1,82, πλ. 0,54, βάθος 0,75, ὅστις ἦν κεκαλυμμένος διὰ πωρίνων πλακῶν ὁμοίαι πλάκες ἔκειντο καὶ περὶ τὸν λάκκον, οὐχὶ ὅμως ἐν μεγάλῃ τάξει. Ἐν τῷ λάκκῳ οὐδὲν κτέρισμα εὑρέθη, εἰς τὴν ΜΔ γωνίαν ὅμως τοῦ θαλάμου ἀνεκαλύφθη λίθος ἐγγεγλυμμένος (πίν. 10,41), πρὸ τοῦ στομίου δὲ χρυσοῦν φύλλον, ἐφ' οὗ ἔκτυπος σφίγξ (πίν. 9,13), ὀλίγον περαιτέρω λαβὴ ἀγγείου ἀργυρᾶ καὶ πλῆθος κοσμημάτων ἐξ ὑελώδους μάζης μετ' ἐκτύπων ναυτίλων ἢ ἄλλων σχημάτων (πρὸς τὰ ὁμοία ἐν Ἀθην. τ. 6, Β 17, Γ 37, 41, 42, 45. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 πίν. 13,12) καὶ σφόνδυλος λίθινος. Τέλος παρὰ τὸν Β τοῖχον εὑρέθη ἡ χαλκῆ βελόνη πίν. 9,25.

III Πίνακες¹.

Πίναξ 7,1 ἕως 10. Πυξίς μετὰ πώματος ἐκ σχιστολίθου γλωριτικοῦ μετὰ κοκκίων χαλαζίου (Quartz) κατὰ τὸν καθηγητὴν τῆς Ὄρυκτολογίας κ. Κ. Μητσόπουλον, ὅστις ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ λίθος οὗτος ἀπαντᾷ ἐν Λαυρίῳ καὶ Σύρῳ, ἴσως δὲ καὶ ἀλλαγῆ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τοῦ δοχείου τῆς πυξίδος, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πώματος, παρίσταντο ἀνάγλυπτοι δύο πολυποδες (1⁶), ὧν ὁ ἕτερος σώζεται ὅλος, πλὴν τοῦ ἄκρου ἐνὸς τῶν πλοκάμων τοῦ ἑτέρου σώζονται δύο πλόκαμοι καὶ μέρος τρίτου. Κάτω περὶ τὴν λίαν χαμηλὴν βᾶσιν ὑπάρχει κόσμημα, ὅπερ ἀνέρχεται μεταξὺ τῶν δύο πολυ-

¹ Οἱ παρὰ τὰς εἰκόνας ἐν παρενθέσει ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὸν τάφον, ἐν ᾧ ἕκαστον τῶν ἀντικειμένων εὑρέθη· ὅπου δὲ ἐν τῇ περιγραφῇ δὲν παρατίθενται μέτρα, σημαίνει ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀπεικονίσθη εἰς τὸ πραγματικὸν μέγεθος.

πόδων μέχρι τοῦ χεῖλους τοῦ δοχείου. Ὀλίγον διάφορον, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς φύσεως βεβαίως, εἶναι καὶ τὸ καλύπτρον τὸ πῶμα (1^α) κόσμημα, ἀμφότερα δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς κόσμημά τι οὐχὶ σπάνιον ἐπὶ ἀγγείων τῆς μυκηναίας ἐποχῆς (πρβ. Furtwängler und Löschke Myken. Vasen πίν. 21, 153), ἰδίως ὅμως ἀπαντῶν συγγόντα ἐπὶ τεμαχίων ἀγγείων ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ ἐσχάτως παρὰ τὴν Σπάρτην ἀνασκαφέντος προϊστορικοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ. Ὁ πυθμὴν τοῦ δοχείου (1^β) ἔχει δέκα μικρὰς ὀπὰς, πιθανῶς ἕπως ἀποστραγγίζεται τὸ περιεχόμενον, ἢ δὲ λαβὴ τοῦ πώματος (1γ) εἶναι διάτρητος καὶ ἔχει δύο τομάς, εἰς ἃς προσηλοῦντο ἄλλα τεμάχια, ὡς δεικνύουσιν αἱ σωζόμεναι μικρὰ ὀπὰι τρεῖς ἐν τῇ μιᾷ καὶ μία ἐν τῇ ἐτέρᾳ. Τοῦ πώματος εὐρέθησαν πάντα τὰ τεμάχια, τοῦ δοχείου ὅμως μόνον τὸ ἥμισυ, ὡς εἴπομεν, σώζεται. Περιέργον εἶναι, ὅτι ἐν ᾧ τὸ χρῶμα τοῦ πώματος εἶναι πρασινωπὸν, τὸ τοῦ δοχείου κλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ φαιόν. Ἡ ἐξωτερικὴ ὅμως ἐπιφάνεια ἀμφοτέρων εἶναι στιλπνοτάτη. Τὸ δοχεῖον ἔχει ὕψος 0,06 καὶ διάμετρον 0,18.

Πίν. 7, 2 ἕως 26. Ἀγγεῖον ἀργυροῦν χρυσοκόλλητον ἔχον ὕψος μὲν 0,06, διάμ. δὲ 0,16 μ. καὶ πάχος χειλῶν 0,01 ἕως 0,02. Τῆς λαβῆς (2^β) τὸ μετὰ τοῦ χεῖλους τοῦ ἀγγείου συνδεόμενον ἄκρον δὲν εἶναι οὔτε συνηλωμένον, οὔτε συγκεκολλημένον, ἀλλὰ συνεσφυρηλατημένον, ὥστε οὐδὲν ἔγχος συναρμογῆς διακρίνεται, ἴσως δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐσφυρηλατήθη ἢ λαβὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐλάσματος μετὰ τοῦ ἀγγείου ἐν μορφῇ οὐράς, ἐκάμφθη δ' εἶτα καὶ πρόσηλώθη τὸ ἄκρον αὐτῆς εἰς τὸ τοίχωμα τοῦ ἀγγείου δι' ἐνὸς ἡλίου· ἐπειδὴ ὅμως, ὡς φαίνεται, τὸ μέρος τοῦ χεῖλους, ἀφ' οὗ ἐκφύεται ἢ λαβὴ, δὲν ἐθεωρεῖτο ἰκανῶς ἰσχυρὸν καὶ ἠδύνατο νὰ διαρραγῇ, ὅταν πληροῦντες τὸ ἀγγεῖον ἐκράτουν αὐτὸ ἐν τῇ χειρὶ, προσήλωσεν ὁ τεχνίτης ἔξω ὑπὸ τὴν λαβὴν ἔλασμα ἐνισχυτικὸν μήκ. 0,044 καὶ πλ. 0,012 διὰ τριῶν ἡλίων. Τὰ ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος τούτου κοσμήματα εἶναι ἀπλῶς ἐγκεχαραγμένα, ἐν ᾧ τὰ ἐπὶ τῆς λαβῆς φύλλα ἦσαν χρυσᾶ, ἐντεθειμένα ἐν τῷ ἀργύρῳ καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ πρόσωπα· δὲν εἶναι δὲ πάντα τὰ φύλλα ταῦτα ἰσομεγέθη, ἀλλὰ μεγαθύνονται καθόσον καὶ ἡ λαβὴ πλατύνεται πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ ἀγγείου· τῶν μειζόνων

χρυσῶν φύλλων τὸ ἥμισυ κατὰ μήκος εἶναι βαθύτερον ἐσκαλισμένον καὶ πεπληρωμένον διὰ τῆς μελανῆς ὕλης, δι' ἧς δηλοῦνται καὶ ἡ κόμη καὶ τὰ γένεια τῶν προσώπων. Τὰ πρόσωπα (2^α καὶ τὰ παρακειμένα μεμονωμένα δύο) ἦσαν εἴκοσι καὶ ἓν, ὑπελείφθησαν ὅμως μόνον ἑπτὰ, τῶν δὲ λοιπῶν φαίνονται οἱ τύποι, οἵτινες εἶναι ἐσκαλισμένοι ἐν τῷ τοιχώματι τοῦ ἀγγείου· ἕκαστον τῶν προσώπων σύγκειται ἐκ πλειόνων μικρῶν χρυσῶν ἐλασμάτων, ἧτοι ἐξ ἐνὸς ἀποτελοῦντος οἰοῦναι τὸ ἔδαφος τοῦ ὄλου προσώπου, ἐπ' αὐτοῦ δ' εἶναι ἐπικεκολλημένα τρία ἄλλα, ὧν τὸ μὲν σχηματίζει τὸ κυρίως πρόσωπον, ἧτοι παρειάς, στόμα, ῥίνα καὶ μέτωπον, τὸ ἄλλο τὸ οὖς καὶ τὸν λαιμὸν καὶ τὸ τρίτον τὸ μικρὸν τεμάχιον τὸ χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ λαιμοῦ διὰ τοῦ πλοκάμου τῆς κόμης. Τὰ μεταξὺ τούτων τῶν ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἐδάφους ἐπικεκολλημένων ὡσαύτως χρυσῶν ἐλασμάτων κενὰ ἦσαν καὶ εἶναι ἐν μέρει ἀκόμη πεπληρωμένα δι' ὕλης τινὸς μελανῆς δηλούσης τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον· ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι τετρημένος καὶ πλήρης τῆς αὐτῆς μελανῆς ὕλης, ἢ δὲ κόρη δεδηλωμένη ἐπὶ τῆς μελανῆς ὕλης δι' ἐγκεχαραγμένου κύκλου. Τὸ στόμα, αἱ ὀφρύες καὶ τὸ περίγραμμα τοῦ μετώπου, τῆς ῥίνος καὶ τοῦ ὠτός δηλοῦνται διὰ λεπτῶν ἐγκεχαραγμένων γραμμῶν ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ. Πρὸς δὴλωσιν δὲ τῶν ἐκτὸς τοῦ προσώπου κειμένων μερῶν τοῦ γενείου καὶ τῆς κόμης ἢ μελανὴ ὕλη ἐτέθη ἀμέσως ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἀργυρῷ τοιχώματι τοῦ ἀγγείου ἐντομῶν, ὥστε περιεδύλλοντο τὰ μέρη ταῦτα ὑπὸ ἐδάφους λευκοῦ. Δὲν εἶναι ὅμως πάντα τὰ πρόσωπα ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πεποιημένα, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ διαφοραὶ· οὕτω ἢ τὸ κρανίον καλύπτουσα κόμη ἐνὸς δηλοῦται διὰ τῆς αὐτῆς μὲν μελανῆς ὕλης, ἐπιτεθειμένης ὅμως ἀμέσως ἐπὶ τοῦ ἀργύρου, οὐχὶ δ' ἐπὶ χρυσοῦ ἐδάφους· ἐνὸς ἄλλου τὸ γένειον ὄλον ἦν οὐχὶ μέλαν, ὡς τὸ τῶν λοιπῶν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, διότι ἀπετελεῖτο ἐξ ἐλάσματος μίγματος χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ, ὥστε διέφερε τῶν παρακειμένων μερῶν τοῦ προσώπου, παρειάς καὶ λαιμοῦ μόνον κατὰ τὴν ἀπόχρωσιν τοῦ μετάλλου. Τὰ ἄνωθι τῶν προσώπων καὶ ὑπ' αὐτὰ κοσμήματα εἶναι ὡσαύτως χρυσᾶ καὶ ἐγκεκολλημένα· ὁμοίαι τούτοις γραφαὶ κλάδων εὐρίσκονται καὶ ἐπὶ πηλίνων ἀγγείων τῶν Μυκηνῶν, συγγόντε-

ρον δ' ἀπήνησα αὐτὰς ἐπὶ τεμαχίων ἀγγείων ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ μνημονευθέντος ἤδη τάφου τοῦ Βαφειοῦ.

Πάντα τὰ πρόσωπα ἀνεξαιρέτως ἔχουσι γενειάδα, οὐχὶ ὄμως καὶ μύστακας. Ἡ δὲ κόμη εἶναι μακρὰ καὶ καταπίπτει ἐπὶ τοῦ τραχήλου εἰς ἓνα, δύο ἢ τρεῖς πλοκάμους, ὧν τὰ ἄκρα τεχνητῶς εἶναι ἀνεστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω. Ὅμοίως, ἀλλ' ὀλιγώτερον, ἀνεστραμμένα εἶναι καὶ τὰ ἄκρα τῶν πλοκάμων τῆς ἐξ ὑελώδους μάζης μορφῆς ἐν πίν. 8, 10, πολὺ δὲ περισσότερον ὁ πλόκαμος τῆς ἐλεφαντίνης μορφῆς πίν. 8, 1. Περιεργότερον ὅμως ἴμοι φαίνονται, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος ἤδη τεμαχίου πηλίνου ἀγγείου ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ 15^{ου} τάφου, οὗ εἰκόνα παραθέτομεν ἐνταῦθα (σχ. 14), ἡ κόμη τοῦ

14

ἀνδρὸς πίπτει ἐπὶ τοῦ τραχήλου εἰς τρεῖς πλοκάμους, ὧν τὰ ἄκρα εἶναι ὡσαύτως ἀνεστραμμένα ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω. Ἐπειδὴ τὸ ἀγγεῖον εἶναι βεβαίως προῖον ἐγχωρίου τέχνης, καθίσταται πιθανωτέρα ὁπποσὺν ἡ ὑπόθεσις, ὅτι καὶ τὰ ἐκ τιμιωτέρας ὕλης ἀντικείμενα, καὶ αὐτὸ τὸ ἀργυροῦν ἀγγεῖον, ἐν Ἑλλάδι ἐποιήθησαν.

Πίν. 7, 3 ἕως 36. Πρόχους χαλκῆ ἔχουσα ὕψος 0,275. Σύγκειται ἐκ δύο μερῶν, τῆς γάστρας καὶ τοῦ λαιμοῦ, ὧν ἐκάτερον εἰργάσθη χωρὶς· κατὰ τὴν ἀρμογὴν αὐτῶν καὶ ὅπως ἀποκρύπτῃ αὐτὴν ἐπετέθη ἔλασμα περιθέον τοὺς ὤμους, οὗ τὰ ἄκρα εἶναι συνηλωμένα ὑπὸ τὴν λαβὴν δι' ἧλου· πλὴν τούτου δὲ διακρίνονται ἐνιαχοῦ τῆς ἐξωτερικῆς, ἥτοι τῆς πρὸς τὴν γάστραν, περιφερείας τοῦ ἐλάσματος ὅπαι λίαν μικραί, πιθανώτατα τύποι ἧλων ἐχόντων πάχος βελόνης, οἵτινες προσηλοῦσιν αὐτὸ τόσον στερεῶς ἐπὶ τοῦ ἀγγείου, ὥστε φαίνεται ἐπικεκολλημένον· ἀλλαχοῦ ὅμως τῆς αὐτῆς περιφερείας ὑπάρχουσι στιγμαί, ὥστε φαίνεται ὅτι

ἐναλλάξ περιέθεον στιγμαὶ καὶ ἧλοι. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς περιφερείας τοῦ ἐλάσματος, τῆς πρὸς τὸν λαιμόν, μόνον στιγμαὶ διακρίνονται νῦν, οὐχὶ τύποι ἧλων. Τὸ ἔλασμα κοσμεῖται ὑπὸ δεκαεπτὰ ἐκτύπων κεφαλῶν βοῶν (3^α). Ἡ λαβὴ τοῦ ἀγγείου εἶναι προσηλωμένη εἰς μὲν τὸ χεῖλος διὰ τριῶν ἧλων, εἰς δὲ τὴν γάστραν δι' ἐνός· ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῆς ἐπιφανείας εὐρίσκονται ἐγκεχαραγμένα ἐπτὰ κεφαλὰ βοῶν (3^β).

Πίν. 8, 1. Τεμάχιον πλακὸς ἐλεφαντίνης ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιφανείας τῆς πλακός, διότι τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ τὸ ἀνάγλυφον, ἀποσπασθὲν ἐφθάρη, ἔμεινε δὲ μόνον ἡ μορφή, ἥτις οὕτω φαίνεται νῦν ὡσεὶ περίτμητος. Σώζεται τὸ στήθος καὶ ἡ κεφαλὴ γυναικὸς κρατούσης ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἄνθος, ἴσως λωτοῦ· ἡ ἑτέρα τῶν χειρῶν λείπει. Περὶ τὸν λαιμόν φορεῖ περιδέριον ἢ ἴσθμιον συγκαίμενον ἐκ ψήφων τριγωνικῶν συνειρμένων περὶ σχοινίον· ὅμοια ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὰ περὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν αὐτῆς ψέλια· πιθανὸν ὅμως εἶναι ἐπίσης τό τε ἴσθμιον καὶ τὰ ψέλια νὰ ὑποτίθενται ὄντα ἐκ μετάλλου φέροντος κοσμήματα ἐγγάρακτα ἢ ἔκτυπα. Ἐπὶ τοῦ μετώπου διακρίνονται πλοκαμίδες ἐλικοειδεῖς, ἄνωθι δ' αὐτῶν φαίνεται ταινία περιβάλλουσα τὴν κόμην, ἥτις δηλουμένη δι' ὀριζοντίων παραλλήλων γραμμῶν ἀπολήγει ἐπὶ τῆς κορυφῆς εἰς πλόκαμον κατερχόμενον μέχρι τοῦ τραχήλου καὶ ἐλισσόμενον τὸ ἄκρον πρὸς τὰ ἄνω σπειροειδῶς¹. Τὸ στήθος τῆς γυναικὸς φαίνεται γυμνόν, διότι οὔτε πτυχαὶ οὔτε ποικίλματα διακρίνονται, οὔτε κἄν ἡ περὶ τὸν λαιμόν καὶ τὰς χεῖρας ὡς τοῦ χιτῶνος· ἀλλ' αὕτη μὲν πιθανῶς σκεπάζεται ὑπὸ τοῦ ἴσθμιου καὶ τῶν ψελίων, πτυχαὶ δὲ καὶ ποικίλματα τοῦ χιτῶνος δὲν φαίνονται καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους τῶν ἐπὶ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν χρυσοῦ δακτυλίου γυναικῶν Schliemann Mycenae εἰκ. 530, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσι γυμνόν τὸ στήθος (ἴδε Rossbach Archäol. Zeitung 1883 σ. 331 σημ. 37). Καὶ ἡ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ., 1887 πίν. 10, 2 δεξιὰ ἰσταμένη γυνὴ φορεῖ χιτῶνα καλύπτοντα, ὡς ἐκ τῶν χρωμάτων ἀποδεικνύεται, ὀλόκληρον τὸ σῶμα, ἀλλὰ στενὸν μὲν περὶ τὸ στή-

¹ Ἐντελῶς ὅμοιος εἶναι ὁ πλόκαμος σφιγγὸς ἐκτύπου ἐπὶ χαλκοῦ ἐλάσματος (ἀσπίδος) ἐκ Κρήτης ἐν Antichità dell'antro di Zeus ideo ὑπὸ Halbherr καὶ Orsi σελ. 17· ὡσαύτως ἄλλης σφιγγὸς ὁ πλόκαμος αὐτ. Atlante πίν. IV.

θος και προσφυόμενον αὐτῷ, πλατύτερον δὲ κάτω. Εἰς τὴν αὐτὴν μορφήν ἀνήκε πιθανῶς τὸ

Πίν. 8,2 δημοσιευόμενον τεμάχιον, ἐφ' οὗ σώζεται τὸ κάτω σῶμα γυναικὸς καθημένης. Φορεῖ χιτῶνα ποδῆρη ἔχοντα ποικίλματα δικτυωτὰ συνηθέστατα καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῆς ἐποχῆς ταύτης, κοσμούμενον δὲ πρὸς τούτοις διὰ τεσσάρων στολίδων ἤτοι ταινιῶν ἐξ ἄλλου ὑφάσματος, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ διάφορα ποικίλματα, ἐπερραμμένων ἐπὶ τοῦ χιτῶνος δύο μὲν κατὰ τὰ σφυρά, δύο δὲ κατὰ τὸ γόνυ· ἐκ τῶν δύο τῶν στολίδων περιφέρειῶν μόνῃ ἢ ἀνω φαίνεται συνερραμμένη τῷ χιτῶνι, ἢ δὲ κάτω ἐλευθέρα οὔσα προεξέχει. Ὁμοίως κεκοσμημένοι εἶναι οἱ χιτῶνες τῶν γυναικῶν ἐπὶ τριῶν ἄλλων ὡσαύτως ἐλεφαντίνων μνημείων, ὧν τὸ πρῶτον

Πίν. 8,3 εἶναι πλάξ ἐκ τῆς λαβῆς τοῦ ἐν πίν. 9,19 δημοσιευομένου κατόπτρου. Εὐρέθησαν δύο τοιαῦται πλάκες, ὧν ἡ μὲν σώζεται σχεδὸν ὅλη, τῆς δ' ἑτέρας τὸ ἥμισυ περίπου· ἀλλὰ ταύτης ἡ ἐπιφάνεια διατηρεῖται ὅπως οὖν, ἐν ᾧ τῆς πρώτης εἶναι λίαν ἐφθαρμένη· ἐπειδὴ ὅμως ὡς ἀποδεικνύει ἀκριβῆς παραβολὴ ἢ παράστασις ἦτο καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ἡ αὐτὴ, ἀπετελέσαμεν τὴν δημοσιευομένην εἰκόνα ἐξ ἀμφοτέρων συμπληρωσάντες τὸ ἔλλειπον μέρος τῆς κάλλιον διατηρουμένης πλακὸς ἐκ τῆς ἑτέρας· τοῦτο τὸ συμπληρωθὲν μέρος πρὸς διάκρισιν ἀρέθη ἄνευ σκιῶν. Αἱ πλάκες ἦσαν προσηλωμέναι εἰς τὸ κατόπτρον δι' ἤλων, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ ἐπὶ τῶν στηθῶν τῶν γυναικῶν δύο ὀπαί. Περὶ τῆς παραστάσεως δὲν ἔχομεν πολλὰ νὰ εἴπωμεν· φαίνονται δύο γυναικὲς καθήμεναι ἐπὶ ἐδρῶν, ὧν ἡ πρὸς δεξιὰ κρατεῖ τῇ μὲν κλάδον, τῇ δ' ἑτέρᾳ δυσδιάγνωστον τι· ἐπίσης δυσδιάγνωστον εἶναι τὸ ἀντικείμενον, ὃ κρατεῖ τῇ δεξιᾷ ἢ ἑτέρᾳ τῶν γυναικῶν. Παρεμφερῆς ἐν πολλοῖς εἶναι ἡ παράστασις ἀναγλύφου φέροντος ἐπιγραφὴν χετῆριαν παρὰ Perrot et Chipiez Hist. de l'art IV εἰκ. 280. Ἐπὶ τοῦ χιτῶνος τῶν ἐπὶ τῆς πλακὸς γυναικῶν δὲν διακρίνονται νῦν στολίδες ἕνεκα τῆς κκῆς τοῦ μνημείου καταστάσεως, εἶναι ὅμως εὐκρινέσταται ἐπὶ τῶν ἐπομένων δύο μνημείων

Πίν. 8,4 καὶ 5. Τὸ πρῶτον εἶναι τεμάχιον πλακὸς ἀναγλύπτου, ἐφ' οὗ σώζεται τὸ κάτω σῶμα γυναικὸς καθημένης· τὸ ἔλλειπον ἐκ τῶν σκελῶν

ἦν ὀλίγον προβεβλημένον, ὡς τὸ τῆς ἐν πίν. 8,2 γυναικὸς. Καὶ ταύτης ὁ χιτῶν ἔχει οὐ μόνον τὰ δικτυωτὰ ποικίλματα ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ τὰς τέσσαρας στολίδας, ὧν τὰς μὲν δύο περὶ τὰ σφυρά, τὰς δ' ἄλλας δύο ἀνωτέρω τοῦ γόνατος. Τὸ δεύτερον μνημεῖον, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 5 ἀπεικονιζόμενον, παριστᾷ τὸ ὀπίσω ἥμισυ τοῦ κάτω σώματος γυναικὸς ὀρθίας καὶ εἶναι τὸ μόνον σωθὲν μέρος ἐλεφαντίνου εἰδωλίου ἐλογλύφου, δημοσιεύομεν δ' αὐτὸ χάριν τοῦ ἐνδύματος, οὗ τὰ μὲν ποικίλματα εἶναι διάφορα τῶν τῶν ἄλλων γυναικῶν, δὲν λείπουσιν ὅμως οὐδ' ἐξ αὐτοῦ αἱ στολίδες, αἵτινες φαίνονται οὔσαι τρεῖς, δύο κατὰ τὰ σφυρά καὶ μία κατὰ τὸ γόνυ.

Πίν. 8,6. Λεῖψανον ἀναγλύφου παριστῶντος γρῦπα κατασπαράσσοντα ζῶν τι τετράπουν, ἴσως χοῖρον· τὴν θέσιν τῆς πλακὸς, ὡς ἐν τῇ εἰκόνι φαίνεται, ἐξέλεξεν ὁ ἐργογράφης πάσας ταύτας τὰς ἐκ Μυκηνῶν ἀρχαιότητος, πλὴν τῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων, κ. Gilliéron· τὸ ἐπ' ἐμοί, ὀρθότερον θεωρῶ νὰ στηθῇ ἡ πλάξ ἐπὶ τῆς νῦν ἀριστερᾶς αὐτῆς πλευρᾶς, ὥστε τὸ μὲν σπαρασσόμενον ζῶον νὰ εὐρίσκηται ἐν φυσικῇ ὀριζοντίᾳ στάσει, νὰ προσβάλλῃ δ' αὐτὸ κάτωθεν ὁ γρῦψ· οὕτω τοῦλάχιστον ἢ παράστασις καθίσταται ἀμέσως σαφῆς τῷ ὀφθαλμῷ, ἐν ᾧ ὡς νῦν ἔχει φαίνεται συγκεχυμένη. Ὁ χοῖρος ἔστρεφεν ὑποθέτω τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὃ δὲ γρῦψ ἐστήριζε τοὺς ὀπισθίους πόδας ἐπὶ ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους σαφῶς δεδηλωμένων. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχει ὁ γρῦψ ὄτα εὐμεγέθη, ὧν φαίνεται τὸ ἕτερον, περὶ δὲ τὸν λαιμὸν περὶ (πρὸς. περὶ τῶν γρῦπων Furtwängler ἐν Roscher's Lex. der Mythol. σελ. 1742 ἐξ.).

Πίν. 8,7. Κόσμημα ἐγχάρακτον ἐπὶ δίσκου ἐλεφαντίνου· πρὸς τὰ παρὰ Schliemann Mycènes εἰκ. 241 ἐκ χρυσοῦ πέταλα.

Πίν. 8,8. Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ 27^{ου} τάφου ἀνεφέραμεν ἤδη, ὅτι εὐρέθησαν πλείονες κιονίσκοι ἐξ ἐλέφαντος ἀρράβδωτοι, ὡς οἱ ἐν Σπάτα ἀνακαλυφθέντες (Bull. de Cor. Hell. II πίν. 14,2), πρᾶεργόμενοι ἐξ ἅπαντος ἐκ σκευῶν ξυλίνων ἢ ἄλλης ὕλης· ῥαβδωτὸς ὅμως μόνον εἷς ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν, ὃ δημοσιεύομενος· ἔχει ῥαβδώσεις εἰκοσιτέσσαρας, ἀπολήγει δὲ κάτω εἰς ἀπόφυσιν τετράπλευρον, ἣτις ἐχρησίμευεν ὅπως ἐγγομφοῦται εἰς

ἄλλο ἀντικείμενον· ἐπὶ τοῦ ἄβακος ὑπάρχει ὀπῆ τετραγώνος βάρους 0,014 μ. καὶ μήκους πλευρᾶς 0,006 μ. Ὑπὸ τὸν ἐχίνον εἶναι δεδηλωμένον τὸ ὑποτραχήλιον, μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐχίνου φαίνονται τὰ ἄκρα τῶν ραβδώσεων ἐσχηματισμένα ὡς φύλλα ρόδακος, ὡς ἐν τῷ γνωστῷ ἐκ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως κιονοκράνῳ. Ὁ κιονίσκος φαίνεται ὅτι μειοῦται ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω.

Πίν. 8,9. Εἰδώλιον ἐξ ὑελώδους μάξης· φαίνεται ὅτι κάθηται, κρατεῖ δὲ τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας ἐπὶ τοῦ στήθους· εὐρέθη ὅμοιο μετὰ πλειόνων ἄλλων ὁμοίων, εἶναι δὲ πάντα τετρημένα κάτω καὶ κατὰ τοὺς ὤμους, ὥστε προφανῶς ἦσαν ἐπερραμένα ἐπὶ ὑφάσματος ἢ συνειρμένα περὶ δύο κλωστής. Πρὸς αὐτὰ πρβ. Schliemann Mycènes εἰκ. 273 καὶ Furtwängler und Löschke Myk. Vasen σ. 48 εἰκ. 27.

Πίν. 8,10. Ὡσαύτως ἐξ ὑελώδους μάξης· παρίσταται γυνὴ πρὸς ἀριστερὰ κρατοῦσα ἐν χερσὶ κλάδον· ἀπὸ τῆς κόμης, περὶ ἣν φορεῖ ἴσως καὶ στεφάνην, κατέρχονται πλόκαμοι δύο ἢ τρεῖς μέχρι τῶν νώτων. Ὁ χιτῶν εἶναι κεκοσμημένος διὰ στολίδων, ὡς οἱ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ἐξ ἐλέφαντος γυναικῶν.

Πίν. 8,11. Ταινία ἐξ ἐλέφαντος μήκους 0,123, πλάτους 0,017. Εἰς τὸ ἀριστερόν ἄκρον σώζεται ἀπόφυσις, αἱ δὲ μακρὰ στενὰ πλευρὰ εἶναι ἠύλακωμένα, ὡς δεικνύει ἡ παραπεικονιζομένη τομή. Πρὸς τὸ κόσμημα πρβ. Schliemann Tiryns σ. 325 καὶ πίν. IV.

Πίν. 8,12. Ὡς ἐν τῷ οικίῳ τόπῳ ἐδηλώσαμεν, πλησίον τῆς δημοσιευομένης κεφαλῆς εὐρέθησαν δύο ἄλλαι, ὧν ἡ μὲν ἔχουσα ὕψος 0,092 εἶναι ὁμοία αὐτῇ, ἡ δ' ἑτέρα ὕψους 0,105 παρίσταται κατ' ἐνώπιον· ἀμφοτέραι εἶναι λίαν ἐφθαρμέναι, ὥστε αἱ λεπτομέρειαι δὲν διακρίνονται· τῆς κατ' ἐνώπιον τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς εἶναι ἐντελῶς κωνικὸν καὶ στερεῖται τοῦ κομβίου, ὃ ἔχουσιν αἱ ἄλλαι δύο. Τῆς δημοσιευομένης ἡ ἑτέρα ὄψις εἶναι ἐπίπεδος, φέρει δὲ καὶ δύο ὀπὰς πρὸς προσήλωσιν. Ἐπὶ τῆς κόμης φορεῖ κάλυμμα κωνοειδὲς ἀπολήγον ἄνω εἰς κομβίον πεπλατυσμένον καὶ κεκοσμημένον τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν δι' ἐγγαράκτου ρόδακος. Ἐπὶ τοῦ μετώπου ὑπὸ τὸ κάλυμμα προκύπτουσι πλοκαμίδες ἐλικοειδεῖς. Ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦν ἐντεθει-

μένη ἐξ ἄλλης ὕλης, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ βολβοῦ μικρὰ κοιλότης. Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀναμφιβόλως ἀνδρική, δὲν ἔχει ὅμως μύστακας, ὡς δὲν ἔχουσι καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ ἀγγείου πρόσωπα· πιθανὸν ὅμως εἶναι, ὅτι παρίσταται αὕτη καὶ ἀγένειος, διότι τὸ ὡς γενειὰς περιβάλλον τὸ πρόσωπον εἶναι πεποιημένον ἀκριβῶς καθ' ὅν καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τρόπον· ἴσως ἠθέλησεν ὁ τεχνίτης νὰ παραστήσῃ πλατείας ταινίας (παρήγια) συνεχόμενας μετὰ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς καὶ σκεπαζούσας τοὺς κροτάφους καὶ τὰς παρειάς, συνδεομένας δὲ κατὰ τινα τρόπον ὑπὸ τὸν πώγωνα· τοῦτο συμπεραίνω καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐσχάτη παρὰ τὸ οὖς τῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου πλοκαμίδων σκεπάζεται ἐν μέρει ὑπὸ τὰς γραμμὰς τῆς δὴ γενειάδος. Παρήγια τοιαῦτα φέρουσι πήλινα εἰδώλια καὶ ἀγάλματα ἐκ Κύπρου (ἴδε Perrot et Chipiez Hist. de l'art III σελ. 518 καὶ Heuzey Catalogue des figurines σ. 129). Ἡδύνατο ὅμως ἐπὶ τοῦ δημοσιευομένου μνημείου τὸ παρήιον νὰ ἦναι πράγματι γενειάς, ἐὰν ἀντὶ ἰδιαιτέρου καλύμματος παρεδεχόμεθα ὅτι ἡ κεφαλὴ φορεῖ φρονάκη, ὡς φρονεῖ τοῦτο περὶ τῆς ὁμοίας τῆ ἡμετέρας ἐκ Σπάτα κεφαλῆς (ἀπεικ. ἐν Ἀθην. τ. 6 πίν. A, 1 καὶ Bull. de Corr. Hell. II πίν. 18,2) ὁ Milchhöfer (Mitth. des arch. Inst. 1877 σ. 268)· τοῦτο ὅμως ἐνταυθὰ μοι φαίνεται ἀπίθανον ἕνεκα τοῦ ρόδακοστολιστοῦ κόσμηματος, εἰς ὃ ἀπολήγει τὸ κάλυμμα.

Πίν. 8,13 καὶ 13a. Δύο ζῶα προβατοειδῆ ἢ βοοειδῆ, συμφυῆ, ὀκλάζοντα ἀμφοτέρα κατ' ἐναντίας διευθύνσεις· ἐκατέρου δύο μόνον πόδες φαίνονται, εἷς πρόσθιος καὶ εἷς ὀπίσθιος· σώζεται ἡ κεφαλὴ τοῦ ἑνός, ἣτις εἶναι ἐστραμμένη ὑπὲρ τὰ νῶτα τοῦ ἑτέρου. Ἀμφοτέρα εἶναι ἐπὶ βάσειος ἐχούσης πλάτους 0,012 μ. καὶ φερύσης δύο ὀπὰς πρὸς προσήλωσιν ἐπὶ ἄλλου ἀντικειμένου. Βεβαίως ἐχρησίμευεν ὡς λαβὴ ἢ ἀπλῶς ὡς ἐπίθεμα σκεύους τινός.

Πίν. 8,14. Γρύψ κατακείμενος πρὸς ἀριστερὰ, τὰς πτέρυγας ἔχων ἀναπεπταμένας, τὴν κεφαλὴν στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω (πρβ. τὸν ἐπὶ λίθου ἐγγεγλυμμένου ἐκ Μενιδίου Kuppelgrab von Men. VI, 2 καὶ τὸν ἡμέτερον ἐν πίν. 10,41). Ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς εἶναι ἐφθαρμένη, ὥστε δὲν διακρίνεται, ἂν εἶχε λόφον καὶ ὦτα. Πρβ. πάλιν Furtwängler ἐν Roscher's Lex. Myth. σ. 1742 ἐξ.

Πίν. 9,1 και 2. Ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 σ. 163, 1 (ἴδε καὶ Mitth. des arch. Inst. Athen. Abth. 1887 σ. 269) ἐμνημονεύθησαν ἤδη δύο πόρπαι εὐρεθεῖσαι ἐν τοῖς τάφοις 1^ο καὶ 8^ο ἢ τοῦ 1^ο τάφου ἔχει μῆκος 0,08, εἶναι δ' ἐντελῶς ὁμοία τῇ τοῦ 8^ο τάφου ἀπεικονιζομένη ὑπ' ἀριθ. 2. Ἡ ὑπ' ἀρ. 1 εὐρέθη πέρυσιν, διαφέρει δὲ τῶν λοιπῶν δύο μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ ἕτερον τῶν σκελῶν αὐτῆς τὸ εἰς τὸν αὐτὸν ἀπολήγον φαίνεται συνεστραμμένον ὡσεὶ σχοινίου. Αἱ πόρπαι αὗται εἶναι αἱ ἀρχαιόταται πασῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνακαλυφθεισῶν, πρῶτον δὲ νῦν εὐρίσκονται ἐν τάφοις τῆς μυκηναίας ἐποχῆς (ἴδε Studniczka Mitth. des arch. Inst. Athen. Abtheil. 1887 σ. 8 ἐξ.) ἢ κατασκευὴ τῶν εἶναι ἀπλουστάτη καὶ ὑπενθυμίζει ἔτι ἱκανῶς τὴν ἐκ τῆς ἀπλῆς καρφίδος, οἷα εἶναι ἢ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ἀρ. 25 ἀπεικονιζομένη, ἀνάπτυξίν τῆς ἢ πόρπη τῶν ἀρχαιοτάτων παρὰ τὴν Ἀλικαρνασσὸν τάφων, οὓς πρὸ τριῶν ἐτῶν ὁ Paton ἀνέσκαψεν (Journal of hell. Studies 1887 σ. 74) εἶναι ἤδη περιεργότερα τὴν κατασκευὴν, εὐρίσκειται ὁμοίως ὁ τύπος τῆς ἡμετέρας ὀλίγον παρηλλαγμένος ἐν Ὀλυμπίᾳ.

Πίν. 9,3 ἕως 11. Κοσμήματα χρυσᾶ πλὴν τῶν ἀρ. 8 (ἐξ ὑελώδους μάζης), 10 (ἐκ χρυστάλλου) καὶ 9 (ἐξ ὑελώδους μάζης· τὰ φύλλα ὁμοίως εἶναι χρυσᾶ). Τὰ ὑπ' ἀρ. 3, 8 καὶ 10 εἶναι νομίζω πρωτοφανῆ. Τῶν ὑπ' ἀρ. 5, 6, 7 καὶ 11 τὰ δελτία τυχαίως ἀνεμίχθησαν κατὰ τὴν ἰχνογράφησιν μετ' ἄλλων, ἔνεκα δὲ τῆς ἐπελθούσης συγχύσεως δὲν παρετέθησαν οἱ ἀριθμοὶ τῶν τάφων ἐν οἷς εὐρέθησαν.

Πίν. 9,12. Δακτύλιος ἐκ σύρματος περιειλιγμένου καὶ συνεστραμμένου ὡσεὶ σχοινίου. Διάμετρος 0,017 μ.

Πίν. 9,13. Σφίγγ ἔκτυπος ἐπὶ λεπτοῦ χρυσοῦ φύλλου.

Πίν. 9,14. Σύρμα παχὺ περιειλιγμένον· πιθανῶς σφηκωτὴρ κόμης· πρὸς Helbig hom. Epos σ. 242 ἐξ.

Πίν. 9,15 καὶ 16. Ἐν πολλοῖς τῶν τάφων εὐρέθησαν πῆλινα εἰδῶλια, παρετηρήθη ὁμοίως, ὅτι οἱ πτωχότεροι περιεῖχον πάντοτε πλείονα τῶν πλουσιωτέρων· ἐπειδὴ δὲ πολλῶν πτωχῶν τάφων ἢ περιγραφή ἀνωτέρω παρελείφθη, ἀναφέρομεν ἐν-

ταῦθα γενικῶς περὶ τῶν ἐν τοῖς τάφοις εὐρεθέντων εἰδῶλιων.

Πάντα σχεδὸν παριστῶσι γυναῖκας, πλὴν πέντε δ' ἢ ἕξ περιπτώσεων ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς διακρίνομεν τρεῖς τύπους· τῶν τοῦ πρώτου τὸ κάτω σῶμα ἀποτελεῖται ὑπὸ κυλίνδρου ἢ κώνου συνήθως πλήρους, σπανιώτερον κοίλου, τὸ δὲ στῆθος εἶναι πεπλατυσμένον καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν ὤμων ἀντὶ χειρῶν ἔχουσι ὀρθὰς πτερυγοειδεῖς ἀποφύσεις, φοροῦσι δ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στεφάνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐνίοτε προφαίνονται τρίχες τῆς κόμης, ἐν ᾧ τὸ πλεῖστον αὐτῆς πεπλεγμένον εἰς μακρὸν πλόκαμον καταπίπτει ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὑπὲρ ἢ — σπανιώτερον — ὑπὸ τὴν στεφάνην ἐπὶ τῶν νώτων μέχρι τῆς ὀσφύος· παραδείγματα ἴδε παρὰ Schliemann Mycènes σ. 137 εἰκ. 94. Τὰ τοῦ δευτέρου τύπου στεροῦνται χειρῶν ἐν γένει, ἢ δὲ κεφαλὴ αὐτῶν εἶναι γυμνῆ· μόνον ἐν εἰδῶλιον τοῦ τύπου τούτου εἶδον ἐγὼ φοροῦν στεφάνην· κατὰ τὰ λοιπὰ ὁμοίως εἶναι ὁμοία τοῖς τοῦ πρώτου τύπου· παραδ. ἴδε Schliemann αὐτ. σελ. 141 εἰκ. 112. Εἰς τὸν τρίτον τύπον ὑπάγονται τὰ εἰδῶλια ἐκεῖνα, ὅσα ἔχουσι χεῖρας ἀτέχνως πεπλασμένας, δι' ὧν κρατοῦσι τοὺς μαστούς· ὁ Schliemann Mycènes εἰκ. 99-101 ἐδημοσίευσεν τρία τοιαῦτα λίαν ἀτεχνὰ· ἄλλα εἶναι τεχνικώτερα, κρατεῖ δὲ συνήθως ἑκατέρω τῶν χειρῶν τὸν κατ' αὐτὴν μαστόν· ἐνίοτε ὁμοίως διασταυροῦνται ἐπὶ τοῦ στῆθους, ὥστε ἢ μὲν δεξιὰ ἄπτεται τοῦ ἀριστεροῦ, ἢ δὲ ἀριστερὰ τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ· ἐνὸς μόνῃ ἢ ἀριστερὰ φαίνεται μετὰ τῶν μαστῶν, ἐν ᾧ ἢ ἑτέρα τεθειμένη ἐπὶ τῆς κοιλίας ἤπτετο τοῦ πήχεως τῆς ἀριστερᾶς· κατὰ τὰ λοιπὰ ὁμοιάζουσι καὶ ταῦτα τοῖς τοῦ πρώτου τύπου, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἄλλοτε φοροῦσι τὴν στεφάνην καὶ ἄλλοτε ὄχι. Τὰ εἰδῶλια ταῦτα εὐρίσκονται πολὺ σπανιώτερα τῶν ἄλλων· ἐν τῷ 5^ο τάφῳ π. χ. ὅστις περιεῖχε περὶ τὰ εἴκοσιν εἰδῶλια, μόνον δύο ἦσαν τοῦ τρίτου τύπου.

Εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι πάντα ταῦτα τὰ εἰδῶλια εἰκονίζουσι θεότητα, ζήτημα ὁμοίως εἶναι ἐὰν ἐν πᾶσιν ἢ αὐτὴ θεότης παρίσταται ἢ διάφοροι. Περὶ τῶν δύο πρώτων καὶ συνηθεστάτων τύπων χαρακτηριστικὴν θεωρῶ τὴν ὑπαρξίν ἢ ἔλλειψιν τῆς στεφάνης καὶ τῶν πτερυγοειδῶν ἀποφύσεων· διότι δὲν μοι φαίνεται πιθανόν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι

πλάσται άνευ λόγου άλλα μὲν ειδώλια ἐκόσμου δι' ἀμφοτέρων τῶν γνωρισμάτων, άλλα δὲ συστηματικῶς — πλὴν μιᾶς ἐξαιρέσεως — δι' οὐδετέρου· ἴσως διὰ τῆς στεφάνης ἤθελον νὰ ἐξάρωσι τὴν ἐτέραν ἐξ αὐτῶν ὡς πρεσβυτέραν καὶ γεραρωτέραν, ἐν ᾧ ἡ ἔλλειψις αὐτῆς χαρακτηρίζει τὴν ἄλλην ὡς νεωτέραν ἢ ἡττονος βαθμοῦ. Βεβαίως εἶναι παράτολμον νὰ θέλωμεν καὶ δι' ὀνομάτων νὰ διακρίνωμεν αὐτάς, ἐν Μυκῆναις ὅμως τὸ ὄνομα τῆς Ἑρας ἐπιβάλλεται ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τὰ τοῦ πρώτου τύπου ειδώλια.

Ἐν τοῖς τοῦ τρίτου τύπου προφανῆς εἶναι ἡ ἐπιρροὴ σημητικῶν ειδωλίων, ὅποια πλεῖστα εὐρίσκονται ἐν Μεσοποταμίᾳ, Συρίᾳ καὶ Κύπρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι· οἱ Μυκηναῖοι τεχνῆται περιορίσθησαν μόνον ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων ἤδη δύο τύπων νὰ προσθέσωσι χεῖρας ἀντὶ τῶν πτερυγοειδῶν ἀποφύσεων· δὲν κατώρθωσεν ὅμως ἡ οὕτω σχηματισθεῖς τρίτος τύπος οὔτε νὰ διαδοθῇ γενικώτερον οὔτε σταθερὰν μορφήν νὰ λάβῃ, διὰ τοῦτο τὰ κατ' αὐτὸν πεποιημένα ειδώλια εἶναι τόσον σπάνια, διὰ τοῦτο δὲ καὶ βλέπομεν, ὅτι ἄλλοτε φοροῦσι στεφάνην, ἄλλοτε ὄχι· διότι οἱ τεχνῆται ἐργαζόμενοι εἶχον ὡς ὑπόδειγμα ἄλλοτε τὸν πρῶτον τύπον καὶ ἄλλοτε τὸν δεύτερον.

Τὰ δημοσιευόμενα ειδώλια εἰς οὐδένα τῶν τριῶν τύπων ὑπάγονται.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 15 ἔχει ὕψος 0,19. Αἱ χεῖρες λείπουσι, καὶ τῆς ρινὸς δὲ μέρος εἶναι ἀπеспασμένον, ἥτις ἔνεκα τούτου φαίνεται λεπτοτέρα ἢ ὅσον ἀρχικῶς ἦτο. Τὸ ειδώλιον ὅλον εἶναι ἐντὸς κοίλον, διακρίνονται δ' ἔτι τὰ ἴχνη τοῦ τροχοῦ, ἐφ' οὗ κατεσκευάσθη· αἱ χεῖρες εἶχον προστεθῆ κατόπιν, ἢ δ' ἐπιφάνεια πᾶσα εἶναι ἐστιλβωμένη διὰ τινος ἐργαλείου. Ὁ πηλὸς εἶναι χρώματος κίρρου, ἢ δὲ κόμη, οἱ μαστοί, ὁ ὄρμος, οἱ ὀφθαλμοί, ὁ πώγων καὶ τὸ κάτω χεῖλος εἶναι μελανά· ἀπὸ τῆς κόμης κατέρχεται ταινία μελανὴ μέχρι τῆς ὀσφύος δηλοῦσα πλόκαμον μακρόν· τὸ περιδέριον εἶναι τριπλοῦν, ἀπὸ τοῦ μέσου δ' αὐτοῦ κρέμαται ὄρμος κατερχόμενος μέχρι τῶν μαστῶν καὶ ἐξεικονίζων ἄριστα τοὺς στίχους (88 ἐξ.) τοῦ Ὀμηρικοῦ ὕμνου εἰς Ἀφροδίτην:

ὄρμοι δ' ἀμφ' ἀπαλῆ δειρῆ περικαλλέες ἦσαν,
καλοὶ, χρύσειοι, παμποίκιοι· ὡς δὲ σελήνη
στήθεσιν ἀμφ' ἀπαλοῖσιν ἐλάμπετο, θαῦμα ἰδέσθαι.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 16 καὶ 16^a ἔχει ὕψος 0,128· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορεῖ στεφάνην, ὅφ' ἦν προφαίνονται ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τρίχες τῆς κόμης, ἐν ᾧ ὀπίσω κατέρχεται πλόκαμος μακρὸς ὑπὸ τὴν στεφάνην, ἥτις προσετέθη κατόπιν, ὅταν κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ειδώλιον ἦν τέλειον. Ἡ δεξιὰ τῆς γυναικὸς χεῖρ συγγέεται μετὰ τοῦ σώματος τοῦ παιδός, τὸ ὅποσον τείνει τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα πρὸς τὸ στήθος τῆς. Ὅπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου αὐτῆς ἐκφύεται ἀντικείμενον περιεργον, τὸ ὅποσον ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ ὡς ἀλεξήλιον καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀνηρημένον ἴσως δεύτερον παιδίον. Πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς γυναικὸς ἐπίθεμα ἐγὼ μόνον τὰ ἐπὶ τῶν νώτων τετραπόδων τινῶν ζῶων ἐξ Ὀλυμπίας ἐπιθέματα δύναμαι νὰ παραβάλω, καὶ ἐκείνων ὅμως ὁ σκοπὸς εἶναι ἄγνωστος.

Πλὴν τούτου ἐν μόνον ἀκόμη ειδώλιον τῆς ἐποχῆς ταύτης γινώσκω ἐγὼ, τὸ ὅποσον παριστᾷ γυναῖκα βαστάζουσαν παιδίον· εὐρέθη πέρυσιν ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηναίων ἐν ἐρειπίοις οἰκίας προϊστορικῆς, φορεῖ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στεφάνην· ἐπὶ τῶν ὤμων ἀντὶ χεῖρῶν ἔχει τὰς πτερυγοειδεῖς ἀποφύσεις, ὡστε δὲν βαστάζει κυρίως τὸ παιδίον, ἀλλὰ φαίνεται τοῦτο ὡσεὶ ἐπικεκολλημένον ἐγκαρσίως ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς. Οἱ Ἕλληες ἐλάτρευον πολλὰς θεὰς ὡς κουροτρόφους, ἀκριβῶς ὅμως ἔνεκα τοῦ σπανίου τῶν τοιούτων παραστάσεων ὑποθέτω, ὅτι καὶ ταῦτα τὰ δύο ειδώλια κατ' ἀπομίμησιν ξένων ἐποιήθησαν καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν δὲν διαφέρουσι τῶν τοῦ τρίτου τύπου.

Ἄλλα ειδώλια διάφορα τῶν εἰς τοὺς τρεῖς τύπους ὑπαγομένων εὐρέθησαν ἐν τοῖς τάφοις τὰ ἐξῆς· πρῶτον μορφή, ἥς δὲν διακρίνονται οὔτε χεῖρες οὔτε πόδες, καθημένη ἐπὶ θρόνου ὁμοίου τῷ παρὰ Schliemann Tiryns πίν. 23· δεύτερον ἄλλο ὅμοιον τούτῳ καὶ τρίτον δύο ἵπποι ἔλκοντες ἄρμα, οὗ μόνον ἡ ἀντυξ ἐδηλώθη ἐπικαθημένη τῶν νώτων τῶν ἵππων· τῆς ἀντυγὸς ἐξέχουσι δύο κεφαλαὶ ἀνθρώπων, ἴσως ὅμως ὑπῆρχε μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τρίτη, δύο ῥάβδοι δὲ (ἠνία) διήκουσιν ἀπὸ τῆς ἀντυγὸς μέχρι τρίτης (τοῦ ζυγοῦ) ἐγκαρσίως ἐπιτεθειμένης ἐπὶ τῶν τραχήλων τῶν ἵππων. Πρβ. τὸ ἐν τάφῳ τῆς Ἰαλυσοῦ εὐρεθὲν ἄρμα (Furtwängler und Löschke Myk. Vasen XI, 68).

Τὴν ἐν τοῖς τάφοις κατὰθεσιν τῶν ειδωλίων βε-

εαίως δὲν ὑπηγόρευσε λόγος τις θρησκευτικὸς ἢ στενοτέρη τις σχέσις τῶν ὑπ' αὐτῶν παριστωμένων θεοτήτων πρὸς τὰ ἐν Ἄδου. Ὁ τάφος εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ νεκροῦ, ὡς τοιαύτη δ' ἔπρεπε νὰ περιέχῃ πάντα ἢ τὰ πλείστα τῶν ἀντικειμένων, ὧν οὗτος ἐποιεῖτο χρῆσιν ἐν τῇ ζωῇ· τὰ εἰδώλια κατὰ τοῦτο δὲν διαφέρουσι τῶν λοιπῶν κτερισμάτων· τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς παρατηρήσεως, ἣν ἐποιήσαμεν ἤδη, ὅτι ἐκ τῶν πλειοτέρων καὶ πλουσιωτέρων τάφων λείπουν τὰ εἰδώλια¹, εὐρίσκονται δὲ συνηθέστερον ἐν τοῖς πτωχοτέροις· ἐν ᾧ ἐὰν λόγος θρησκευτικὸς ὑπηγόρευε τὴν ἐν τοῖς τάφοις κατάθεσιν τῶν, ἔπρεπε νὰ συμβαίῃ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον.

Πίν. 9,17 καὶ 18 Δύο ἐργαλεῖα χαλκᾶ, τὰ ὅποια κατὰ τὴν γνώμην μου δὲν δύνανται νὰ ᾔναι ἄλλο τι ἢ ξυρά· τὸ πρῶτον ἔχει μῆκος μετὰ τῆς λαβῆς 0,175, πλάτος δὲ τῆς λεπίδος σωζόμενον μέγιστον 0,07· καὶ ἀρχικῶς δὲ δὲν φαίνεται νὰ ᾔτο πολὺ πλατύτερον. Τὸ δευτέρον (ἀρ. 18) ἔχει μῆκος μετὰ τῆς λαβῆς 0,22, πλάτος δὲ νῦν 0,04· καὶ τούτου τὸ ἀρχικὸν πλάτος δὲν φαίνεται νὰ ᾔτο πολὺ μείζον τοῦ σωζομένου. Τρίτον ἕμοιον λίαν τῷ δευτέρῳ ἐργαλεῖω εὐρέθη ἐν τῷ 10^ῳ τάφῳ, ἔχει δὲ τοῦτο μῆκος μετὰ τῆς λαβῆς 0,20 καὶ πλάτος μέγ. 0,041. Ὅτι ταῦτα εἶναι ξυρά, συμπεραίνω ἐκ τῶν ἐξῆς· πρῶτον ὅτι ἐν ᾧ τὸ νῶτον τῆς λεπίδος εἶναι σχετικῶς πολὺ παχὺ (0,004 τοῦ πρώτου, 0,003 τοῦ δευτέρου), ἀπ' ἐναντίας ἢ ἀκμῆ εἶναι ὀξυτάτη καὶ λεπτοτάτη, ὥστε δὲν φαίνεται κατὰλληλος πρὸς ἄλλην χρῆσιν· δευτέρον ὅτι, ἀν καὶ δὲν σώζονται αἱ ξύλιναι ἢ ὀστεῖναι κῶπαι, ὅμως αὗται δὲν φαίνονται νὰ ᾔσαν μεγαλειότεραι τοῦ μὲν δευτέρου τῶν 0,073 μ., τοῦ δὲ πρώτου τῶν 0,04 μόνον καὶ τοῦ τρίτου τῶν 0,045, ὥστε ἐκρατοῦντο διὰ δύο ἢ τριῶν μόνον δακτύλων· τρίτον ἐκ τοῦ ἔλου σχήματός των, τὸ ὅποιον (μάλιστα τὸ τοῦ δευτέρου) εἶναι παρεμφερὲς τῷ τῶν σημερινῶν ξυρῶν· ἰδίως ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ἡ λεπίς εἰς τὸ ἐν ἄκρον εἶναι καθέτως ἀποτετμημένη, ὥστε νὰ μὴ βλάβη ἢ ὀξεία αἰχμὴ τὸ πρόσωπον.

¹ Ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ παρὰ τὸ Μενίδιον Ὀλογοῦ τάφου εὐρέθησαν δύο εἰδώλια ὑστερώτερα τῆς μυκηναίας ἐποχῆς, ἐν Σπάτῃ δὲ, Βόλῳ καὶ Ἐπιδαύρῳ οὐδέν. Ἐν Ναυπλίῳ εὐρέθησαν ἰκανά, εἶναι ὅμως γνωστὸν, ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ᾔσαν οἱ πτωχότεροι πάντων τῶν τῶς ἀνακαλυφθέντων.

Καὶ ἐν Ἰαλυσῷ φαίνεται ὅτι εὐρέθησαν ὅμοια ἐργαλεῖα, διότι ἐν Furtwängler und Löschke Myk. Vasen σ. 8 ἀναφέρονται «δύο πλατεῖαι μονόστομοι μάχαιραι σχήματος σημερινῶν ξυρῶν», ἐὰν κρίνωμεν ὅμως ἐκ τῶν εἰκόνων αὐτῶν (αὐτ. Hilfsstafel D, 8 καὶ 17), μόνον ἡ ἑτέρα φαίνεται ὁμοιάζουσα τοῖς μυκηναίοις ξυροῖς· αὐτόθι σ. 9 μνημονεύονται πάλιν δύο ξυρά κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἀνασκάψαντος τοὺς τάφους τῆς Ἰαλυσοῦ Biliotti. Ἐντελῶς διάφορα εἶναι τὰ σχῆμα ἡμισελήνου ἔχοντα ξυρά, ἃ ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις ᾔσαν ἐν χρῆσει κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ¹.

Πίν. 9,19. Εὐρέθησαν τέσσαρα κάτοπτρα ἐν τάφοις 2^ῳ, 5^ῳ καὶ 25^ῳ. Τὸ ἕτερον τῶν τοῦ 2^ῳ τάφου, ὃ καὶ δημοσιεύομεν, ἔχει διάμ. 0,114 καὶ πάχ. 0,002 περίπου. Ἡ λαβὴ αὐτοῦ, ἣτις ᾔτο πιθανῶς ἐκ ξύλου, ἐνεσφηνούτο μετὰ τῶν δύο ἐλεφαντίνων πλακῶν, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἤδη (πίν. 8,3)· πρὸς τὸ κάτω ἄκρον τῆς ἐτέρας ἐξ αὐτῶν διακρίνονται ἔτι λείψανα δύο ὀπῶν, δι' ὧν διήρχοντο δύο ἤλοι συνδέοντες τὰς πλάκας μετὰ τῆς λαβῆς· ἐπὶ τοῦ δίσκου εἶναι, ὡς εἴπομεν ἤδη, προσηλωμένοι αἱ πλάκες δι' ἄλλων δύο ἤλων, ὧν οἱ τύποι σώζονται ἐπὶ τῶν στηθῶν τῶν γυναικῶν. Τοῦ 5^ῳ τάφου τὸ κάτοπτρον ἔχει διάμ. 0,145, σώζει δὲ καὶ αὐτὸ εἰς ἐν ἄκρον τῆς περιφέρειας δύο ὀπᾶς καὶ ἔχῃ πλακῶν ὁμοίων πρὸς τὰς τοῦ δημοσιευομένου συνδεουσῶν τὴν λαβὴν μετὰ τοῦ δίσκου· ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲν λείψανον ἐλεφαντινῶν εὐρέθη παρὰ τὸ κάτοπτρον, πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἢ τε λαβὴ καὶ οἱ σύνδεσμοι ᾔσαν ἐκ ξύλου. Τὸ τοῦ 25^ῳ τάφου κάτοπτρον διαμέτρου 0,128 δὲν σώζει ὀπᾶς διὰ τὴν λαβὴν, ἐπειδὴ ὅμως ἐν μέρος τῆς περιφέρειας εἶναι ὀλίγον ἀποκεκρουσμένον, ἴσως ὑπῆρχεν ἐνταῦθα ἀπόφυσις ἐμπηγνυομένη εἰς λαβὴν. Τέλος εὐρέθησαν καὶ δύο δίσκοι ὡσεὶ κατόπτρων ὃ μὲν ἐν τῷ 10^ῳ τάφῳ, ὃ δὲ ἐν τῷ στομίῳ τοῦ 28^ῳ· ἀλλὰ περὶ αὐτῶν δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι ᾔσαν κάτοπτρα. Εἷς δίσκος κατόπτρου μνημονεύεται ἐξ Ἰαλυσοῦ καὶ ἐν Furtwängler und Löschke Myk.

¹ Ἴδὲ εἰκόνας αὐτῶν παρὰ Helbig Hom. Epos ἐκδ. δευτ. σ. 248. Ὁ (Hermann-) Blümner Gr. Privatalt. σ. 209, 1 λέγει ὅτι ξυρά ὡς τὰ παρὰ Helbig εὐρέθησαν καὶ ἐν Ἀττικῇ, Βοιωτίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου· φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐν Ἑλλάδι αὐτὰ εἶναι λίαν σπάνια, ἀν καὶ οὐχὶ ἴσως ἐντελῶς ἄγνωστα (πρβ. Annali dell'Inst. 1874 σ. 258).

Vasen σ. 11 κατά τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Biliotti.

Πίν. 9,20 καὶ 21. Δύο μαχαίρια, ὧν τὸ πρῶτον εὑρέθη ἐν τῷ δρόμῳ τοῦ 49^{ου} τάφου ἔχει μῆκος 0,185· τὸ δεύτερον μήκους μετὰ τῆς ὀλοχάλκου λαβῆς 0,213 εὑρέθη ἐν τῷ 5^ῳ τάφῳ, ὡς εἴπομεν ἤδη ἐν τῷ οικείῳ τόπῳ, ὁμοῦ μετὰ δύο ἀγγείων χαλκῶν ὡς τὰ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι ὑπ' ἀρ. 24 καὶ 27 δημοσιευόμενα, ἐνὸς κατόπτρου καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἀνηκόντων πιθανώτατα εἰς γυναῖκα· ἐν τῷ 2^ῳ τάφῳ εὑρέθη πάλιν μαχαίριδιον μετὰ κατόπτρου. Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι τὰ μαχαίριδια ταῦτα μετεχειρίζοντο αἱ γυναῖκες ἢ κατὰ τὸν καλλωπισμὸν των ἢ εἰς διαφόρους οικιακὰς χρεῖας.

Πίν. 9,22 καὶ 23. Μῆκος τοῦ μείζονος 0,043. τοῦ ἐλάσ. 0,04. Οἱ δύο συνηθέστατοι τύποι τῶν χαλκῶν βελῶν οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν χρήσει· ὅμοιοι ἀκριβῶς τῷ πρῶτῳ τύπῳ εὑρέθησαν καὶ ἐκ λίθου (πρβ. Schliemann Mycènes εἰκ. 126 καὶ 435)· τρίτου τύπου, πολὺ σπανιωτέρου ὅμως τῶν δύο ἄλλων, δειγμα ἀπεικ. ἐν Kuppel. von Men. IX, 9 καὶ 12. Ἄλλου εἶδους βέλη ἐν οὐδενὶ τῶν ἐν Μυκῆναις τάφων ἀπῆντησα.

Πίν. 9,24. Δύο ὅμοια εὑρέθησαν ἐν τάφοις 2^ῳ καὶ 5^ῳ. Τὸ δημοσιευόμενον ἔχει ὕψος μετὰ τῆς λαβῆς 0,096, διάμετρον δὲ 0,095. Τὰ χεῖλη αὐτοῦ εἶναι δις παχύτερα τῶν τοιχωμάτων, ὡς εἶναι τὰ χεῖλη τῶν στομίων τῶν ληκύθων. Ἐπειδὴ καὶ ταῦτα εὑρέθησαν ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων χρησίμων ταῖς γυναῖξί, ἰσχύει καὶ περὶ αὐτῶν ἢ περὶ τῶν μαχαίριων παρατήρησις· ἐκ τοῦ σχήματός των δὲ φαίνεται, ὅτι ἐχρησίμευον ὅπως θερμαίνωσι προχείρως ὑπεράνω πυρᾶς ὕλην τινὰ (ψιμύθιον;).

Πίν. 9,25. Περόνη μήκους 0,178, ἣν ἐφόρουν ἐπὶ τῆς κόμης ἢ καὶ ἀντὶ πόρπης. Ὅμοια ἀκριβῶς εὑρέθησαν ἐν Ὀλυμπίᾳ.

Πίν. 9,26. Αἰχμὴ δόρατος μήκους 0,25. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀύλου ὑπάρχει δακτύλιος, κάτωθι δ' αὐτοῦ δύο ὀπαι ἀντιστοιχοῦσαι, δι' ὧν ἐπέρα ὁ προσηλῶν τὴν αἰχμὴν εἰς τὸ δόρυ ἤλας. Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὑρέθη ἄλλη ὅμοια ταύτη καθόλα μήκους 0,242 καὶ τρίτη πολὺ πλατυτέρα μήκους 0,25 καὶ πλάτους ἐν τῷ μέσῳ 0,035.

Πίν. 9,27 ἕως 276. Κρατηροειδὲς χαλκοῦν ἀγγεῖον ὕψ. 0,23 καὶ διαμέτρου στομίου 0,47. Αἱ ἐπίπεδοι ἄνω λαβαὶ φαίνονται οὕσαι χυταί (;), εἶναι

δ' ἑκατέρα αὐτῶν προσηλωμένη εἰς τὸ τοίχωμα δι' ἐξ ἤλων. Ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου ἐπιφανείας αὐτῶν εὔρηται ἐγκεχαραγμένον τὸ ὑπ' ἀρ. 27^ο ἀπεικονιζόμενον κανονικώτατον ἐλικοειδὲς κόσμημα. Ἐπὶ τῶν χειλέων ὑπάρχει ἐπιτεθειμένον ἔλασμα 0,032 πλατύ, οὗ ἀμφοτέραι αἱ περιφέρειαι — ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ — εἶναι κεκαμμέναι πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω, ὥστε δὲν διακρίνεται ἀμέσως, ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐλάσματος, ἐξ οὗ καὶ τὸ λοιπὸν ἀγγεῖον. Ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος τῶν χειλέων ὑπάρχουσιν ἐκτυποὶ τρεῖς στοῖχοι σταγόνων συνδεομένων μετ' ἀλλήλων δι' ἐγχαρακτῶν συνεχῶν ἐλικῶν (27^α). Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὑρέθησαν πέντε ἄλλα τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἀγγεῖα διαφόρων ὅμως πάντα μεγεθῶν, ἤτοι ἀπὸ ὕψους 0,097 καὶ διαμ. 0,173 ἕως ὕψους 0,23 καὶ διαμ. 0,447. Οὐδὲν ἐξ αὐτῶν φέρει κόσμημά τι, διαφέρουσι δὲ τὰ τρία τοῦ δημοσιευομένου καὶ κατὰ τὰς λαβὰς, αἰτινες εἶναι στρογγύλαι. Καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις (2^ῳ, 5^ῳ καὶ 25^ῳ) εὑρέθησαν ὅμοια ἐντελῶς χαλκᾶ ἀγγεῖα, φαίνεται δ' ὅτι τὰ δύο πρῶτα τοῦλάχιστον ἀνήκον εἰς γυναῖκας.

Πίν. 9,28 καὶ 28α. Φιάλη χαλκῆ μόνωτος ὕψ. 0,085 καὶ διαμ. 0,16 ἕως 0,165, εἶναι δηλαδὴ ὀλίγον ἐλλειψοειδῆς· δὲν ἔχει βάσιν, ἀλλ' ὀμφαλὸν ἴσον τῇ κεφαλῇ μεγάλου ἤλου. Τὸ στόμιον περιθεῖ ἐξω κόσμημα, οὗ τμήμα ἐν φυσικῷ μεγέθει ἀπεικονίζεται ὑπ' ἀρ. 20^α. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι τὸ ἐντελῶς ἀκανόνιστον τῶν ἐλικῶν παραβαλλομένων μάλιστα πρὸς τὸ ὅμοιον κόσμημα τοῦ κρατήρος· διακρίνονται δ' ἐπὶ τῆς φιάλης καὶ διορθώσεις γραμμῶν ἐσφαλμένως χαραχθεισῶν, ὡσεὶ τὰ ἐργαλεῖον ἐξέφευγε τῆς χειρὸς τοῦ τεχνίτου. Πρὸς τὰ τοξοειδῆ τῆς ἐτέρας τῶν ταινιῶν κοσμήματα ὁμοιάζουσί πως τὰ ἐπὶ ἀσσυριακῶν τοιχογραφιῶν παρὰ Perrot et Chipiez hist. de l'art. II σ. 290, 291, εἰκ. 117 καὶ 118.

Πίν. 9,29. Τρίπους ὕψους 0,111, διαμ. 0,235. Οἱ πόδες εἶναι ἀπλᾶ ἰσχυρὰ ἐλάσματα διχαλωτὰ ἄνω, ὥστε εἶναι καθηλωμένα εἰς τε τὸν πυθμὲνα καὶ τὰ τοιχώματα τοῦ δοχείου· αἱ λαβαὶ εἶναι δύο καὶ ὀριζόντιαι, ἀποτελοῦσι δ' αὐτὰς δύο λεπτὰ ἐλάσματα προσηλωμένα διὰ δύο ἤλων ἑκάτερον. Διάφορος ὀλίγον εἶναι ὁ ἐν ἐνὶ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν ἀνακαλυφθεὶς τρίπους (Schlie-

mann Mycènes εικ. 440), ὅστις ἔχει καὶ τρίτην κάθετον λαβὴν, πρὸς δὲ καὶ προχοήν.

Πίν. 10. Ἡ ἀπεικόνισις τῶν λίθων καὶ τῶν δύο ἐν τέλει δακτυλίων ἐγένετο κατὰ γύψινα ἔκτυπα πλὴν τῶν δύο κυλίνδρων (ἀρ. 23 καὶ 38) καὶ τριῶν ἑλλειψοειδῶν λίθων (ἀρ. 12, 34 καὶ 41) οἱ λοιποὶ πάντες εἶναι στρογγύλοι καὶ ἀμφίκυρτοι· μόνον τοῦ ὑπ' ἀρ. 35 ἀμφοτέραι αἱ ἐπιφάνειαι εἶναι μᾶλλον ἐπίπεδοι. Πάντες εἶναι διάτρητοι, ὡς δ' ἐκ τῆς ἀκολουθούσης περιγραφῆς βλέπει τις, ἐν πολλοῖς τὰ χεῖλη τῆς διατρήσεως εἶναι χρυσόδετα· οὐδεὶς ὅμως εὐρέθη ἔχων λαβὴν τινὰ ἢ ἄλλην ἔνδειξιν φέρων, ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς σφραγίς· τοῦτο ἄλλως τε ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς γενομένων παρατηρήσεων, ὅτι εἰς πέντε τοῦλάχιστον περιπτώσεις (ἐν τάφοις 8^ο, 10^ο, 12^ο, 26^ο καὶ 42^ο) εὐρέθησαν δύο, ἅπαξ μάλιστα τρεῖς λίθοι τόσον πλησίον ἀλλήλων, ὥστε νὰ εἰκασώμεν μετὰ μεγάλης πιθανότητος, ὅτι ἀνήκον εἰς τὸν αὐτὸν νεκρὸν· τοῦτο ὅμως μένει ἀνεξήγητον, ἐὰν οἱ λίθοι εἶναι σφραγιδολίθοι, διότι πρὸς τίναν σκοπὸν θὰ εἶχεν τις δύο, ἴσως τρεῖς διαφόρους σφραγιδας¹; ἔπειτα ἐν μιᾷ περιπτώσει (ἐν τάφῳ 8^ο) εὐρέθησαν ὁμοῦ εἰς λίθος, μία πόρπη, ἐν ψέλιον χαλκοῦν καὶ εἰς δακτύλιος χαλκοῦς, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι πάντα ἀνήκον εἰς γυναῖκα, εἶναι ὅμως λίαν ἀμφίβολον, ὅτι αἱ γυναῖκες ἔκτοτε ἤδη εἶχον ἀνάγκην σφραγιδῶν. Μέχρις οὗ λοιπὸν ἐν μελλούσαις ἀνασκαφαῖς ἀποδειχθῆ τὸ ἐναντίον, δικαιούμεθα νὰ πιστεύωμεν, ὅτι οἱ λίθοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μόνον ὡς κοσμήματα ἢ περιάπτα ἐχρησίμευον, ὅτι κατ' ἀκολουθίαν πάντες οἱ λίθοι, περὶ ὧν εἶναι πιθανὸν ὅτι καὶ ὡς σφραγιδας ἐχρησίμευον (ἴδε Rossbach Archäol. Zeitung 1883 σ. 340 καὶ Annali dell' Instit. 1885 πίν. GH, 8) ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν ὑστερωτέραν τῆς περὶ ἧς ἐνταῦθα πρόκειται.

1) Σαρδόνυξ. Ζῶον ἐν θέσει διεστραμμένη· ἡ κεφαλὴ φαίνεται ὡσεὶ θαλασσίου ζώου. Χρυσόδετα τὰ χεῖλη τῆς διατρήσεως.

2) Δύο λέοντες ἀντιμέτωποι πατοῦντες διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ἐπὶ βάθρου· αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐνούμεναι ἀποτελοῦσι μίαν κατ' ἐνώπιον. Πρβ. κα-

¹ Ἐν τῇ τάφῳ τοῦ Βαφειοῦ εὐρέθησαν ἐν σωρῶ μικρῶ πλείονες τῶν δέκα λίθων.

τωτέρω ἀρ. 30. Περὶ δὲ τοῦ βάθρου ἴδε Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1887 σ. 164.

3) Ἀγάτης. Δύο αἶγαγροι πρὸς δεξ. Πρὸ αὐτῶν δένδρον.

4) Στεατίτης. Βεβλαμμένος ὀλίγον, τέχνη ἀμελής. Τρία ζῶα καὶ τρεῖς κλάδοι δένδρων.

5) Στεατίτης. Δύο ζῶα (ἀντιλόπαι ἢ τράγοι) κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις· τοῦ ἐνὸς αὐτῶν μέρος τοῦ σώματος σκεπάζεται ὑπὸ τοῦ ἐτέρου.

6) Ἐξ ὑελώδους μάζης. Ζῶον (ἀντιλόπη ἢ βοῦς) ἐν θέσει διεστραμμένη κύπτων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω.

7) Ἀγάτης. Αἶγαγρος καὶ ἔλαφος (;) ἐκατέρωθεν δύο φοινίκων.

8) Σάρδιος. Βοῦς πρὸς δεξιὰ μεταστρεφόμενος τὴν κεφαλὴν· εἰς τὸ βάθος φοινίξ, πρὸ αὐτοῦ δὲ ἄλλο δένδρον.

9) Κρύσταλλος. Λέων ἐν δρόμῳ· τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ σκέλη διεστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω· πρὸ αὐτοῦ σκέλος ἀνθρώπινον. Πιθανῶς ἀπόσπασμα, ὡς λέγει ὁ Milchhöfer (Anf. d. gr. Kunst σ. 53) κυνηγετικοῦ ἐπεισοδίου.

10) Σάρδιος. Δύο ἀντιλόπαι πρὸς δεξιὰ, ἡ ἐτέρα στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω· ἄνωθι τῶν νώτων αὐτῆς κεφαλὴ βοός.

11) Ἀγάτης (;). Λέων πρὸς δεξιὰ. Πρὸ αὐτοῦ ἀντικείμενόν τι δυσδιάγνωστον (ἔντομον; πτηνόν;).

12) Σάρδιος. Ἐλλειψοειδής. Ζῶον καταπεσόν πρὸς δεξιὰ, τὴν κεφαλὴν στρέφον πρὸς τὰ ὀπίσω· ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἐμπεπηγμένοι, φαίνεται, αἰχμαὶ δοράτων.

13) Σάρδιος. Ἀντιλόπη ἴσως γονυκλινῆς πρὸς ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν ἀνεγείρουσα· ἐπὶ τοῦ τραχήλου φαίνεται ἐμπεπηγμένον δόρυ.

14) Ἴασις. Ἀντιλόπη πρὸς ἀριστερὰ μεταστρεφομένη τὴν κεφαλὴν· εἰς τὸ βάθος δένδρον φοινίκος.

15) Χαλκηδόνιος. Ἀντιλόπη πρὸς δεξιὰ μεταστρεφομένη τὴν κεφαλὴν· ὑπὸ τὴν κοιλίαν αὐτῆς θάμνος.

16) Κρύσταλλος. Δύο λέοντες τρέχοντες παραλλήλως δένδρῳ διχοτομοῦντι τὸν λίθον· τὰ ὀπίσθια τῶν ζώων παρὰ φύσιν διεστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω. Χρυσόδετα τὰ ἄκρα τῆς διατρήσεως.

17) Σάρδιος. Λέαινα ὀκλάζουσα ἐπὶ τῶν ὀπι-

σθίων πρὸς δεξιὰ, μεταστρεφομένη τὴν κεφαλὴν πρὸς σκύμνον σκιρτῶντα πρὸς αὐτήν.

18) Ἀχάτης. Βοῦς, οὗ τὸ πρόσθιον σῶμα μετὰ τῆς κεφαλῆς διεστραμμένα παρὰ φύσιν πρὸς τὰ κάτω· ὑπὸ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ὡσεὶ σκέλος ἄλλου ζώου, ἄνωθι δὲ τῶν νώτων δύο κεφαλὰι αἰγάγγρων (;) ἀντιμέτωποι.

19) Ἀχάτης. Βεβλαμμένος. Βοῦς πρὸς ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν κύπτων πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔχων ἐν τῶν προσθίων σκελῶν (ἢ καὶ ἀμφότερα τὰ σκέλη) κεκαμμένον.

20) Ἀχάτης. Βεβλαμμένος. Βοῦς γονυκλινῆς πρὸς δεξιὰ μεταστρεφόμενος τὴν κεφαλὴν.

21) Αἱματίτης. Ἀποτετριμμένος τὴν ἐπιφάνειαν. Βοῦς πρὸς δεξιὰ κυρτῶν λίαν πρὸ νώτον καὶ ἔχων τὴν κεφαλὴν μεταξύ προσθίων καὶ ὀπισθίων σκελῶν.

22) Σαρδόνυξ. Χρυσόδετος τὰ χεῖλη τῆς διατρήσεως. Βοῦς πρὸς δεξιὰ λείκουσα μόσχον θηλάζοντα· ἄνωθι τῶν νώτων αὐτῆς τρεῖς κύκλοι διακεκριμένοι καὶ τέσσαρες ἠνωμένοι ὡσεὶ ἀποτελοῦντες ἄλυσιν. Διὰ τὴν παράστασιν πρβ. τὸν παρὰ Schliemann Mycenes εἰκ. 175 λίθον.

23) Σαρδόνυξ. Κύλινδρος μειούμενος πρὸς τὰ ἄκρα, χρυσόδετος τὰ χεῖλη τῆς διατρήσεως. Ἄνηρ πρὸς δεξιὰ τὰς χεῖρας ἔχων ἐπὶ τῆς ὀσφύος, ἢ περιβάλλει ζώνη· κατὰ τὰ λοιπὰ φαίνεται γυμνός· ἄνωθι τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἀντικείμενόν τι δυσδιάκριτον, ἴσως πλόκαμοι τῆς κόμης μακροὶ ἀνεστραμμένοι τὰ ἄκρα πρὸς τὰ ἄνω.

24) Σάρδιος. Δύο βόες ὀκλάζοντες ἐπὶ τῶν προσθίων ποδῶν ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου· ἄνωθι τῶν κεφαλῶν αὐτῶν πρόχους.

25) Χαλκηδόνιος. Λέων ἐπὶ ταύρου, ὃν συνέλαβεν ἀπὸ τοῦ τραχήλου· ἄνωθι τοῦ λέοντος κλάδος δένδρου ὀριζόντιος.

26) Σαρδόνυξ, βεβλαμμένος ὀλίγον. Δύο λέοντες πρὸς δεξιὰ, ὁ ἕτερος μεταστρεφόμενος τὴν κεφαλὴν· τρεῖς φοίνικες.

27) Ἐξ ὑελώδους μάζης. Δύο ζῶα πρὸς δεξιὰ, ὧν τὸ ἓν σκεπαζόμενον ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ἐτέρου στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Πρβ. τὴν παράστασιν τοῦ ὑπ' ἄρ. 24.

28) Κρύσταλλος. Ἀντιλόπη πρὸς δεξιὰ τὴν κεφαλὴν μεταστρεφομένη· πρὸ τοῦ στήθους αὐτῆς κεφαλὴ ζώου τραγοειδοῦς, ὑπὸ τὴν κοιλίαν ὄστρεον

ἠνεωγμένον (πρβ. Furtwängler und Löschke Myk. Vasen Hilfst. E. 5), ἄνω δὲ τῶν νώτων ἄλλο ὅμοιον καὶ ἀντικείμενον δυσδιάγνωστον (πτηγόν;).

29) Ἴασπις· βεβλαμμένος ὀλίγον. Ἀντιλόπη ἐν στάσει οἶα καὶ ἡ προηγουμένη. Εἰς τὸ βᾶθος δένδρον.

30) Ἴασπις. Δύο ζῶα πτερωτά, ὧν τὰ σώματα εἶναι λεοντοειδῆ, πατοῦσι διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ἐπὶ βᾶθρου· αἱ κεφαλὰι αὐτῶν ἐνοῦμεναι ἀποτελοῦσι μίαν κατ' ἐνώπιον· δεξιὰ ἀντικείμενόν τι πυραμιδοειδὲς ἐπὶ μακρᾶς ῥάβδου. Πρβ. ἄνωτ. ἄρ. 2. Τὸ πυραμιδοειδὲς ἀντικείμενον εὐρίσκεται καὶ ἐπὶ λίθου τοῦ βρετ. μουσείου (Furtwängler und Löschke ἐνθ. ἄνωτ. Hilfst. E. 22 καὶ Milchhöfer Anf. d. gr. Kunst εἰκ. 54, c). Περὶ δὲ τῆς μίζης κεφαλῆς δύο ζῶων ὄρα Curtius Wappengebrauch und Wappenstil σ. 109.

31) Ἀχάτης. Χρυσόδετος τὰ χεῖλη τῆς διατρήσεως. Δύο αἰγαῖροι πρὸς ἀριστερὰ, ὧν ὁ ἕτερος στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω· πρὸ αὐτῶν φοινίξ, ὀπίσω δὲ ἄλλο δένδρον.

32) Ἐξ ὑελώδους μάζης. Ζῶον πρὸς δεξιὰ κύπτων τὴν κεφαλὴν καὶ λείχων (;) ἄλλο μικρὸν ζῶον θηλάζον ἢ σκιρτῶν πρὸς αὐτό. Πρβ. καὶ ἄρ. 22.

33) Σαρδόνυξ. Τέρας, οὗ τὸ κάτω σῶμα ἀπὸ τῆς ὀσφύος ἀνθρώπινον, τὸ λοιπὸν λέοντος, σπαράσσει αἰγαῖρον, οὗ μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ λαιμὸς φαίνονται. Πρβ. τὸν παρὰ Furtwängler und Löschke ἐνθ. ἄνωτ. ὑπ' ἄρ. 24 λίθον, ἐνθα τὸ ἄνω σῶμα εἶναι τράγου.

34) Σάρδιος. Ἐλλειψοειδῆς. Ἄνηρ γυμνός ἴσως παρίσταται ὡσεὶ ἰπτάμενος ὑπεράνω ἀντιλόπης, ἣν κρατεῖ τῇ ἀριστερᾷ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ· ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἐκφύεται ἴσως ὁ ἕτερος βραχίον, ὅστις δὲν φαίνεται ἂν κρατῇ τι· δύναται ὅμως καὶ νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἐν γένει βραχίον, ἀλλὰ ἡ λίαν ἀνεπιτυχῶς χαραχθεῖσα κεφαλὴ τοῦ ἀνδρός, ἄλλως ἢ μορφή μένει ἀκέφαλος. Τὸ ἀσαφές τῆς γλυφῆς ἐδείκνυσεν ἡ τῆς φωτοτυπίας ἀσάφεια. Εὐκρινέστερον παρίσταται τὸ αὐτὸ θέμα ἐν τῷ ἐπομένῳ.

35) Ἀχάτης. Ἄνηρ φορῶν μακρὰν κόμην καταφθάνει ἐν ὁρόμῳ ἀντιλόπην, ἣν συλλαμβάνει τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ κέρατος, τῇ δ' ἐτέρᾳ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Ὑπὸ τοῦς πόδας τοῦ ζώου δένδρον. Ἡ αὐτὴ πα-

ράστασις ἐπὶ τοῦ προηγουμένου λίθου ἀρ. 34. Πρβ. καὶ τὸν παρὰ Furtw. und Löschke ἐνθ. ἀνωτ. ἀρ. 23 λίθον. Τὸ αὐτὸ ἀναμφιβόλως θέμα ἤθελε νὰ εἰκονίσῃ καὶ ὁ ζωγράφος τῆς ἐκ Τίρυνθος τοιχογραφίας παρὰ Schliemann Tiryns πίν. 13, ὡς ἀνεγνώρισεν ἤδη ὁ Rossbach Annali dell'Institut. 1885 σ. 199, 1.¹

36) Ἀχάτης. Ἐπὶ τραπέζης τρίποδος κείται ὑπτιον ζῶον, χοῖρος ἴσως², μορφή δ' ἀνθρωπίνῃ (γυνή;) σχίζει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ διὰ μαχαιρίου, ὃ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου φαίνεται, ὅτι κρατεῖ τῆ ἀριστερᾶ. Ὅμοια εἶναι ἡ παράστασις ἐπὶ λίθου ἀχάτου τοῦ βερολ. μουσείου ἀπεικ. ἐν Imhoof-Blumer und O. Keller Thier- und Pflanzenbilder πίν. XVII, 44, ἣν ὁ Keller περιγράφει αὐτ. σ. 110 οὕτω· «Ὁρουξ λευκόρουξ κείμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν γλῶσσαν προσβάλλων· ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ ἐμπεπηγμένον ξίφος· ἀριστερὰ δένδρον φοινικοειδὲς οὐχί λίαν κατὰ φύσιν γεγλυμμένον· τὸ ἔδαφος ἐρείδεται ἐπὶ αἰγυπτιακῶν, ὡς φαίνεται, κιονοκράνων. Λίαν ἀρχαῖος». Τὰ κατὰ Keller κιονόκρανα φαίνεται ὅτι εἶναι πόδες τραπέζης.

37) Ἀχάτης. Βεβλαμμένος. Δύο κύνες ἀντιμέτωποι καὶ μεταξὺ αὐτῶν αἰγαγρος πεσοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων.

38) Αἰματίτης. Κύλινδρος. Ἀριστερὰ μορφή φοροῦσα χιτῶνα βραχὺν καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πιλίον ἴσως ἡμισφαιρικόν· ἔπονται αὐτῇ δύο τερατώδεις μορφαί, διότι ἐπὶ σώματος ἀνθρωπίνου καθ' ὅλα ὁμοίου τῷ τῆς πρώτης ἔχουσι κεφαλὰς βοῶν, ὡς φαίνεται, καὶ δὴ δύο ἑκατέρω· εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον παρίσταται τετάρτη μορφή ὁμοία κατὰ τὰ λοιπὰ ταῖς ἄλλαις, ἔχουσα ὅμως κεφαλὴν ἀντιλόπης ἴσως. Ὅλως εἰς τὸ ἀριστερόν ἄκρον πρὸ τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς φαίνεται πτηνὸν ἄτεχνον λίαν,

μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τῆς δευτέρας ἄλλο ὀλίγον διάφορον, ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ δευτέρας καὶ τρίτης κεφαλῆ βοός καὶ μεταξὺ τρίτης καὶ τετάρτης πάλιν κεφαλῆ βοός. Διὰ τὰς μορφὰς τῶν πτηνῶν πρβ. τὰς παρὰ Perrot et Chipiez hist. de l'art. IV εἰκ. 371 καὶ 376 ἐπὶ χεταίων λίθων παραστάσεις· περὶ δὲ τῶν διπροσώπων (ἀνθρωπίνων) μορφῶν βρα αὐτόθι σ. 772. Πρβ. ὅμως καὶ Curtius Wappengebrauch σ. 109.

39) Σαρδόνυξ. Βεβλαμμένος. Λέων ἐν θέσει διεστραμμένη παρὰ φύσιν.

40) Σαρδόνυξ. Ζῶον (ἀντιλόπη ἴσως) πρὸς δεξιὰ τὴν κεφαλὴν μεταστρεφόμενον.

41) Ἀμέθυστος. Ἐλλειψοειδής. Γρύψ ὀκλάζων ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἣν φαίνεται ἀνατείνων καὶ στρέφων, ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω, λοφιά. Πρβ. τὸν ἐκ Μενιδίου λίθον Kuppelg. von Men. VI, 2, ὃν ὁ Keller ἐνθ. ἀνωτ. πίν. 20, 40 ἀναδημοσιεύων περιγράφει (σ. 127) κατὰ λάθος βέβαια ὡς ἀετὸν σπαράσσοντα ζῶόν τι.

42) Δακτύλιος χρυσοῦς διαμέτρ. 0,012 μ. καὶ βάρους 3,5 γραμ. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἀκριβῶς ὅμοιον τοῖς παρὰ Schliemann Mycènes εἰκ. 393, πλὴν ὅτι αἱ περιφέρειαι αὐτοῦ δὲν εἶναι ὀδοντωταί. Παρίσταται ἀντιλόπη ἴσως πρὸς ἀριστερὰ μεταστρεφόμενη τὴν κεφαλὴν καὶ πρὸ αὐτῆς δένδρον.

43) Μείζων χρυσοῦς δακτύλιος τοῦ αὐτοῦ σχήματος διαμ. 0,016 μ. καὶ βάρους 10,6 γραμμ. Δύο ἵπποι (ἄγριοι;) ὀκλάζοντες ἐπὶ τῶν ὀπισθίων σκελῶν ἑκατέρωθεν φοίνικας, εἰς ὃν εἶναι προσδεμένοι ἀπὸ τοῦ τραχήλου. Ἡ χαιτή αὐτῶν διήκει μέχρι τῆς οὐρᾶς, οἱ δὲ πόδες φαίνονται δίχρηλοι.

¹ Ἰούνιος 1889.

Χρ. Δ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

¹ Ἄλλως ἐξηγεῖ τὴν παράστασιν τῆς τοιχογραφίας ὁ Marx Jahrb. des arch. Instit. 1889 σ. 119 ἐξ.

² Ἐν τῷ πίνακι ἀνεστράφη ἡ φυσικὴ τοῦ λίθου θέσις, ὥστε ἡ τρά-

πέξα φαίνεται ἀνατετραμμένη καὶ τὸ ζῶον ὑπ' αὐτήν. Τὸ λάθος, καίπερ ἐγκαίρως παρατηρηθέν, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ διορθωθῇ, τοῦ πίνακος κατασκευασθέντος ἐν Winterthur τῆς Ἑλβετίας.

ΠΗΛΙΝΟΙ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ ΠΙΝΑΚΕΣ

(Πίναξ 41)

Ότε πλέον ἢ πρὸ εἰκοσαετίας ὁ Benndorf καταστρώων τὸν κατάλογον τῶν μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου γνωστῶν πηλίνων πινάκων μετὰ γραφῶν (Griechische und Sicilische Vasenbilder, σελ. 16) ἐγνώριζεν ἡμῖν τότε τὸ πρῶτον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μετεχειρίσθησαν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν πηλὸν εἰς κατασκευὴν πινάκων καὶ ὅτι καὶ τούτους καθ' ἕνα τρόπον καὶ τὰ ἀγγεῖα ἔγραφον, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦν ἐλάχιστος, ἤτοι μόλις δέκα καὶ τρεῖς. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠϋξήσεν ἔκτοτε σφόδρα, πρὸ πάντων μὲν διὰ τῆς παρὰ τὴν Κόρινθον¹ ἀνευρέσεως ἑκατοντάδων θραυσμάτων, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ εἰς φῶς ἐλθόντων ἐν διαφόροις σκαφαῖς.

Οἱ πλείστοι τῶν ἐν λόγῳ πινάκων εἶναι μικροὶ τὸ μέγεθος, ἀλλ' αἱ ἐπ' αὐτῶν γραφαὶ ἀποτελοῦσιν ἐν τι ἔλκον, αἱ δὲ κατὰ τὸ ἄνω μάλιστα χεῖλος τῆς πλίνθου τοῦ πίνακος ὁπαὶ μαρτυροῦσιν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τινων ἀρχαίων εἰκόνων (Benndorf ἔ. ἀ. σελ. 13) ὅτι συνείθιζον νὰ κρεμῶσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ τοὺς προσηλωσῶσι. Προσηλωμένον λ. γ. πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν τὸν τοῦ Λούβρου πίνακα τὸν εἰκονίζοντα τὸν παρὰ τὸν νεκρὸν θοῖνον (Benndorf πίν. 1, Rayet καὶ Collignon ἔ. ἀ. σελ. 143) ἕνεκα τοῦ τρόπου τῆς τοποθετήσεως τῶν ὁπῶν, ἐκ δὲ τῆς γραφῆς αὐτοῦ ἀνάγκη νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν οἰκογενειακῷ τινι τύφῳ ἤρμοζε νὰ ἦναι τοποθετημένος.

Πλὴν ὁμῶς τῶν πολυαριθμῶν τούτων πινάκιδων, ἅς ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ὡς ἀναθήματα δυ-

νάμεθα νὰ ὑπολάβωμεν, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα τις τάξις, μέχρι τοῦδε ὀλίγα ἀριθμοῦσα παραδείγματα, πινάκων ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκείνων διὰ τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πάχους αὐτῶν διακρινομένων καὶ ἀρχικῶς πρὸς τινα ἀρχιτεκτονικὸν σκοπὸν προωρισμένων. Παράδειγμα τούτου τοῦ τρόπου εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Benndorf ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ (1887 σελ. 114 καὶ ἔξ. πίν. 6) μετ' εἰκόνος δημοσιευθὲν πίνακος θραῦσμα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ὅπερ ἐσχάτως ἔτι μᾶλλον συνεπληρώθη διὰ τῆς εὐρέσεως καὶ ἐτέρου θραύσματος (Athen. Mittheil. XIII σελ. 228) ὥστε νῦν τὸ ἔλκον ὕψος τῆς πλίνθου εἶναι σχεδὸν 0,70. Τῶν στενῶν πλευρῶν τῆς πλίνθου μόνον ἡ ἀνωτέρα ἦτο τὸ πάλαι ὄρατὴ καὶ τούτου ἕνεκα καὶ μόνον αὕτη κεκοσμημένη, αἱ λοιπαὶ στεναὶ πλευραὶ εἶχον ἀφελθῆ ἀκατέργαστοι καὶ ἀνώμαλοι, ὥστε προδήλως δὲ ἐφαίνοντο (Ἐφ. Ἀρχ. 1887 σελ. 117 καὶ 124). Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ φαντασθῶμεν καὶ τοῦτον τὸν πίνακα μετ' ἄλλων ὁμοίων ἐν τινι θωρακείῳ ἐνιδρυμένον, κατὰ δὲ τὰς πλαγίας στενάς αὐτοῦ πλευράς ὑπὸ οἰονεὶ ξυλίνων ἢ λιθίνων παραστάδων, ὡς ὑπὸ πλαισίου, περιβεβλημένον. Πολὺ δὲ μᾶλλον καταφανεστέρῃ εἶναι ἡ χρῆσις τοιούτων πινάκων πρὸς τινα ἀρχιτεκτονικὸν σκοπὸν ἐν τοῖς θραύσμασι δύο μεγαλύτερων σειρῶν, ὧν αἱ γραφαὶ εἰκόνιζον τὰ τῆς ταφῆς ἐν γένει· εὐρέθησαν καὶ ταῦτα ἐν Ἀθήναις ὀπισθεν τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα, καὶ εἶναι νῦν κτῆμα τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου (Furtwängler, Vasensammlung I σελ. 315), μόλις δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ μόνον ἐν μέρει ἐδημοσιεύθησαν εἰκόνες αὐτῶν (Gazette Archéol. XIII σελ. 225). Τὸ ὕψος ἐκάστης πλίνθου εἶναι 0,37, τὸ μῆκος 0,43 περίπου καὶ τὸ πάχος των 0,025-0,037 Γ. Μ. « οὐδὲν δὲ παρατηρεῖται ἐπ' αὐτῶν τὸ μαρτυροῦν

¹ Παράβ. Furtwängler, Beschreibung der Vasensammlung I σελ. 47, Rayet καὶ Collignon, Céramique grecque σελ. 144, Collignon ἐν τοῖς Monuments grecs II ἀριθ. 11-13 καὶ τὴν ἐκεῖ βιβλιογραφίαν.

ὅτι ἦσαν προσηλωμένοι ἐπὶ τινος τοίχου ἢ ἄλλης τινὸς ἐπιφανείας ἢ ὅτι συνεδέοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ πίνακες», ὅθεν ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὡς λέγει ὁ Furtwängler «ὅτι ἦσαν ἐντεθειμένοι ὡς μετόπιστι ἐν ἐντομῇ λιθίνου τοίχου, ἀν τῷ ὄντι ἦσαν ποτε σταθερῶς ἰδρυμένοι» (Furtwängler ἔ. ἀ. ἀριθ. 1811-1826).

Ὅσον ἐγὼ οἶδα, μέχρι τοῦδε δὲν ἐγένοντο γνωστὰ ἕτερα παραδείγματα τούτου τοῦ τρόπου τῶν πινάκων· τὸ πολὺ πολὺ ἠδυνάμεθα ὡς τοιαῦτα ἀκόμη νὰ ἐκλάβωμεν καὶ τὰ παρὰ Benndorf (ἔ. ἀ. σελ. 121, πίν. 2) ἀπεικονισμένα θραύσματα, τὰ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Κοπεγχάγης, ἕνεκα τοῦ μεγέθους αὐτῶν, εἰ καὶ τότε τὸ μικρὸν αὐτῶν πάχος (0,017 Benndorf ἔ. ἀ. σελ. 17) θὰ ἦτο παράδοξον. Καλὸν λοιπὸν ἐνόμισα νὰ ἐλκύσω τὴν προσοχὴν τῶν συναδέλφων ἐπὶ τὰ λείψανα ὁμοίων τινῶν ἀρχιτεκτονικῶν πινάκων, ἅτινα ἢ Ἀρχ. Ἐταιρία κέκτηται, ἄλλως τε καὶ διότι τῶν θραυσμάτων τούτων ἐν φαίνεται μοι ἔχον ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα. Καὶ ἐπὶ τούτων τῶν πινάκων (ὧν αἱ γραφαί, ὡς καὶ αἱ τῶν τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου, εἶναι μελανόμορφοι) εἰκονίζοντο ὡσαύτως θρήνοι καὶ ταφαί.

1^{ον}. Σφίζεται ἡ ἄνω δεξιὰ γωνία τοῦ πίνακος (Καταλ. ἀγγείων ἀριθ. 4230 = Θ. Π. 283). Ἐύρεθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ὁδὸν ἐλαιοτριβείων καὶ ἠγοράσθη παρὰ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας κατὰ τὸ 1884^{ον} ἔτος· πλάτος αὐτοῦ 0,29, ὕψ. 0,21, πάχος 0,032. Ἡ κυρίως πλίνθος πεποίηται ἐξ ἐπιεικῶς μὴ καθαρῶ καὶ χονδροειδοῦς πηλοῦ, ἐφ' οὗ εἶναι ἐπιτεθειμένον ἕτερον ἰκανῶς λεπτοῦ πηλοῦ στρώμα, ἐφ' οὗ καὶ ἡ γραφή. Ἡ ἀπεικόνισις τούτου τοῦ θραύσματος (πίν. 11) καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν λεπτομερεστέραν αὐτοῦ περιγραφὴν· παρατηρῶ μόνον ὅτι τὸ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀποτριβέν ἐρυθρὸν καὶ μέλαν χρῶμα συνεπληρώθησαν ἐν τῇ ἀπεικονίσει κατὰ τὰ σφζόμενα ἀσφαλῆ ἴχνη. Παράξενον εἶναι ὅτι τὸ ἐγγάρκτον κόσμημα τοῦ ἱματίου τοῦ ἐδῶ ἀνδρὸς, ἀπ' ἀριστερῶν γινομένης τῆς ἀριθμήσεως, ἐκαλύφθη ὑπὸ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος, ὃ ἐχρήσατο ὁ τεχνίτης κατόπιν πρὸς τὴν γραφὴν. Παράδοξος δὲ ἐπίσης καὶ οὐχὶ κατὰ φύσιν βεβαίως εἶναι καὶ ἡ ἀπεικόνισις τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς προελθοῦσα ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς ἐλλείψεως

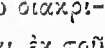
χώρου. Ἡ παράστασις οὐδὲν ἔχει τὸ ἀήθες· ὀκτῶ κατὰ ζεύγη ἄνδρες ἴστανται πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένοι καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑψωμένην ἔχοντες ἐξάρχονται τοῦ θρήνου· ἡ χειρονομία αὕτη, ἣτις καὶ ἐν παραστάσει τῆς προθέσεως εὔρηται (παράβ. π.χ. Furtwängler ἔ.ἀ. ἀριθ. 1887-1889, 3999 καὶ τὸν μνημονευθέντα ἄνωτέρω πίνακα τοῦ Λούδρου) θὰ ἦναι ἐκείνη, ἣν καὶ ὁ Εὐριπίδης¹ μνημονεύει καὶ περὶ ἧς ὁ τε Benndorf (ἔ. ἀ. σελ. 34 καὶ 181) καὶ ὁ Pottier (Étude sur les lecythes blancs, σελ. 58) κάμνουσι λόγον· ἀμφιβάλω ὅμως ἀν δικαιώμεθα νὰ ταυτίσωμεν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ληκύθων καὶ ἀλλαχοῦ συχνὰ ἀπαντῶσαν προέκτασιν τῆς χειρὸς, ἣτις ὅλως αὐθαίρετον σχῆμα δύναται νὰ ἦναι. Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπὲρ τὴν παράστασιν καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ θραύσματος διηκούσης, ἔσται ἡμῖν κατωτέρω ὁ λόγος.

2^{ον}. Ἡ κάτω δεξιὰ γωνία (Καταλ. ἀγγείων ἀριθ. 4232 = Θ. Π. 285). Εὐρέθη πιθανῶς καὶ τοῦτο τὸ θραῦσμα ἐνθα καὶ τὸ προηγουμένον, ἠγοράσθη δ' ἐπίσης ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρίας κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1884)· ὕψος 0,315, πλάτος 0,215, πάχος 0,034. Καὶ τούτου ὁ πηλὸς εἶναι ἀκάθαρτος καὶ χαλικίῳ πλήρης, πλὴν τοῦ ἐπιτεθειμένου στρώματος (πάχος αὐτοῦ 0,004) οὗ ὁ πηλὸς ὡσαύτως εἶναι λεπτὸς ἐρυθρός. Εἰκονίζονται δὲ τρία ζεύγη ἀνδρῶν (αἱ κεφαλαὶ ἐξέλιπον) τὸ ἱμάτιον περιβεβλημένων καὶ πρὸς τὰριστερὰ βαδιζόντων· τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἔχουσι πρὸς τὰ κάτω κεκλιμένην καὶ ἐν μέρει τῷ ἱματίῳ κεκαλυμμένην, τὴν δὲ δεξιὰν, καθ' ὅσον σφίζεται, ὑψωμένην. Αἱ παρυφαὶ τῶν ἱματίων τῶν κοσμοῦνται δι' ἐγχαράκτων κοσμημάτων, αὐτὰ δὲ τὰ ἱμάτια εἶναι γεγραμμένα, ὡς συνήθως, δι' ἐρυθροῦ καὶ μέλανος χρώματος, ὑπὸ δὲ τὴν παράστασιν γέγραπται κατὰ τὴν πρὸς τὰριστερὰ φερὰν μαίανδρος 0,025 περίπου πλάτους μεταξύ δύο μελαινῶν γραμμῶν, δεξιὰ δὲ κατὰ τὴν ὄψιν τῆς πλίνθου ἐπίσης δύο μέλαινα γραμμαί, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπεικονισθέντι θραύσματι.

3^{ον}. Ἡ ἀριστερὰ κάτω γωνία (Καταλ. ἀγγείων 4233 = Θ. Π. 286). ἠγοράσθη κατὰ τὸ

¹ Ἀλκυστ. στίχ. 780 «οὐδ' ἐξέτενα χεῖρα ἀποιμύζων ἐμὴν δέσποιναν.» - Ἰκέτιδ. στίχ. 776 «ἀλλ' εἶεν αἴρω χεῖρα ἀπαντήσας νεκροῖς.»

αὐτὸ ἔτος καὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, παρ' οὗ καὶ τὸ προηγούμενον· ὕψος 0,215, πλάτος 0,155, πάχος 0,028. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ θραύσματι ἐπὶ τοῦ βανουσιωτέρου πηλοῦ, ἐξ οὗ κυρίως εἶναι πεποιημένη ἡ ὄλη πλίνθος, εἶναι ἐπιτεθειμένον στρώμα πηλοῦ λεπτοτέρου πάχους 0,003 - 0,001. Σφύζεται τὸ κατώτερον μέρος δύο ζευγῶν πρὸς τὰ δεξιὰ βαδίζόντων ἀνδρῶν ὁμοιοτάτων τοῖς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 περιγραφέντος θραύσματος, πρὸς ὃ συμφωνεῖ τοῦτο τὸ θραῦσμα καὶ κατὰ τὸν μαϊάνδρον καὶ κατὰ τὰς μελαίνας γραμμὰς κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄφρυν τῆς πλίνθου.

4^{ον}. Θραῦσμα τοῦ ἀνωτέρου μέρους πλίνθου ἐκ καλοῦ ἐρυθροῦ πηλοῦ πεποιημένης· ὕψος 0,10, πλάτος 0,11, πάχος 0,025. Εὐρέθη ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν ἀγίαν Τριάδα καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας Πέριουσι (Κατάλ. ἀγγείων ἀριθ. 4300). Ἄνω ὑπάρχει κατὰ τὴν πρὸς ἀριστερὰν ὄφρυν μαϊάνδρος πλάτους 0,015 ὑπὲρ δὲ τὸν μαϊάνδρον χώρος ἄγραφος. Ἡ ἄνω ὄφρυς τῆς πλίνθου δὲν σφύζεται. Τῆς παραστάσεως σφύζεται μόνον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ κάτω ἰπτάμενον πτηνὸν πρὸ τοῦ ὁποῦ ἀπωτέρω πρὸς τὰ δεξιὰ εὐρηται ἡ ἐπιγραφή APITA ἔτι δ' ἀπωτέρω πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ κάτω διακρίνεται ἡ κεφαλὴ γυναικός, ὡς ἔστιν εἰκάσκι ἐκ τοῦ ὠτός λευκῷ χρώματι γεγραμμένου. Τὸ πρόσωπον καλύπτεται ὑπὸ τοῦ λαιμοῦ ἵππου, οὗ ὡσαύτως ἐλάχιστον μέρος σφύζεται· λευκὸς ἦν οὗτος γεγραμμένος, ἡ δὲ χαίτη αὐτοῦ διὰ λευκῶν καὶ ἐρυθρῶν ἐναλλάξ λεπτῶν κυματοειδῶν γραμμῶν. Εἰκονίζετο προδήλως ἡ ἐκφορὰ. Πτηνὸν φέρεται ἀπεικονισμένον καὶ ἐν τινὶ τῶν θραυσμάτων τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου (Furtwängler ἔ. ἀ. ἀρ. 1826).

5^{ον}. Ἀριστερὰ ἄνω γωνία (Κατάλ. ἀγγείων ἀριθ. 4301). Εὐρέθη ἔνθα καὶ τὸ προηγούμενον καὶ ἠγοράσθη συγχρόνως· ὕψος 0,105, πλάτος 0,10, πάχος 0,028· πηλὸς καλὸς ἐρυθρός. Τῆς παραστάσεως σφύζεται τὸ ἀνώτερον μέρος πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένου πωγωνοφόρου ἀνδρός, ὅστις ἄπτεται τῆ χειρὶ τῆς κεφαλῆς, ἐν ᾧ ἀνοίγει τὸ στόμα εἰς θρηνηφθίαν· ἡ γενειὰς εἶναι ἐρυθρῷ χρώματι γεγραμμένη· ὀλίγον τι χαμηλότερα διακρίνεται καὶ δευτέρα τις κεφαλὴ, ἧς ὅμως μόνον τὸ ἀνώτερον μέρος σφύζεται, καὶ περαιτέρω πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ ἔχνη καὶ τρίτης τινὸς κεφαλῆς.

6^{ον}. Θραῦσμα (Κατάλ. ἀγγείων ἀριθ. 4302). Εὐρέθη ἔνθα καὶ τὸ προηγούμενον καὶ ἠγοράσθη συγχρόνως· ὕψος 0,115, πλάτος 0,095, πάχος 0,027· ὁ πηλὸς αὐτοῦ καλὸς ἐρυθρός. Σφύζεται τὸ κατώτερον μέρος ἰσταμένου καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένου ἀνδρός, περιβεβλημένου δὲ ἱμάτιον, ἔπερ ἐν μέρει ἦτο δι' ἐρυθροῦ χρώματος γεγραμμένον· ὅπισθεν διακρίνεται μέρος ἐνδύματος ἐγγράρακτα φέροντος κοσμήματα, δευτέρας τινὸς βεβαίως μορφῆς λείψανον.

7^{ον}. Θραῦσμα (Κατάλ. ἀγγείων ἀριθ. 4303). Εὐρέθη ὡσαύτως ἔνθα καὶ τὰ τρία προηγούμενα καὶ ἠγοράσθη συγχρόνως· ὕψος 0,10, πλάτος 0,11, πάχος 0,027. Πηλός, οἷος ὁ τοῦ προηγούμενου. Σφύζεται τὸ κατώτερον μέρος δύο ἰσταμένων καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐστραμμένων μορφῶν, γυναικὸς τινός, ὡς ἡ λευκὴ χεὶρ δεικνύει, καὶ ἐτέρας τινὸς μορφῆς, ἧς μόνον ἐλάχιστα διεσώθησαν ἔχνη. Τὰ ἐνδύματα πλὴν τοῦ μέλανος δεικνύουσι καὶ ἐρυθροῦ χρωματισμοῦ ἔχνη.

Προδήλως ἔχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἐν τοῖς ἄνω περιγραφεῖσι θραύσμασι δύο μειζόνων, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένων (1-3 καὶ 4-7) παραστάσεων τὰ λείψανα· καὶ ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως αὐτῶν, καὶ τὸ πάχος τῶν πλίνθων τῶν καὶ ἡ ἐπεξεργασία τούτων εἰς τοῦτο μᾶς ἄγουσιν ἀναγκαιῶς τὸ συμπέρασμα, οὐδεὶς δὲ ὑπάρχει λόγος βιάζων ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν πλείονα τῶν δύο τούτων (1-3 καὶ 4-7) συμπλεγμάτων· αἱ παραστάσεις ὅμως ἦσαν καὶ ἐνταῦθα ἀρκετὰ ἐκτενεῖς ὅπως καὶ αἱ τῶν δύο ζωοφόρων τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου. Καὶ τὰ μὲν ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 3 τεμάχια ἴσως εἰσὶ τῆς αὐτῆς πλίνθου μέρη· τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 ἦν μέρος ἐτέρας πλίνθου καὶ ἐκτὸς τῶν κατὰ διαφόρους θέσεις ἐστραμμένων χορῶν τῶν θρηνηφθόντων, ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ μέσῳ ὑπῆρχε τοῦλάχιστον μία ἔτι παράστασις ἢ τῆς προθέσεως· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κολοβὴ ἐπιγραφή τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 θραύσματος ὑποδηλοῖ ὅτι πάλαι ποτὲ πλείονες ἦσαν αἱ ἐν λόγῳ πλίνθοι αἱ τὴν συνέχειαν ἐνός τινος ὄλου ἀποτελοῦσαι. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 4-7 περιγραφέντα θραύσμακτα ἠδύναντο ἐν ἀνάγκῃ νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς μέρη ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος, ἐν ᾧ εἰκονίζετο ἡ ἐκφορὰ, ἀλλὰ καὶ τότε ἔπρεπε ἐπίσης νὰ δεχθῶμεν κατ' ἀναλογίαν τὴν ἐκ πλειό-

νων ὁμοίων πινάκων συγκρότησιν ἑνός τινος ὄλου.

Ἰπῆρχον λοιπὸν ἐν Ἀθήναις χρόνοι (τὸ ὅτι δὲ πάντες οὗτοι οἱ πίνακες, ὧν τὰ περισωθέντα θραύσματα ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, τῶν αὐτῶν εἰσι χρόνων προϊόντα, τῶν χρόνων δηλ. τῆς ἀκμῆς τῆς μελκνομόρφου ἀγγειογραφίας, οὐδεμιᾶς χρῆζει ἐν ταῦθα ἀποδείξεως) ὑπῆρχον, λέγομεν, ἐν Ἀθήναις χρόνοι, καθ' οὓς ἐπεκράτει ἡ συνήθεια μακρὰς ζωοφόρους ἐκ πηλίνων πινάκων συνισταμένας διὰ νεκρικῶν παραστάσεων νὰ κοσμοῦσι· ἀλλὰ ποῦ καὶ πῶς ἐτοποθετοῦντο αἱ ζωοφόροι αὗται;

Καὶ ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν γραφαὶ σαφῶς μαρτυροῦσιν ὅτι ἐχρησίμευον εἰς κόσμον τῶν τάφων ἐν γένει· ἂν δὲ ἡ πληροφορία ὅτι οἱ τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου πίνακες ἐντὸς τοῦ τάφου γυναικὸς εὐρέθησαν (Gazette archéol. XIII σελ. 225) ἦτο βάσιμος, ὁ κύκλος τῶν υποθέσεων μας ἤθελε γίνῃ πολὺ στενός· ἀλλ' ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἀγγείων τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου ὁ Furtwängler ἀναφέρει μόνον τὸν τόπον, περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς εὐρέσεως τῶν ἐν λόγῳ θραυσμάτων λέγει μόνον ὅτι ἡ κατάστασις, ἐν ἣ ταῦτα εὐρέθησαν, καθίστα πολὺ πιθανὴν τὴν ὑπόνοιαν ὅτι αἱ πλίνθοι εἶχον ἐπίτηδες θραυσθῆ. Ὅτι δὲ τοῦτο κατ' αὐτὴν τὴν ταρῆν ἐγένετο ἠδύνατό τις τούτοις ἐπόμενος καὶ ἀπὸ εἰκασίας εἰς εἰκασίαν προβαίνων νὰ υποθέσῃ, ἀλλ' εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην ἠδυνάμεθα νὰ ἀντιπαρατηρήσωμεν ὅτι εἰς συντριβὴν τῶν βραείων τούτων κεραμιδοειδῶν πλίνθων θὰ ἐχρειάζετο μεγάλη δύναμις, ἥτις ὅλως ἀνάρμοστος θὰ ἦτο πρὸς τὴν καθαρῶς συμβολικὸν χαρακτήρα ἔχουσαν πρᾶξιν τῆς θραύσεως οἰωνοῦ ποτε τοῖς νεκροῖς προσφερομένων ἀντικειμένων. Τούναντίον μάλιστα ἐκ τῆς ἀληθῶς μεγάλης ἀκρωτηριάσεως τῶν πλίνθων ἀνάγκη νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αὗται οὐχὶ ἐντὸς τοῦ τάφου δηλ. ἐν σχετικῇ τινι ἀσφαλείᾳ εὐρίσκοντο· ἄλλως θὰ ἐδικαιούμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι σχεδὸν ἀλύμαντοι ἤθελον ἐξαχθῆ τῆς γῆς. Πρὸς δὲ τούτοις, ἵνα καὶ τοῦτο προσθέσωμεν, αὐτὰ τὰ θραύσματα τῶν ἄλλοτε τοσοῦτον ἐκτενῶν παραστάσεων οὕτως ὀλιγάριθμα καὶ κολοδὰ εὐρεθέντα ἀποκρούουσιν ὡσαύτως τὴν ὑπόθεσιν ὅτι θραύσας τις πρῶτον τὰς πλίνθους ταύτας κατὰ τὴν ταρῆν τὰς ἔρριψεν ἔπειτα εἰς τὸν τάφον, εἰδὲτι ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, θὰ εἶχομεν αὐτὰς

(τὰς παραστάσεις) σήμερον ὀλοκλήρους ἔστω καὶ ἐν συντρίμμασι.

Ἰπετέθη ἤδη σιωπηλῶς ὅτι αἱ πλίνθοι αὗται προωρισμένοι ἦσαν νὰποτελῶσι συνεχεῖς ζωοφόρους στερρῶς που ἰδρυμένας· ἡ τῶν στενῶν πλευρῶν ἐξωτερικὴ διασκευὴ καὶ ἡ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 θραύσματος ἐπιγραφὴ, ἥς ἡ συνέχεια εὐρίσκετο προδήλως ἐν τῇ παρακειμένῃ πλίνθῳ, ὑποστηρίζουσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Τῆς δὲ ὑποθέσεως ταύτης ὅτι δηλ. αἱ πλίνθοι ἀπετέλουσαν ζωοφόρους τεθείσης ὡς βάσεως, δύο ἐξηνέχθησαν, ὅσον ἐγὼ οἶδα, γινώμαι περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἐν λόγῳ ζωοφόρων, ἡ μὲν ὅτι προωρισμένοι ἦσαν νὰ κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τῶν τάφων ἡ δὲ ὅτι ἐκόσμουσαν τὴν σαρκοφάγον αὐτὴν. Ἀλλ' εἰς ταῦτα ἀντιστρατεύονται ὅχι μόνον ὅσα ἀνωτέρω ἀνέφερα περὶ τῆς καταστάσεως, ἐν ἣ τὰ θραύσματα εὐρέθησαν, ἀλλ' εἰς μὲν τὴν πρώτην γινώμην καὶ τὸ ὅτι ἀκόμη ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἰδίως τάφου διακόσμησις ἀντίκειται ὅλως εἰς τὰ ἀττικὰ ἔθιμα, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ὅτι ἵνα τις τὴν σαρκοφάγον οὕτω πως διακοσμήσῃ ὤφειλε καὶ αὐτὴν ταύτην ὀλοκλήρον ἐκ πηλοῦ νὰ κατασκευάσῃ, ὡς τοῦτο ἐν Κλαζομεναῖς ἐγένετο.

Τὸ πρόβλημα λύεται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 θραύσματος· ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶχε τὸ πρῶτον χαραχθῆ ἐπιπολαίως κατόπιν δὲ καὶ διὰ χρώματος γραφῆ καὶ δὴ καὶ οὐχὶ κατὰ πάντα ἡ αὐτὴ· ὁ τεχνίτης εἶχε δηλ. πρῶτον χαραῖξει τὰδε τὰ γράμματα:

Ν Ο Σ Σ Ε Σ Τ Ο Δ Ε Σ Τ Ι Ν Α Ρ Ε Ι Ο

εἶτα δὲ διορθῶν καὶ τί του λάθος καὶ παραλείπων τὸ Ν τοῦ ἐστί ἔγραψε τὰδε:

Ι Ο Σ Σ Ε Μ Α Τ Ο Δ Ε Σ Τ Ι Α Ρ Ε Ι Ο

Προδήλως δὲ ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ λείψανα ἐμμέτρου τινὸς ἐπιτυμβιδίου ἐπιγραφῆς, ἥτις πᾶσαν αἶρει ἀμφιβολίαν σαφῶς φηγεγομένη ὅτι τούδε ἐστὶ τὸ σῆμα νεκροῦ τινος, οὗ ἴσως καὶ ὑπάρχει τὸ ὄνομα ἐν τοῖς σωζομένοις γράμμασι (Ἀρείου). Αἱ ἐκ τῶν τοιούτων λοιπὸν πηλίνων πλίνθων ζωοφόροι ἐκόσμουσαν τὰ σήματα. Ἀλλ' ὁποῖά τινα πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ταῦτα τὰ σήματα;

Οὐδὲν θὰ ἐκώλυε νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἦσαν ἐκτισμένα ἐκ λίθου, ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι βέβαια παραδείγματα διακοσμήσεως δι' ὀπτῶν πλίνθων λιθι-

νων οικοδομημάτων (Dörpfeld, Verwendung von Terrakotten am Geison und Dache griechischer Bauwerke σελ. 12), ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐνταῦθα (ἐν τοῖς λιθίνοις δηλ. οικοδομήμασι) εὐλόγως ὑποτίθεται ὅτι ἐξεπήγασεν ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἰς τὸ πρῶτον ἔτι στάδιον τῆς ἀναπτύξεώς της εὕρισκετο, ὁπότε δηλ. τῶν τοίχων τοῦ οικοδομήματος ἐξ ὤμων πλίνθων οικοδομουμένων μάλιστα τοῦ ξύλου καὶ τοιούτων ὀπτῶν πλίνθων ἡ χρῆσις ἀναγκαία καὶ ἀρμόζουσα εἰς διακόσμησιν ἦτο (Dörpfeld ἐν Aufsätze E. Curtius gewidmet σελ. 139)· ἀλλ' ὡσαύτως τὸ ξύλον ἀγόμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι περιέβαλλε τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ τὰς ἡμετέρας ὀπτὰς πλίνθους καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν ὅτι κατόπιν ἐν τισὶ παραδείγμασιν ἀντὶ τοῦ ξύλου ἐγένετο καὶ τοῦ λίθου χρῆσις. Καὶ τῷ ὄντι βλέπομεν ὅτι αἱ τῶν στενῶν πλευρῶν ἐπιφάνειαι εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ὀλίγον ἀκριβῶς ἐπεξεργασμέναι, ὥστε ὁ μεταξὺ δύο παρακειμένων πλίνθων κατὰ τὴν συντοποθέτησιν αὐτῶν ἀρμός ἔπρεπε νὰ εἶναι κεκαλυμμένος, ὡσεὶ ἐκάστη πλίνθος καθ' ὀλοκληρίαν ἐν ἰδίῳ πλαισίῳ ἐμπεριείχετο καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπὸ τῆς παρακειμένης ὀλοτελῶς κεχωρισμένη ἦτο, τοῦθ' ὅπερ καὶ αὐτὴ ἡ διπλῆ μέλαινα γραμμὴ ἢ ἐκάστην πλίνθον περιθέουσα μαρτυρεῖ. Καὶ ὁμοίως δὲν πρέπει πάλιν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ πλίνθοι ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων διὰ μεγάλων ἐν τῷ μεταξὺ διαστημάτων, διότι ὄχι μόνον αἱ παραστάσεις αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐτέρας εἰς τὴν ἐτέραν πλίνθον ἀποτελοῦσι συνέχειαν ἀδιάσπαστον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἀρχομένη ἐπὶ τινος αὐτῶν εἶχε τὴν συνέχειάν της ἐπὶ τῆς παρακειμένης. Φανερόν δὲ ὅτι τοῦτο εὐκολώτερον ἠδύνατο νὰ κατορθωθῆ ἐν τῷ ξύλῳ ἢ ἐν τῷ λίθῳ, εἰ καί, ὡς ἐρρήθη, καὶ τούτου ἡ χρῆσις ἀδύνατος δὲν ἦτο ἐνίοτε.

Ἐπεὶ δὲ τῆς παραδοχῆς ξυλίνων σημάτων, ὧν χρῆσιν ποιοῦνται καὶ σήμερον ἔτι ὅσοι λίαν πολυδάπανον ὑπολαμβάνουσι διαρκέστερον τοῦ τάφου κόσμον, φαίνεται συνηγοροῦσα καὶ ἡ σύγκρισις σήματος, ὅπερ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐπιτυμβιδίων μνημείων εἶναι μοναδικὸν μέχρι τοῦδε, τὸ ἐκ Λαμπτρῶν σῆμα (Athen. Mittheilungen XII πίν. 2). Τὸ τε σχῆμα αὐτοῦ καὶ ἡ τοῦ θρήνου ἀπεικόνισις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σήματος καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν πλαγίων αὐτοῦ πλευρῶν τῶν ἐν ἄλλοις μνημείοις

πάσης διακοσμῆσεως ἐστερημένων εἶναι πρωτοφανῆς. Ὁ Winter (ἔ. ἀ. σελ. 107) ὑπέδειξεν ἤδη τὴν συγγένειαν τοῦ μνημείου πρὸς τὰς παραστάσεις τῆς προθέσεως· ἐὰν δὲ ἐν αὐτῷ δὲν βλέπομεν ἀπεικονισμένον τὸν ἐν πομπῇ θρηνησοῦντα χορόν, ἀλλὰ τοὺς ἐγγύτατα συγγενεῖς μόνον, τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖται ἐξ αὐτοῦ τοῦ μεγέθους τοῦ μνημείου, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν τεχνίτην νὰ περιορισθῆ εἰς τὰ καίρια. Ἐν τῇ παραστάσει τῆς προσόψεως ἐπέδρασε προδήλως τὸ παράδειγμα τῶν συνήθων ἐκείνων νεκρικῶν στηλῶν ἐν αἷς ὑπὸ τὴν κυρίαν παράστασιν ἐκονίζεται ὁ νεκρὸς ἐν ὄλῃ τῇ ἄλλοτε κατὰ τὸν βίον λαμπρότητι αὐτοῦ δηλ. ὡς νεάζων ἱππεύς· ἀντικαθίστα δὲ ἡ παράστασις αὕτη ἐνταῦθα τὴν τῆς κυρίας προθέσεως εἰκόνα. Ἄλλ' ἄνευ τῆς προὑπάρξεως παραδειγμάτων τοιούτων ἐκτενῶν ζωοφόρων, αἵτινες, ὡς ἀνωτέρω ἐξ ἄλλων ὁρμώμενοι τεκμηρίων ἐδείξαμεν, εἰς διακόσμησιν σημάτων ἐχρησίμευον, τὸ σύνολον τοῦ ἐκ Λαμπτρῶν μνημείου θὰ ἦτο ἀνεξήγητον. Ἐδυνάμεθα λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ μνημείῳ (τῷ ἐκ Λαμπτρῶν), οὗ τὴν συγγένειαν πρὸς ξύλινα πρότυπα ἐτεκμήρατο ἤδη ὁ Winter, ἀνευρίσκομεν ἐν σμικρῇ τὴν ἐπανάληψιν τῶν παρ' ἡμῶν προὑποθέντων ἐκείνων μεγαλειτέρων νεκρικῶν μνημείων, καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ὡς ἀποδεδειγμένον νὰ ἐκλάβωμεν ὅτι καὶ ταῦτα ἐπίσης ἐκ ξύλου συνίσταντο. Ἄλλὰ τὰ ἄμεσα πρότυπα τοῦ λιθίνου τούτου σήματος εἶναι αἱ αἰγυπτιακαὶ ξύλινοι κιβωτοί, οἳ ἢ ἀπεικονισθεῖσα ἐν ταῖς Athen. Mittheil. XII σελ. 148· καὶ εἶναι μὲν καὶ αὗται ὡσαύτως ἀπομίμησις μικρῶν οικοδομημάτων, ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδόλως ἔπεται ὅτι τοιοῦτον θὰ ἦτο καὶ τῶν παρ' ἡμῶν ζητούμενων νεκρικῶν μνημείων τὸ σχῆμα. Ὡς νέαν ἔνδειξιν τῆς χρήσεως τοῦ ξύλου ἐν τοῖς σήμασι δύναται τις βεβαίως νὰ ὑπολάβῃ τὸ ἐκ Λαμπτρῶν μνημεῖον, δυσκόλως ὁμοίως δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὰ νεκρικὰ ἐκεῖνα κτίσματα, περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος ἐνταῦθα, ὅτι ἐκ μόνου ξύλου ἦσαν πεποιημένα. Τὴν χρῆσιν ὁμοίως τοῦ ξύλου καὶ τῶν ὀπτῶν πλίνθων ἀνεύρομεν ἐν τοῖς ναοῖς, ὧν οἱ τοῖχοι ἐξ ὤμων πλίνθων ἦσαν πεποιημένοι, παρὰ τοῖς μεῖζοσι λοιπὸν τῶν νεκρικῶν τούτων μνημείων ἢ χρῆσις αὐτῶν (τῶν ὤμων πλίνθων) δυνάμεθα νὰ διῆσχυρισθῶμεν ἦτο σχεδὸν ἐπίσης ἀναπόφευκτος. Πρὸς δὲ

τούτοις ἂν κατά τινα ἀττικὸν νόμον¹ ὠρίζετο «ne quis sepulcrum faceret operosius quam quod de-
cem homines effecerint triduo» τοῦτο ἴσα ἴσα μᾶς
ἄγει εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς κατασκευῆς μεγαλειτέρων
μὲν τινων νεκρικῶν κτισμάτων, ἀλλ' ὄχι πολυτε-
λῶν λιθίνων σημάτων² καὶ ἂν ἀκόμη ἀπηγορεύετο
τὸ ἐπιτυμβίδιον μνημεῖον «opere tectorio exornari»
τουτέστι νὰ περιλείψῃ τις χρίσματι, ἢ ἀπαγόρευ-
σις αὕτη εἶναι ἀκατανόητος διὰ πᾶν ἄλλο εἶδος ση-
μάτων, ὅσα γινώσκωμεν, καὶ μόνον ἐπὶ κτισμάτων
ἐξ ὠμῶν πλίνθων θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ³. Τοι-
ούτον δὲ κτίσμα ἠδύνατο νὰ εἶναι τὸ ἐν τοῖς *Annali*
1835 πίν. D, 1 ἀπεικονισθὲν (παράβ. Brückner,
Ornament und Form der attischen Grabstelen
σελ. 77, 1. Athen. Mittheil. XII σελ. 112).

* Ἄν δὲν στερεῶνται ὀρθότητος τὰ μέχρι τοῦδε εἰ-
ρημένα καὶ τὰ ἰδιόρρυθμα τότε ἐκεῖνα κεράμια

σκεύη, τὰ πρὸ πολλοῦ ὡς *καλυπτῆρες*¹ ὑπολαμ-
βανόμενα ἀποβάλλουσι μέγα μέρος τοῦ παραδόξου
αὐτῶν (παράβ. Studniczka, *Jahrbuch* II σελ. 69.
Rayet καὶ Collignon, *Céramique grecque* σελ. 389.
Pottier ἐν τῷ τοῦ Dumont ἔργῳ *Céramiques de la*
Grèce propre I σελ. 381). Μαρτυροῦσι καὶ οὗτοι
ὅτι ἐν τοῖς νεκρικοῖς μνημείοις ἐποιοῦντο χρῆσιν
καὶ φθαρτοῦ ὑλικοῦ. Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ υποθέ-
σωμεν ὅτι ὁλόκληρος στέγη ἐκ τοιούτων λεπτο-
φυῶν κεράμων ἐσκεπάζετο· ἀπετέλουν ἀπλῶς τὸν
διάκοσμον, ὅστις ἔστεφε ξύλινόν τι μνημεῖον καὶ
πρὸς τὴν τούτου ἀετωματοειδῆ κορυφὴν δι' ἡλῶν
ἦσαν προσηλωμένοι. Τοῦτο δὲ καὶ μαρτυρεῖ ἡμῖν
συγχρόνως ὅτι οὐδεμίαν ἀληθῆ στέγην ἐν τῇ κυρίᾳ
τῆς λέξεως σημασία νὰ υποθέσωμεν ἔχομεν.

PAUL WOLTERS

¹ Κικέρων, *Περὶ νόμων* II, 26.

² Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς (παρὰ Κικέρωνι) ἀναφέρεται ξητῶς εἰς
τὰ τοῦ Κεραμικοῦ σήματα (*amplitudines sepulcrorum quas in*
Ceramico videmus) ὥστε ἢ ὑπόθεσις ὅτι προῦκειτο ἴσως περὶ τῆς
ἐπιχώσεως τύμβου (χρώματος) τινός, οὗ τὸ ὕψος ὁ Πλάτων ἐν τοῖς
νόμοις σελ. 958 περιορίζει εἰς «πέντε ἀνδρῶν ἔργον ἐν πένθ' ἡμέραις
ἀποτελούμενον», δὲν ἔχει χώραν.

³ Τὸ ὅτι παρὰ Κικέρωνι λέγεται πρὸς τούτοις «*neq Hermas hos,*
quos vocant, licebat imponi» δὲν ἔπεται ὅτι ἀπηγορεύετο ἡ ἴδρυ-
σις Ἑρμῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων σημάτων ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τάφου ἐν γένει·
ἢ δὲ ἀπαγόρευσις τοῦ ἐπιταφίου λόγου, ἥτις εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν
ἀνωτέρω διάταξιν ἀναγράφεται, δικαιοῦ ἡμᾶς νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἡ ἴδρυ-
σις τῶν Ἑρμῶν ἀπηγορεύετο κυρίως οὐχὶ ὡς τι πολυτελὲς ἴδρυμα,
ἀλλ' ὡς τις παρὰ πολὺ μεγάλη τιμὴ ἢ ὥστε παντὶ ἐκάστω νὰ ἐπιτρέ-
πηται. Ἐναντίον δὲ τῆς ἐνστάσεως ὅτι δῆθεν τὸ *opus tectorium*
ἠδύνατο νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν διακόσμησιν ὑπογαίῶν νεκρικῶν θα-
λάμων, ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τοιοῦτοι τάφοι ἐξ ἐκείνων τῶν
χρόνων δὲν ἐγένοντο μέχρι τοῦδε γνωστοὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ, κατὰ δὲ τὸν
τοῦ Σόλωνος διίσχυρισμόν (*Πλουτάρχ.* Σόλ. 10) «μίαν ἑκάστον Ἀ-
θηναίων ἔχειν οἴκην, Μεγαρέων δὲ καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἐν μιᾷ κεί-
σθαι» οὐδὲ νὰ υποθεθῶσιν ὡς ὑπάρξαντες εἶναι δυνατόν.

⁴ Ἐν τῷ *Literarisches Centralblatt* 1889 σελ. 481 ἡ ἔρμηνεία
αὕτη θεωρεῖται ἀμφίβολος, προτείνεται δὲ ἡ γνώμη ὅτι ταῦτα ἦσαν
σκεύη δι' ὧν ἐσκεπάζον τὸ πρὸς τὰς θυσίας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ χρῆσιμον
πῦρ ἀπὸ τοῦ ἀνέμου αὐτὸ προφυλάσσοντες. Τὸ μνημονευόμενον ἐκεῖ
ἀναγλύφου ὁραθῆσα τῆς συλλογῆς Santangelo (ἔχω τούτου πρὸ
ὀφθαλμῶν σακρίσματι τι ὃ πρὸ ἐτῶν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἐξεπύνησα)
δεικνύει ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἡμικυκλικόν τι ἐπίθεμα, ὅπερ ἀναμφίβολως
πρὸς τούτον ἦν τὸν σκοπὸν πεποιημένον καὶ ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρη-
ται π. χ. ἐπὶ τῆς Πομπηϊανῆς τοιχογραφίας τῆς εἰκονίζουσης τὸν θά-
νατον τοῦ Λαοκόοντος (παράβ. Darenberg et Saglio, *Dictionnaire*
des antiquités I, 1 σελ. 352. *Annali* 1849 σελ. 392. 1867 σελ.
106. 1875 σελ. 274). Ἡ γνώμη ὅμως ὅτι καὶ οἱ ἡμέτεροι *καλυ-*
πτῆρες πρὸς τοιοῦτόν τινα ἐγρησόμενον σκοπὸν ἀνασκευάζεται ὄχι
μόνον ὑπὸ τῆς συγχῆς αὐτῶν εὑρέσεως ἐν νεκροπόλει (πρόσφατον
παράδειγμα ἐν τῷ Ἀρχ. Δελτίῳ 1888, σελ. 27, 35· παράβ. πρὸς
τούτοις καὶ Athen. Mittheil. XIII σελ. 228) ἀλλὰ πρὸ πάντων ὑπὸ
τῆς ὑπὸ τοῦ Studniczka γενομένης ἐρευνῆς περὶ τοῦ προορισμοῦ αὐ-
τῶν, προωρισμένων ὄντων νὰ ὦσι ἐπιτεθειμένοι ἐπὶ υποκειμένης ἀετω-
ματοειδοῦς βάσεως, καὶ τῶν ὀπῶν δι' ὧν πρὸς ταύτην τὴν βᾶσιν στερεῶς
νὰ προσηλῶνται ἔπρεπε· ἀλλὰ καὶ ἡ σμικρότης αὐτῶν, ἥτις οὐδὲ καὶ
τοῦ ἐλαχίστου λόγου ἄξιον πῦρ θὰ ἐπέτρεπε νὰ καίῃ ὑπ' αὐτούς, δὲν
συνηγορεῖ βέβαια ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω γνώμης.

ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ ΠΙΝΑΚΙΩΝ ΚΑΙ ΑΓΓΕΙΩΝ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

(πίναξ 12)

Σκάπτων προπέρουσι πρὸς ἀνατολὰς τῆς πομπικῆς ὁδοῦ κατὰ τὸ μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ ἐξ ὤμων πλίνθων τοίχου μέρος εὔρον εἰς τὰ βαθύτατα τῆς ἐκεῖ ἐπιχώσεως στρώματα¹ καὶ παρ' αὐτὸν σχεδὸν τὸν βράχον μετὰ καὶ ἄλλων εὐρημάτων καὶ τὰ δύο θραύσματα τοῦ ἀγγείου (ἀμφορέως;) οὗ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν εἰκόνα εἰς τὸ πραγματικὸν μέγεθος² ὁ ἀναγνώστης τῶν γραμμῶν τούτων· δυστυχῶς πᾶσαι μου αἱ προσπάθειαι πρὸς εὑρεσιν καὶ τῶν ἄλλων τεμαχίων, ὥστε νὰποτελεσθῇ τοῦλάχιστον ὀλόκληρος ὁ λαιμὸς τοῦ ἀγγείου καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ στομίου αὐτοῦ ἐπιγραφὴ, ἀπέβησαν μάταιαι, ἐλπίδας δὲ πολλὰς δὲν ἔχω νὰνεύρω αὐτὰ ἀλλαχοῦ· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ περισωθέντα ἡμῖν θραύσματα, καίπερ προσαρμύζοντα κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν μέρος, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ εἰκόνι, πάλιν ἀφίνουσι κενὸν ἐν τῷ μεταξὺ, πρᾶγμα λυπηρὸν, διότι δυσκατάληπτον ἀποβαίνει, ἐμοὶ τοῦλάχιστον, τὸ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰκονιζόμενον ἀντικείμενον. Τὸ προεξέχον τοῦ στομίου μέρος ἐκόσμηε μεταξὺ δύο ἐρυθρῶν ταινιῶν σύμπλεγμα ἐκ φύλλων καὶ καλύκων λωτοῦ ἐναλλάξ τεθειμένων· τὰ φύλλα ἔχουσι βαθὺ ἐρυθρὸν χρῶμα, αἱ δὲ κάλυκες εἰσι μέλανι χρώματι γεγραμμέναι, λευκῶ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῶν. Ὑπὸ τὸ στόμιον περιθεῖ τὸν λαιμὸν μέλαινα ταινία καὶ ὑπὸ ταύτην ἑτέρα στενοτέρα ἐρυθρά, ὑπὸ δὲ ταύτην καὶ μέχρις αὐτῆς φθάνουσαι εἰκονίζονται αἱ μορφαί. Σφύζονται νῦν τούτων πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ὀρθῶντος, ἀνδρὸς μὲν τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος, πωγωνοφόρου καὶ κομῶντος φοροῦντος δὲ δίχρου³ χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱμάτιον, γυναικὸς

δὲ τὸ πρόσωπον σχεδὸν ὀλόκληρον καὶ τοῦ κρανίου τὸ πλεῖστον· ἴσταντο δὲ ἀντιμέτωποι ἀλλήλων καὶ οἶονεἰ εἰς ζωηρὰν συνδιάλεξιν, ὡς ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τῆς χειρονομίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐν γένει ἐκφράσεως τῶν προσώπων. Πρὸς ἀριστερὰ τοῦ θεατοῦ σφύζονται ἐπίσης ἀνδρὸς μὲν ἡ κεφαλὴ μετὰ μέρος τοῦ λαιμοῦ πωγωνοφόρου καὶ κομῶντος ὡσαύτως, γυναικὸς δὲ ἡ κεφαλὴ μετὰ τοῦ λαιμοῦ σχεδὸν ὀλοκλήρου, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἀπετρίβη ὀλίγον τι κατὰ τὸ πηγούριον· ἡ θέσις ὁμοῦ αὐτῶν εἶναι πάντη διάφορος τῆς τῶν προηγουμένων· εἰκονίζονται ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ πρὸς τὰ ἐμπρός, ἤτοι πρὸς ἀριστερὰ, ἀμφοτέρω βλέποντες· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν δύο τούτων ζευγῶν εἰκονίζετο τὸ δυσκατάληπτον ἐκεῖνο πρᾶγμα, ὅπερ ἤδη ἐμνημόνευσα. Εἰκονίζοντο δὲ, ὡς συνήθως ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀγγείοις, αἱ μορφαί ἐν καταγραφῇ. Ἡ ὅλη ἐργασία τοῦ ἀγγείου φαίνεται οὔσα οὐχὶ τις ἀκριβολόγος· ὁ πηλὸς αὐτοῦ μέτριος καὶ οὐχὶ πάνυ καλῶς ἐψημένος· καὶ ὁμοῦ ὁ ποιήσας αὐτὸ τεχνίτης δὲν ἀπηξίωσε νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὑπογραφὴν του ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον.

Κλείμαχος μ' ἐποίησε κεμικε

ἀνακράζει ἡ ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ἐπιγραφῆ. Κλείμαχος οὐδ' ὡς ὄνομα κύριον δὲν φέρεται ἀναγεγραμμένον ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Pape· πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὡς ἀγγειογράφος καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως τὴν ἀξίαν τῶν ἡμετέρων θραυσμάτων· μᾶς γνωρίζουσι δηλ. καὶ ἕτερον ἀγγειογρά-

προσώπου τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ θεατοῦ γυναικὸς, τοῦ ὀπίου ὡσαύτως οὐδὲν ἔχοντος τοῦ λευκοῦ τοῦ χρωματισμοῦ διεσώθη· ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου ὁρμώμενος ὁ λιθογράφος λευκὸν ἐπέθηκε χρῶμα καὶ ἐπὶ τῆς ταινίας τῆς κόμης αὐτῆς, ὅχι ὀρθῶς, ὡς νομίζω, (καὶ λυποῦμαι διότι ἐγκαίρως δὲν παρετήρησα τὸ πρᾶγμα) διότι ἐνταῦθα ἤρμοζε μᾶλλον τὸ κόκκινον χρῶμα· κοκκίνη ἦν ἡ ταινία καὶ τῆς ἑτέρας γυναικὸς. Ἐν γένει δὲ τὰ χρώματα ἀπεδόθησαν ἐν τῇ εἰκόνι οὐχὶ ἀκριβῶς οἷα νῦν εἰσι πολλαχοῦ τοῦ ἀγγείου, ἀλλ' οἷα ὠφείλον νὰ ἦναι· διότι καὶ αὐτὸ τὸ μέλαν φαίνεται νῦν ἐνιαχοῦ ὡσεὶ ἐξίτηλον γενόμενον, διότι ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχε πιάσει καλῶς, ὡς κοινῶς λέγομεν. Ὁ ἐρυθροξανθὸς ὁμοῦ τοῦ ἀγγείου καὶ ὁ κίρρος τῆς πινακίδος χρωματισμὸς ἀπεδόθη ἐν τῇ εἰκόνι ὡς οἷον τε πιστότερον.

¹ Παράβ. Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1887 σελ. 57.

² Ὑπὸ τὸν ἀριθ. 1 α ἐσημειώθη ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια τοῦ χείλους τοῦ στομίου, ὑπὸ δὲ τὸν ἀριθ. 1 β ἡ διατομὴ τοῦ ἀγγείου, ὅπως δειχθῇ τὸ πάχος καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ προεξέχοντα μέρη.

³ Τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ χιτῶνός του οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον σφύζεται ἔχοντος, ἀλλὰ τὸ μέλαν ἐκεῖ χρῶμα ὅλως ἀλαμπές ὃν δεικνύει σαφῶς ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἕτερον χρῶμα ἦν ἐπιτεθειμένον· ἐν τῇ εἰκόνι ἐπετέθη λευκὸν χρῶμα ὅχι μόνον κατ' ἀναλογίαν ἄλλων ὁμοίων ἀγγείων, ἀλλὰ καὶ διότι παρετηρήθη ὅτι ἐκεῖ κυρίως τὸ μέλαν χρῶμα εἶναι ὅλως ἀμαυρὸν ἐνθα ἐπεκάλητο ἄλλοτε λευκὸν χρῶμα, ὡς λ. χ. ἐπὶ τοῦ

φον τῆς μελανομόρφου ἀγγειογραφίας· ἀλλὰ καὶ ἡ γραφή τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ διὰ τοῦ εἰ παράδοξος φαίνεται μοι ἀναλογιζομένῳ ὅτι ἕτερος ἀγγειογράφος τοῦ ἡμετέρου Κλειμάχου οὐχὶ ἀρχαιότερος τοὺς χρόνους, νεωστὶ δὲ ὡσαύτως τὸ πρῶτον γνωστός γενόμενος καὶ τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματός του ἐκ τῆς αὐτῆς ἔχων ρίζης Κλέσορος ὑπογράφεται¹· τὸ ὅτι δὲ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ Σ ἀμφιπαλάντευσιν τινα δεικνύει τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, οὐδὲν ἐνέχει τὸ καινοφανές, διότι ὄχι μόνον ἐν ἀγγείοις ἀλλὰ καὶ ἐν λίθοις εὕρηται τὸ τετρασκελές Σ ἤδη καὶ κατ' αὐτὴν τὴν 6^η π. Χ. ἑκατονταετηρίδα², ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ τῆς ἐν Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν εὐρεθείσης στήλης τὸ ὄνομα *Λυσίας* μὲ τοιοῦτον σίγμα (Σ) ἦν γεγραμμένον, τοῦλάχιστον τοιοῦτον ἐράνη μοι παρατυχόντι κατὰ τὴν εὐρεσίαν τῆς, οὐδὲ πιστεύω ὅτι τοῦτο προῆλθεν ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ γράψαντος³. Ἄλλο βεβαίως τὸ ζήτημα, ἂν καὶ ἐν τοῖς ἀναθηματικοῖς βάθροις τοῖς ἐν Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν εὐρεθεῖσι τοῦ Ἐνδοίου καὶ τοῦ Θεοδώρου⁴ πρέπει κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον νὰ ἐξηγηθῇ τὸ ἀπαντῶν τετρασκελές Σ ἢ ἂν τουναντίον ἐκ τῆς τούτου ὑπάρξεως παρὰ τὸ τρισκελές ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι Ἴωνες ὄντες οἱ τεχνῖται ἐκεῖνοι διὰ τοῦ Ἴωνικοῦ ἀλφαβήτου ἐπέγραψαν καὶ τὰ ὀνόματά των.

Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα· τί δ' ἄρα γε ἦν γεγραμμένον μετὰ τὸ σύνθηρες καὶ σαφές ἐκεῖνο *Κλειμάχος μ' ἐποίησε*; σφύζονται νῦν ἔτι σαφῆ ἐξ γράμματα ΚΕΜΙΚΕ· τί δὲ τὸ ἑβδομον εἶναι ἀδηλον⁵· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν ἐσφύζετο ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ἐποριζόμεθα σαφέστερόν τι νόημα. Νὰ υποθέσωμεν ὅτι κατ' ἐκθλιψιν ἐρρήθη *Κέμι* = καὶ ἐμι = καὶ εἰμι θὰ ἦτο τολμηρόν, διότι, ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἠξέυρω, τοιαύτης τινὸς ἐκθλίψεως παράδειγμα δὲν ὑπάρχει· ἐπίσης πολὺ πιθανὴ δὲν μοι φαίνεται ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ὄνομά τι ἐκεῖ οἰονόδηποτε ἐκρύπτετο. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγγειο-

γράφοι ὑπέπιπτον εἰς γραφικὰ ἀμαρτήματα, ἅτινα καὶ ἄφινον οὕτως ἀδιόρθωτα, εἰ καὶ ἡ διόρθωσις αὐτῶν δὲν ἦτο ἴσως ἀδύνατος· οὐδὲν τὸ παράδοξον λοιπὸν νὰ ὑπέπεσεν εἰς τοιοῦτον γραφικὸν σφάλμα καὶ ὁ ἡμέτερος *Κλειμάχος*¹.

Τοῦ πινακίου, οὗ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι παρέχομεν τὴν εἰκόνα (ἀριθ. 2) τὰ τεμάχια εὐρέθησαν πρὸ 5 ἑτῶν κατὰ τὰ χρώματα τοῦ βωμοῦ ὡς φέρεται σημειωμένον ἐν τῷ ἡμερολογίῳ μου². Τὰ τρία, τὰ καὶ προσαρμύζοντα ἀκριβῶς καὶ ἀποτελοῦντα τὸ ἀνώτερον αὐτῆς μέρος, ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· τὸ τέταρτον (τὸ κατώτατον) μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐκεῖ που πλησίον, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀκριβῶς τόπῳ. Καὶ ὅμως πάντες οἱ ἰδόντες αὐτὰ συμφωνοῦσι ὅτι τῆς αὐτῆς πινακίδος εἶναι καὶ τοῦτο μέρος, ἧς καὶ τὰ ἄλλα τρία τὰ προσαρμύζοντα, καὶ τούτου ἕνεκα συναπεικονίσθη ἐνταῦθα εἰς 0,002-0,003 μείζονα ἀπόστασιν ἢ ὅσον τὰ ἐλλείποντα εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐπιγραφῆς γράμματα μετρούμενα παρεῖχον, διότι ἡ μείζων αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄλλα τρία πλησίασις ἔφερεν εἰς τὸ ἄτοπον τοῦ νὰ φαίνεται ἡ πρὸς τὰ ὀπίσω κλίσις τοῦ σώματος τοῦ εἰκονιζομένου (κλίσις ἀληθῶς παράδοξος) ἔτι μείζων· ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόστασις τῶν καθ' ἕκαστα γραμμάτων ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐν τοῖς σφύζομένοις δὲν εἶναι πανταχοῦ ἡ αὐτή, ὥστε οὐδόλως ἀπίθανον τὰ ἐλλείποντα 8 γράμματα νὰ κατεῖχον μείζονα τόπον ἢ τὰ ὑπάρχοντα συνεχῆ 8 κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς πινακίδος, ἀγγείων δὲ οὕτω μακρὰ εἰκονιζόντων τὰ πρόσωπα ὑπάρχουσι πολλὰ παραδείγματα³.

¹ Τὰ δύο περιωθέντα θραύσματα τοῦ ἀγγείου ἔσα σχεδὸν ὄντα πρὸς ἄλληλα ἀποτελοῦσι τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ κύκλου τοῦ στομίου τοῦ λαμποῦ αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ ἕτερον αὐτῶν εἶναι καὶ ἦτο προωρισμένον νὰ ἦναι ἀνεπίγραφον, ἀφοῦ φέρει κατὰ τὸ χεῖλος μέλαν γάνωμα, τὰ δὲ γράμματα ἔγραψεν ὁ τεχνίτης ἐπὶ τοῦ ἐρυθροξάνθου ἐδάφους διὰ μέλανος. Τὸ πολὺ πολὺ λοιπὸν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ κατελάμβανε τὰ 3/4 τοῦ ὅλου κύκλου τοῦ στομίου 70 περίπου ἀριθμοῦσα γράμματα· ἀλλὰ πολὺ πιθανώτερον εἶναι νὰ υποθέσωμεν αὐτὴν πολὺ μικροτέραν τὸ 1/3 μόλις τοῦ κύκλου καταλαμβάνουσαν. Ἡ συμπλήρωσις, ἣν φίλος ἀνὴρ εἰκασε, *Κλειμάχος ἐποίησε καὶ εἰμι κέραμος ἱερά* θὰ ἦτο ἴσως ὄχι ἄτοπος, ἂν τάνωτέρω περὶ τοῦ *Κέμι* ἠδύνατο νὰ οἰκονομηθῶσι, καὶ ἂν τὸ τελευταῖον γράμμα ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ Ρ.

² Παράβ. Πρακτ. τοῦ ἔτους 1884 σελ. 76, Ἐφημ. Ἀρχ. 1885 σελ. 178 σημ. 2. Τὰ τρία τεμάχια φέρουσι ζωηρὰ τὰ ἴχνη τῆς ἐκ πυρὸς βλάβης καὶ μόνον τὸ τέταρτον, τὸ μὴ προσαρμύζομενον, σφύζει τῆς πινακίδος τὸν ἀρχικὸν χρωματισμόν.

³ Παράβ. Ulrichs, Beiträge zur Kunstgeschichte σελ. 21. Τὴν παραπομπὴν ὀφείλω εἰς τὸν κ. Wolters.

¹ Παράβ. Δελτίον Ἀρχαιολογικὸν 1889 σελ. 64· περὶ τούτου τοῦ τεχνίτου ὠμίλησεν ἐν τῷ ἐνταῦθα Γερμ. Ἰνστιτούτῳ ὁ διδάκτωρ κ. Schneider, ἀλλὰ τὴν διατριβὴν του δὲν εἶδον ἀκόμη δημοσιευμένην.

² Kirchhoff. Studien, ἐκδ. 4η, σελ. 94.

³ Παράβ. Δελτ. Ἀρχ. 1888, σελ. 44.

⁴ Παράβ. Δελ. Ἀρχ. 1888, σελ. 208-209 καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς.

⁵ Ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται ὡς λείψανον ἑνὸς Υ ἀλλὰ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ δὲν εἶναι τόσον σαφές.

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης εἰκονίζετο ἀνὴρ (ἢ κεφαλή μετὰ τοῦ λαιμοῦ ἐξέλιπον) ἰστάμενος, πρὸς τὰριστερὰ ἐστραμμένος καὶ σκῆπτρον ἐν τῇ δεξιᾷ κρατῶν· ὅτι ἐφόρει στικτὸν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱμάτιον, ὅπερ δίχρουν ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ διεποικίλλετο συγχρόνως καὶ διὰ τινων ἄλλων κοσμημάτων, δηλον· ἀσαφές μόνον, ἐμοὶ τοῦλάχιστον, εἶναι τίνι τρόπῳ περιεβάλλετο αὐτὸ ὁ εἰκονιζόμενος καὶ ἴσως ὁ μόνος λόγος ὁ δυνάμενος νὰ κινήσῃ τινὰς εἰς ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ἀν καὶ τὸ τέταρτον τεμάχιον (τὸ κάτω) ἀληθῶς τῆς αὐτῆς πινακίδος εἶναι· ἐπίσης ἀσαφές εἶναι καὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος ἢ ἀπεικόνισις ἀν τῷ ὄντι τούτου εἶναι λείψανον ὑπὸ τοῦ ἱματίου περικεκαλυμμένου¹ τὸ ὑπὲρ τὰ γράμματα ὁρώμενον ἐρυθρὸν μέρος τῆς πινακίδος καὶ δὲν εἶναι τῆς κόμης μέρος, ὅποτε πάλιν ἢ ἔλλειψις καὶ τῆς ἐλαχίστης δηλώσεως τοῦ βραχίονος θὰ ἦτο ἔτι παραδοξότερα. Πρὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰκονίζετο γυνὴ καθ' ὁμοίαν περίπου στάσιν, ἥτοι πρὸς τὰριστερὰ ὡσαύτως βλέπουσα, ὡς καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς οὐχὶ ὅλως ἐν καταγραφῇ ἦτο, ὡς φαίνεται, ἀπεικονισμένον· ἐφόρει ἐπίσης ὠραῖον στικτὸν χιτῶνα ἀχειρίδωτον, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε μικρὸν διάδημα ἔχουσα πρὸς τούτοις τὴν εἰς κόρυμβον ὅμοιον τῷ τοῦ δισκοβόλου τοῦ Διπύλου ἀπολήγουσαν κόμην διὰ διπλῆς ταινίας κατὰ τὴν

θέσιν περίπου τῶν ὠτων ἀναδεδεμένην. Δυστυχῶς ταύτης πολὺ ὀλιγώτερον μέρος διεσώθη· καὶ ὁμως τὸ περίγραμμα αὐτῆς κάλλιον καὶ σαφέστερον τοῦ ἀνδρὸς φαίνεται ὄν. Τρίτη μορφή δὲν πιστεύω νὰ εἰκονίζετο ἐπὶ τῆς πινακίδος, ἥς αἱ δύο ὀπαὶ (ἢ κάτω μὸλις κατὰ τὸ ἡμισυ σφίζεται) κατὰ μέσον του τοῦ ὄλου τῆς πλάτους τοποθετημέναι ἐχρησίμευον πρὸς προσήλωσιν τῆς πινακίδος· λέγω δὲ προσήλωσιν καὶ ὄχι ἀνάρτησιν διότι πρὸς τοῦτο ἢ κάτω ὀπὴ θὰ ἦτο ἀνεξήγητος. Ἀλλὰ τίνα ἄρα γε ἦσαν τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα; Τὰ πινακία ταῦτα ἦσαν ὡς τὸ πολὺ, ὡς ὀρθῶς ὁ Wolters ἀνωτέρω παρατηρεῖ (σελ. 181-182) ἀναθηματικά· οὐδὲ ὅλως ἀπίθανον λοιπὸν νὰ εἰκονίζοντο ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πινακίδος ὁ Πλούτων καὶ ἡ Περσεφόνη. Ἀλλὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς δὲν ἀποτελοῦσι κυρίως τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, ἀλλ' ἢ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ, ἐξ ἧς καὶ νέος ἡμῖν γνωρίζεται ἀγγειογράφος τῆς μελανομόρφου ἀγγειογραφίας καὶ οὗτος, ὡς ἐκ τῆς πινακίδος φαίνεται, οὐκ εὐκαταφρόνητος· Εὐφίλετο φθέγγονται τὰ γράμματα, ὅτι δὲ Εὐφίλετο[ς ἐποίησε]ν ἢ ὀρθότερον¹ Εὐφίλετο[ς ἔγραψε]ν πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν, οὐ χρήζει μακρῶν λόγων εἰς ἀπόδειξιν.

Ἐν Μεγάραις τῇ 28 Ἰουνίου 1889.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

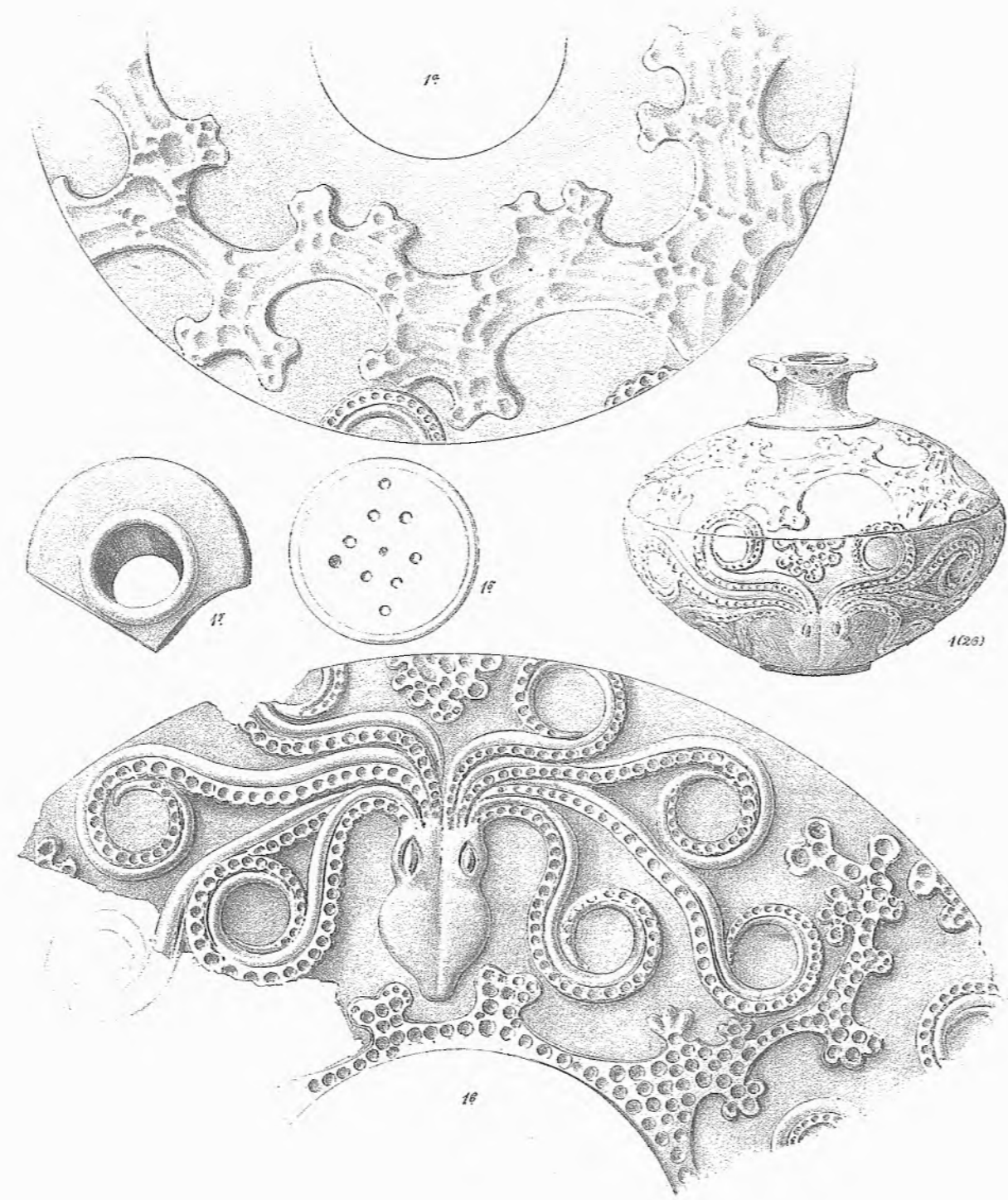
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΒΑΦΕΙΩ ΤΑΦΟΥ

Ὁ τὸ 1805 ὑπὸ τοῦ Gropius ἀνακαλυφθεὶς καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων κατόπιν ἐπισκεφθεὶς θολωτὸς τάφος παρὰ τὸ Βαφεῖο (ὄρα Belger Beiträge zur Kenntniss der gr. Kuppelgräber σ. 31 ἐξ.) ἀνεσκάφη πρὸ τίνος ὑπὸ τοῦ ὑποσημειομένου δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας. Ἡ ἐργασία διήρκεσε 40 ἡμέρας περίπου ἦτοι ἀπὸ 23 ἕως τέλους μαρτίου καὶ ἀπὸ 1 Μαΐου ἕως 3 Ἰουνίου. Ὁ δρόμος ἔχει μῆκος 29,80 μ., ὁ δεξιὸς ὅμως τῷ εἰσιόντι τοίχος σφίζεται εἰς μῆκος 23,10· πλάτος τοῦ δρόμου πρὸ τοῦ στομίου μὲν 3,45, πρὸς τὸ πέρασ ὅμως τοῦ δεξιῦ τοίχου 3,18. Οἱ τοῖχοι εἶναι ἐκτισμένοι διὰ μικρῶν ἀκατεργάστων πλακῶν τενομένων οὕτω, ὡς μοι εἶπον, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταῦγέτου. Τὸ στόμιον ἔχει βάθος κάτω 4,56 μ., πλ. δὲ εἰς μὲν τὸ ἐσωτερικὸν (πρὸς τὴν θύλον) ἄκρον 1,65, εἰς δὲ τὸ ἐξωτερικὸν 1,93. Οἱ τοῖχοι (παραστάδες) αὐτοῦ εἶναι ὠκοδομημένοι διὰ μεγάλων πελεκητῶν λίθων, αἱ δ' ἄρμογαὶ αὐτῶν κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἀσβέστου, ὡς ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ἡραίου καὶ τῷ προπέρουσιν ἐν Μυκῆναις ἀνακα-

λυφθέντι· περιεργότερον ὅμως ἐν τῷ τοῦ Βαφεῖο εἶναι, ὅτι καὶ βλάβαι τῶν λίθων καὶ ῥωγμαὶ προξενηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ βάρους τοῦ ὑπερθύρου ἐσκαπᾶσθησαν ὑστερώτερον δι' ἀσβέστου, ὅπως μὴ φαίνωνται. Τῶν παραστάδων ἡ μὲν ἀριστ. τῷ εἰσιόντι εἶναι κατεστραμμένη μέχρι τοῦ μέσου ὕψους περίπου, τῆς δ' ἑτέρας μέρος σώζεται μέχρι 4,20, ὅσον ἦτο τὸ ἀρχικὸν ὕψος. Τὸ ὑπέρθυρον λείπει. Ἐν τῷ ἑδάφει τοῦ στομίου ὑπάρχει ἐσκαμμένος λάκκος οὐχὶ λίαν κανονικὸς ἔχων μῆκος πλευρῶν 1,60 ἕως 1,90 καὶ βάθος 1,90, στενοῦμενος δὲ πρὸς τὰ κάτω· τὸ στόμιον δὲν εὐρέθῃ πεφραγμένον διὰ τοίχου, ἴσως ἕνεκα τοῦ πρωτοφανοῦς ἐν τῷ ἑδάφει αὐτοῦ λάκκου. Ἡ θύλος ἔχει διάμετρον 10,15 ἕως 10,35, εἶναι δὲ ἐκτισμένη ὡς καὶ οἱ τοῦ δρόμου τοῖχοι, διὰ μικρῶν πλακῶν· οἱ δόμοι αὐτῆς σώζονται ἐνιαχοῦ μέχρις ὕψους 3 μέτρων. Τὸ ἑδάφος αὐτῆς, ὃ ἀποτελεῖ ὁ φυσικὸς βράχος, ἦν ἐπιστρωμένον, πλὴν ὀλίγων μερῶν, διὰ στρώματος γῆς μελανῆς καὶ τινων ἀνθράκων ἐκ πυρᾶς προερχομένων· ἐν τῷ στρώματι τούτῳ εὐρίσκοντο διεσπαρμένα τὰ κτερίσματα (μόνον τὸ πρὸς τὸ στόμιον τρίτον μέρος τοῦ τά-

¹ Παράβ. καὶ Gerhard Auserl. Vas. 417, 418.

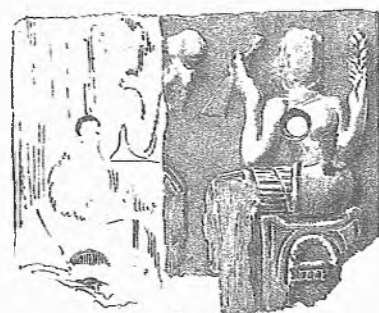
¹ Παράβ. Klein, Griech. Vasen mit Meistersignaturen, 1886, σελ. 6, σημ. καὶ σελ. 49.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

1 (+9)

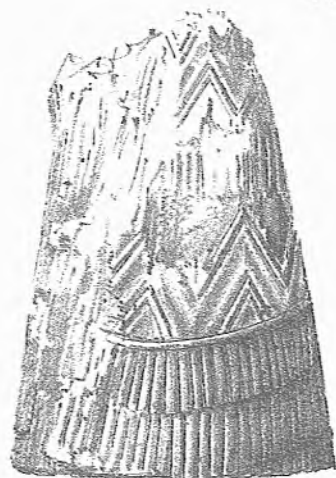
5 (2)

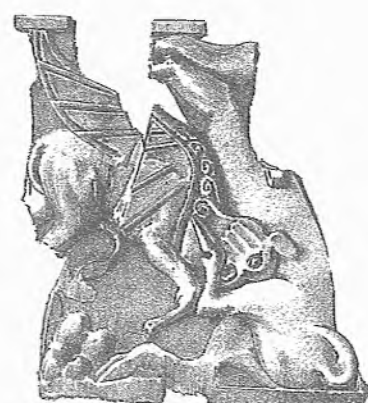
4 (29)

2 (+2)

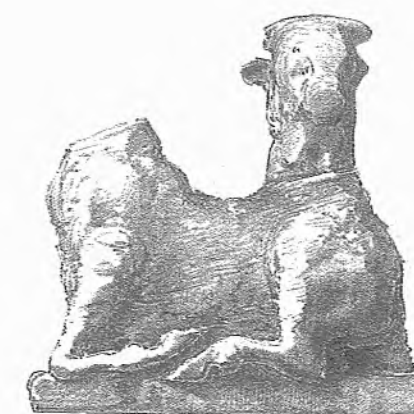
5 (27)

6 (27)

12 (27)

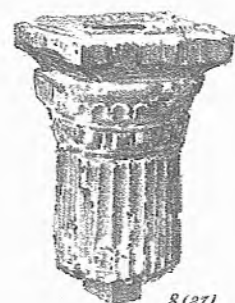
13 (27)

15

7 (27)

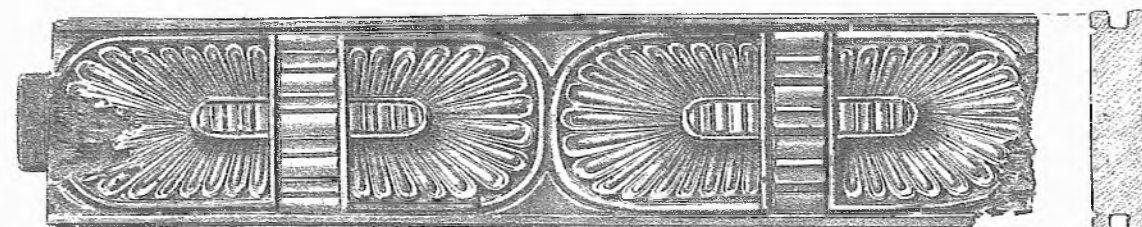
8 (27)

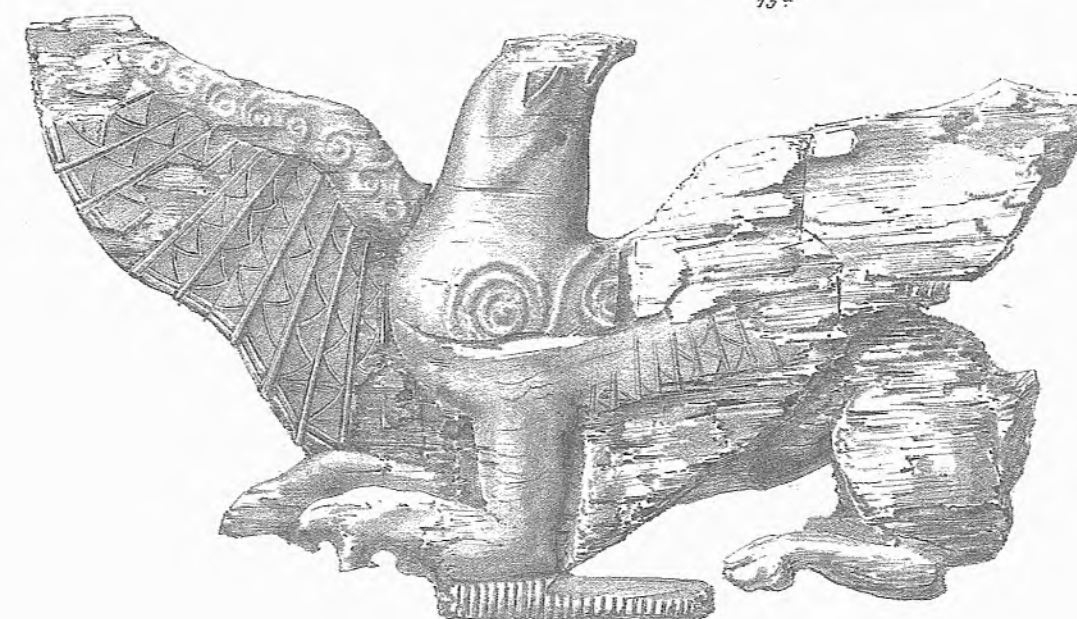
9 (2)

10 (27)

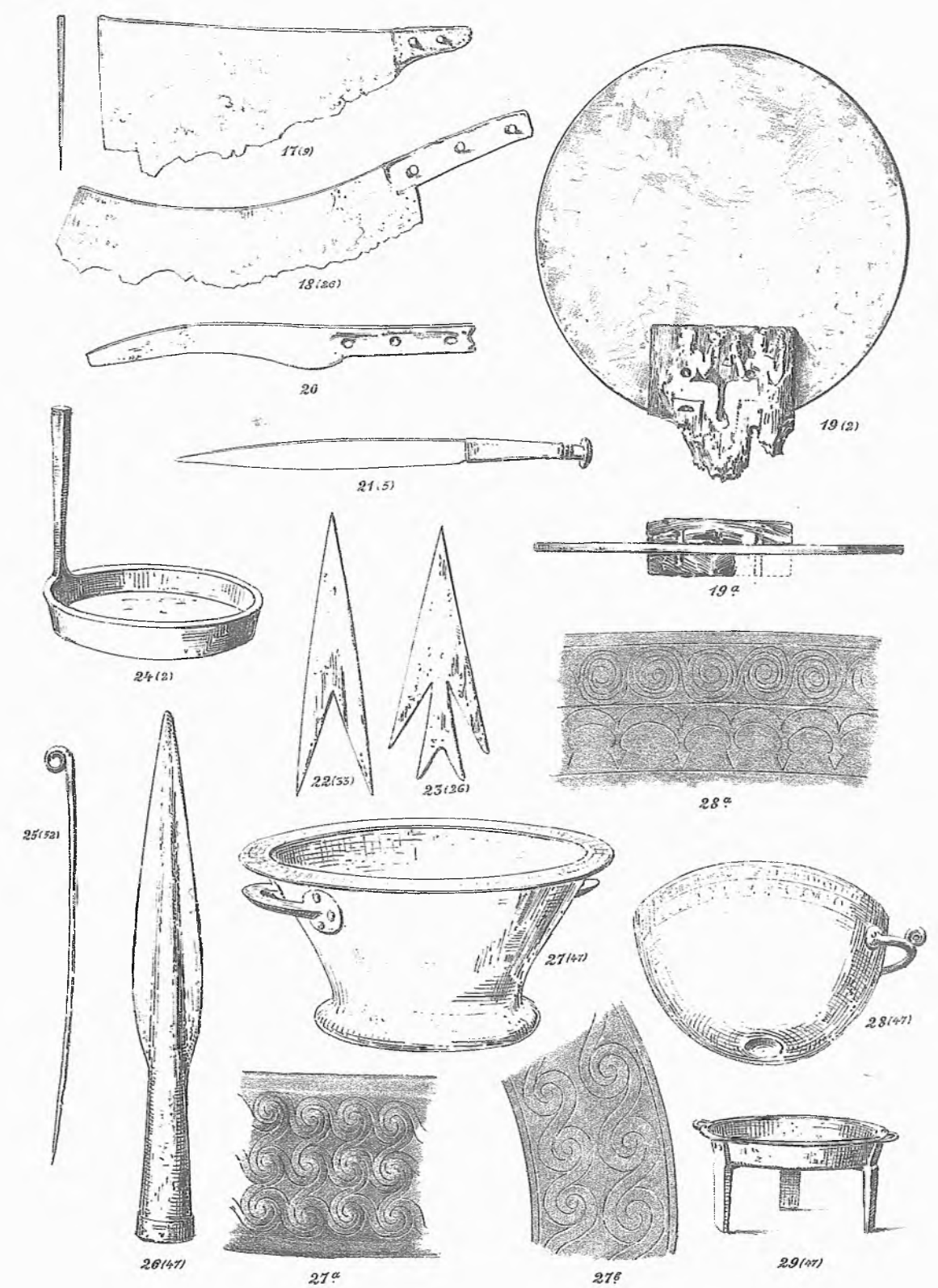

11 (27)

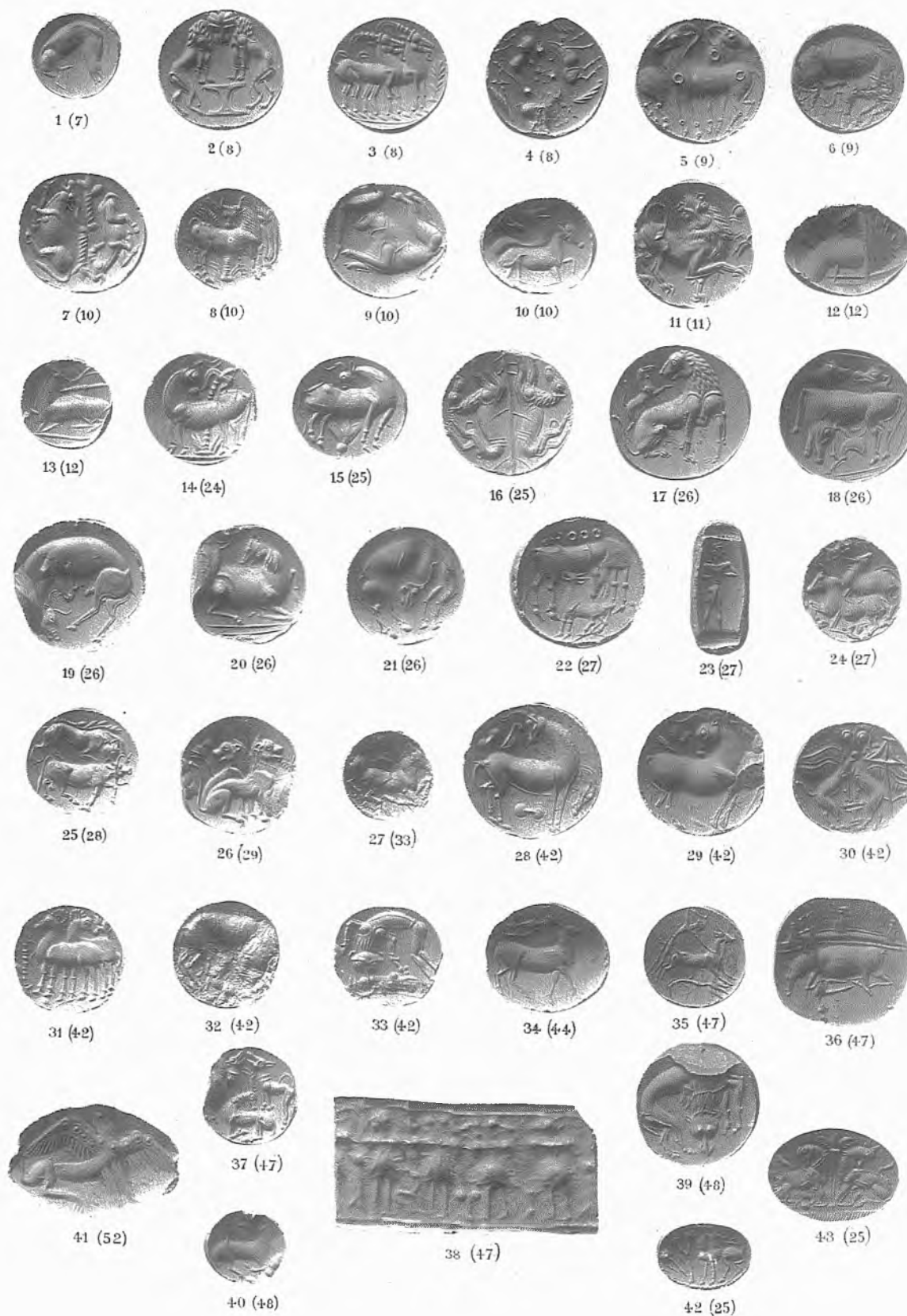

14 (27)

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΛΙΘΟΙ ΕΓΓΕΓΛΥΜΜΕΝΟΙ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1888

ΠΙΝΑΞ 11.

ΑΤΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

Διδ. Κ. Τραυλούκου - Αθήναις.

ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ ΠΙΝΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΑΓΓΕΙΟΥ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΤΣΟΥΝΤΑ ΧΡ. Συμπληρώσεις εις επιγραφήν ἐξ Ἐλευσίνος	113
— Ἀνασκαφαὶ τάφων ἐν Μυκῆναις (πίν. 7, 8, 9, 10 καὶ 16 σχεδιάσματα).	119
— Περὶ τοῦ ἐν Βαφειῶ τάφου	197
WOLTERS, PAUL. Πήλινοι ἐξ Ἀττικῆς πίνακες (πίναξ 11)	181
ΦΙΛΙΟΥ, Δ. Θραύσματα πινακίου καὶ ἀγγείου ἐξ Ἐλευσίνος (πίναξ 12)	193
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ, ΣΤ. Α. Οἰκοδόμημα Ῥωμ. χρόνων ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ αὐτοῦ	199

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	7	Ἀρχαιότητες ἐκ Μυκηνῶν.
—	8	Ἀρχαιότητες ἐκ Μυκηνῶν.
—	9	Ἀρχαιότητες ἐκ Μυκηνῶν.
—	10	Λίθοι ἐγγεγλυμμένοι ἐκ Μυκηνῶν.
—	11	Ἀττικὸς πίναξ.
—	12	Θραύσματα πινακίου καὶ ἀγγείου ἐξ Ἐλευσίνος.
Σελ.	119	Σχέδιον τοπογραφικόν.
—	121	Σχέδιον τάφου.
—	122	Σχέδιον τάφου.
—	127	Σχεδιογραφήματα στήλης.
—	137	Σχέδιον τάφου.
—	145	Σχέδιον τάφου.
—	150	Σχέδιον τάφου.
—	153	Σχέδια τάφων.
—	156	Σχεδιογραφήματα ἀγγείου.
—	157	Σχεδιογραφήματα ἀγγείου.
—	161	Σχεδιογραφήματα ἀγγείου.